

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Матеріали II Всеукраїнської наукової інтернет-конференції
**«ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-
КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ»**

28-29 березня 2019 року

Кам'янець-Подільський

2019

Організатори конференції:

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
кафедра англійської мови

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, кафедра англійської філології

Навчально-науковий інститут іноземної філології Житомирського
державного університету імені Івана Франка, кафедра англійської філології та
перекладу

Редакційна колегія:

Кшевецький В.С., декан факультету іноземної філології, канд. філол. наук, доцент кафедри германських мов та зарубіжної літератури факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Галайбіда О. В., канд. філол. наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Борисенко Н. Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології та перекладу ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка

Кришталюк Г. А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Мосійчук А.В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Мосієнко О. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка

Відповідальний за випуск та комп'ютерна верстка **Іваннікова К.І.**

Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи: збірник матеріалів II Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (28–29 березня 2019 р.). – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. – 148 с.

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами публікацій. Відповідальність за зміст статей і матеріалів, допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

Офіційний сайт конференції : <http://englishcontext.kpnu.edu.ua/>

e-mail: english.discourse@kpnu.edu.ua

ЗМІСТ

<i>Аніщенко Ірина</i>	
Функціональні особливості персонажного дискурсу у структурі англomовного художнього твору	6
<i>Барбанюк Олеся</i>	
Gender asymmetry in fiction fantasy world of Ursula le Guin	11
<i>Борисенко Наталія</i>	
Тактика згоди-поступки в персонажному мовленні британської драми: прагматичний аспект	15
<i>Винарчик Марія</i>	
Європейський освітній мультилінгвізм	19
<i>Галайбіда Оксана</i>	
Комунікативно-функціональне навантаження відокремлених конструкцій у художньому мовленні Джерома К. Джерома	25
<i>Главацька Олена</i>	
Словотвірна синонімія у сфері субстантивів на позначення особи в англійській мові	28
<i>Грона Наталія</i>	
Дискурсивна компетентність майбутнього вчителя початкових класів	34
<i>Дмитрошкін Денис</i>	
Дискурсивні особливості синтетичних складних слів американської терміносистеми спорт	39
<i>Забужанська Інна</i>	
Поняття «просодичного образу» та його роль у лінгвістичній інтерпретації постмодерністського поетичного тексту	44
<i>Загороднова Вікторія</i>	
Інтенціональний аспект публіцистичного дискурсу вторинної мовленнєвої особистості	49
<i>Зданюк Тетяна, Фоміна Галина</i>	
Поняття „гендер” як соціокультурний, дискурсивний і психолінгвістичний феномен (на прикладі німецької мови)	58
<i>Змієвська Олена, Козачишина Оксана</i>	
Єдність семантичного та когнітивного аспектів проявів авторської сенсорики в художньому тексті	64
<i>Калинюк Тетяна</i>	
Sprachliche Realisierung der Kategorie des Komischen im Text	69
<i>Ковалишин Катерина</i>	
Фотографія як репрезентація внутрішнього світу людини	72
<i>Кодубовська Оксана</i>	
Запозичена лексика на позначення населеного пункту в українській та російських мовах	76
<i>Крамар Володимир</i>	

Новітні стратегії перекладу модерністських і постмодерністських художніх текстів	81
<i>Кришталюк Ганна</i>	
Аргументування подій в англomовному газетному дискурсі	86
<i>Кучерява Оксана</i>	
Лінгводидактичний потенціал концептуального аналізу художнього тексту ..	89
<i>Малащук-Вишневська Наталія</i>	
Авторські неологізми в сучасній американській поезії	95
<i>Матковська Марія</i>	
Культурні доміанти в британській концептосфері	99
<i>Мельник Ірина</i>	
Порушення тональності спілкування як причина комунікативних невдач у ситуаціях провокаційного мовлення	105
<i>Мосійчук Антоніна, Грачова Ірина</i>	
Лінгвокогнітивний підхід до аналізу синтаксичної організації поетичного тексту	110
<i>Никитюк Світлана</i>	
Прагмоніми як підрозділ ономастики	115
<i>Підпала Вікторія</i>	
Реалізація максимуму ввічливості Дж. Ліча в дискурсі ток-шоу	118
<i>Постемська Інна</i>	
Засоби вираження категорії ввічливості на морфологічному та лексичному рівнях німецької мови	125
<i>Свідер Ірина</i>	
The concept of equivalence in translating verse	129
<i>Уманець Антоніна</i>	
Adequate actualization of text concepts in the process of translation	134
<i>Фрасинюк Наталія</i>	
Вербальне вираження концепту life в англomовному романі Джона Гріна «the fault in our stars»	136
<i>Хохель Дарія</i>	
Іронічне вживання епітетних структур в оповіданні Кет Рембо «“Равлик”, сповнений приви́дів»	142
<i>Відомості про авторів</i>	145

УДК 811.111'23

Ірина Аніщенко
(Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСОНАЖНОГО ДИСКУРСУ У СТРУКТУРІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Our article is the attempt of analytical study into the topical problems of character's discourse within the structure of English fiction texts. The problem is studied from the point of view of author-characters interaction. The essence of character's discourse and its functional features are considered in the article.

Key words: *discourse, character, indirect speech, direct speech*

Антропоцентризм та функціоналізм, основні концептуальні засади сучасних лінгвістичних досліджень, спрямовують науковий інтерес до всебічного вивчення процесу вербальної комунікації, враховуючи всі її форми і умови, в яких вона здійснюється.

Самий складний зі всіх типів текстів – художній твір, оскільки це є макросвіт, в якому відображений мікросвіт; це модель особистості і оточуючої її дійсності в своєму соціокультурному розвитку. Слідом за В.Г.Адмоні, розуміємо художній текст як чуттєво-понятійне осягнення світу у формі мовленнєвого висловлювання, що виникає із специфічного внутрішнього стану письменника [1, 116]. В рамках комунікативного підходу дослідники (О.П.Воробйова, Н.К.Данилова, І.М.Колєгаєва) вивчають художній текст із змістової сторони, як задум автора, простір, де реалізується його стратегія і тактика та фіксують наявність у ньому трьох антропоцентрів: автор, читач, персонаж. Комунікація художнього тексту є двостороннім процесом пізнання та освоєння людиною реального світу і себе як частини цього світу. Вона здійснюється, з одного боку, автором тексту, а з іншого – читачем. Посередником мовленнєвої комунікації у формах художнього тексту є наратор і персонаж, яким і належить будь-яке висловлювання у художньому тексті [5, 68].

Науковий інтерес до персонажного дискурсу пов'язаний передусім зі змінами у сучасній художній прозі, що реалізує форми багатоголосся. Це призводить до нових принципів побудови дискурсу наратора та персонажів, конструкції тексту

загалом.

Мета статті полягає в аналітичному дослідженні сучасних питань персонажного дискурсу під кутом зору проблеми художнього діалогу між автором і персонажем в тексті.

Аналіз робіт дослідників текстової комунікації (О.П. Воробйова, І.Р. Гальперин, Н.К.Данилова, І.М.Колєгаєва, З.Я.Туранська та ін.), дав змогу визначити наступні властивості і якості художнього тексту: антропоцентричність, полісемантичність, полімодальність, поліфонічність, діалогічність, сугестивність, гіперструктурність, власна інформативно-естетична значимість. Зазначені властивості дають змогу сприймати художній текст як складне комунікативне ціле, і розглядати його частини як елементи реального спілкування. За таких умов, центральною інтегральною одиницею текста-комуніканта постає дискурс, як процес мовної діяльності, і як вербалізований продукт цього процесу (тому при аналізі конкретних письмово зафіксованих фрагментів дискурсу вважаємо за можливе звертатися до терміну “текст”).

Вслід за І.А.Бехта, найважливішими елементами комунікації у художньому тексті визначаємо двочленну опозицію «дискурс наратора – персональний дискурс». Дискурс наратора відображає ті фрагменти тексту, де оповідь ведеться від автора тексту. План персонажного дискурсу – це сегменти тексту, спрямовані на передавання репрезентованих (персональних) висловлювань через прийняті в мові форми такої передачі. Персональний дискурс заснований на включенні дискурсу іншої особи у дискурс власне наратора; прогнозує іншу мовленнєву ситуацію: адресант не висловлюється сам про дійсність, а передає зміст висловлювання адресатові мовлення [3, 48].

Персональний дискурс – поняття складне. Це передусім загальнолінгвістичне явище, яке разом з іншими типами мовлення утворює єдину систему засобів мови для передачі інформації, думок, волевиявлення, станів тощо. За способом свого вираження персональний дискурс є формою відтвореного мовлення, на відміну від дискурсу наратора, що є актуальним мовленням.

Аналіз сучасних проблем персонажного дискурсу передбачає дослідження

принципів, особливостей взаємодії між автором, втіленим у тексті, та персонажною сферою твору. Дискурс наратора і мовлення персонажів варіюють в тексті, створюючи «ілюзію багатоголосого звучання твору, в якому голос автора то виділяється з хору персонажів, то зливається з ним; він то розмовляє сам з собою, то з читачем, то замовкає, то повноправно вривається у багатоголосся» [4, 65]. З одного боку, авторське й персонажне мовлення «утворюють у художньому творі єдине художнє ціле», а з другого – персонажне мовлення – „специфічний пласт оповідної структури художнього твору, який характеризується певними особливостями на різних мовних рівнях” [2, 10].

Взаємодія мовлення персонажів і автора розглядається нами з позицій виокремлення головної ролі автора. Ми вважаємо, що саме мова автора є точкою відліку при дослідженні конструкцій з персонажним мовленням, оскільки вказує на тему висловлювання. При викладі подій художнього тексту вона виступає у вигляді розповіді і змінюється на конструкції з мовою персонажу, створюючи тим самим «полотно» розповіді. Переpletіння авторського і персонажного мовлення приймає самі різні форми: цитування, пряме/непряме мовлення, невласне-пряме мовлення, цитата, питання, включення в мовлення прислів'їв, приказок, афоризмів. Кожен спосіб репродукції персонажного дискурсу по-різному впливає на процес реценції читачем художнього слова.

У сучасній лінгвістичній літературі немає єдиної думки щодо засобів передачі чужого висловлювання. До найбільш поширених засобів втілення голосів персонажів в художньому творі відносять: пряме мовлення, непряме мовлення, невласне пряме мовлення. Деякі дослідники запропонували інші шляхи його передачі, такі як „внутрішній монолог” (М.Т. Глібова), „тематична мова” (Г.М. Чумаков), “діалогічне мовлення”, “внутрішнє мовлення”(О.Б.Поліщук) та ін., наголошуючи на неможливості охопити всю різноманітність репрезентації такого складного явища трьома найбільш відомими й найпоширенішими видами (пряме, непряме, невласне-пряме мовлення), адже це розбиває їх типологічні межі.

На нашу думку, персонажний дискурс є категорією, яка може бути представлена в формі прямого мовлення, непрямого мовлення, чи невласне-прямого

мовлення. Існування ж інших засобів репрезентації мовлення персонажів є дискусійним. Ми погоджуємося з тими дослідниками (К.Я.Кусько, І.А.Бехта), які розглядають внутрішній монолог, тематичну мову, діалогічне мовлення, внутрішнє мовлення як різновиди невласне-прямого мовлення, зважаючи на той факт, що їх структура містить чуже висловлювання, яке подається з позиції автора-оповідача.

Мова англomовної художньої прози відзначається тісним зв'язком між різними способами передачі персонажного дискурсу. Але разом з тим, компоненти структури, що вводять пряме, непряме, невласне-пряме мовлення, відтворюють чинники і умови реальної комунікативної ситуації, а тому й мають певні особливості.

Функціональні особливості засобів репродукції персонажного мовлення різняться. Так, непряме мовлення максимально позбавляє персонажне мовлення індивідуальних особливостей, передає лише зміст думок персонажа; пряме мовлення розмежовує мову наратора і персонажа, вилучаючи взаємопроникнення їх голосів; невласне-пряме мовлення дає можливість передати індивідуальну мовленнєву своєрідність персонажа, уникаючи натуралізму у викладі. Невласне-пряме мовлення займає проміжне місце між прямим та непрямим мовленням, поєднуючи ознаки кожного з них. Так, елементами прямого мовлення у невласне-прямому мовленні виступають розмовні лексичні одиниці, графічні засоби передавання емоційних відтінків висловлювань персонажа. Елементами непрямого мовлення вважається заміна займенника першої особи на займенник третьої особи та зміна формального дієслівного часу. З іншого боку, з прямим мовленням персонажів невласне-пряме мовлення об'єднує можливість зберегти емотивний зміст і стиль мовлення персонажів, а з непрямим – можливість компресії, скорочення мовлення персонажів.

Вивчення мовленнєвих дискурсів персонажів в наративній структурі художнього твору сприяє розв'язанню певних завдань: 1) розкрити особливості актуалізації категорії антропоцентричності, представлені у художньому тексті; 2) простежити динаміку експліцитної та імпліцитної інформації, закодованої у текстовому репрезентанті; 3) здійснити аналіз художнього

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адмони В. Г. Система форм речевого высказывания. Санкт Петербург, 1994. 157 с.
2. Бехта І. А. Дискурс наратора в англомовній прозі. Київ, 2004. 304 с.
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва, 1996. 256 с.
4. Колегаева И. М. Текст как единица научной и художественной коммуникации. Одеса, 1991. 120с.
5. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. Москва, 1994. 527 с.

UDC 305:821.111 (73) Le Guin

Олеся Барбанюк
(Kamianets-Podilsky National Ivan Ohïenko University)

**GENDER ASYMMETRY IN
FICTION FANTASY WORLD OF URSULA LE GUIN**

The article deals with the gender asymmetry of the hyperreal fantasy world, which, above all, manifests itself in the unequal rights of men and women within the magical hierarchy, their polar intentions in creating magic – the fundamental element of the author's reality, created by an outstanding epic fantasy writer Ursula Le Guin.

Key words: fantasy, hyperreal world, Ursula Le Guin, magic, gender, asymmetry

The formation and intensive development of gender studies in linguistics, which has come to the fore at the last decades of the twentieth century, is associated with a change in the scientific paradigm in the humanities under the influence of postmodern philosophy. A new understanding of the categorization processes, the refusal to recognize the objective truth, interest in subjective rights, to the private life of a person, the development of new theories of the individual, the theory of social constructivism in particular, led to the reconsideration of the scientific principles of seeing into such categories as *ethnicity, age and gender*, previously interpreted as biologically determined [1].

However, in addition to their biological differences, there is a division in people of their social roles, forms of activity, differences in behavior and emotional characteristics as well. A new approach required the use of a new terminology that more closely corresponded to researchers methodological settings, which led to the introduction of the term *gender* to denote the totality of social and cultural norms that the society orders people to perform depending on their biological sex [2]. Therefore, being a man or woman within any society means not only having some or other anatomical features, but also fulfilling the proposed gender roles.

The author within the fantasy genre primarily creates a new world. S. Lukianenko once

stated: "Every text is a specific creation of the world. Sometimes it's completely new. "Creating a new world is not easy, because it should be as realistic as possible, despite different deviations from the laws of the objective reality. The real basis of the fictional world gives him the true coloring. Such a hyperreal world of fantasy genre is an author's construct with its own rules and laws.

However, it is undeniable that, within the scope of works of epic fantasy (a striking example of which is the cycle of Ursula Le Guin Earthsea), this overreal world is identified with magic, first of all. Actually, based on the examples of the cycle novels, MAGIC is the hyperreal world, an all-encompassing essence, because we observe the magic of the names, things, numbers, loci, knowledge, men, women, evil, darkness, reincarnations, elements, colours, languages, etc.

Therefore, Magic as the central concept of hyperreal world by Ursula Le Guin is semanticized through the following oppositions: light / darkness, husband / wife, life / death, which trace their origins from the ancient Oriental philosophy of the Tao, which the author admired and followed.

MAGIC is a predominantly characteristic feature of men, in which we see gender inequality. A significant role in magic is paid to gender asymmetry, the role of a man and woman in its creation is clearly outlined, and since, a man is a full and powerful creator, a bearer of a magical beginning, then MAGIC IS MAN.

Hence, MAGIC is realized within the profiles to denote:

– a man – *witchmen of little account* [T.1. WE]; *power belongs to men* [T.1. WE]; *he is a wise man and a wizard* [T.1. WE]; *men of power* [T.1. WE]; *witchmen – men of power* [T.1. WE]; *wizardry was a man's work, a man's skill* [T.4. LBE]; *magic was made by men* [T.1. WE – T.4. LBE]; *a man witch* [T.4. LBE];

– an opposition “not a woman” – *it's different for a woman and a man* [T.4. LBE]; *a man gives out, a woman takes in* [T.4. LBE]; *if women had power what would men be but women who can't bear children?* [T.4. LBE]; *it's not a weapon or a woman can make a man, or magery either, or any power, anything but himself* [T.4. LBE].

Consequently, within the fictional world of Earthsea, MAGIC is predominantly interpreted as a man's essence, because men, in contrast to women, are full creators and

carriers of magic with good intentions [3].

In opposition to it, MAGIC is conceptualized in the metaphor MAGIC IS WOMAN (MAGIC IS WOMAN). The objectification of this conceptual metaphor is represented in the following profiles:

- a hate object – *what did he dislike you for? – for being a woman, mostly;*
- a mistake – *to be a woman was her fault;*
- adherent of the dark forces – *most women of the house were adepts of dark arts;*
- cruelty, anger – *some witches were fierce, bitter women.*

Thus, the negative role of women in the creation of magic, their insignificant and humiliating position in the hyperreal world under investigation, created by Ursula Le Guin, is asserted.

Confrontation between male and female beings is observed in the following: *a queen is only a she-king* [T.4. LBE]; *there cannot be she-archmage* [T.4. LBE].

The woman herself, in fact, as well as her magic, is weak and mean, she is at the lowest level of the magical hierarchy: *Weak as woman's magic, wicked as woman's magic, powers of woman, village witch, ordinary witch.*

Thus, the hyperreal world of Ursula Le Guin is masculine, "non-feminine", in which the social roles of the characters are clearly defined - men occupy high positions, endowed with secret authentic knowledge, are supreme magicians and carriers of good intentions, while women are, often engaged in witchcraft, serve the forces of darkness.

LITERATURE:

1. Kirilina A. V. Issledovanie gendera v lingvisticeskikh nauchnyh disciplinah // Gendernye obrazovanie v sisteme vysshej i srednej shkoly: sostojanie i perspektivy: Materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii, Ivanovo, 24-25 ijunja 2003 g. Ivanovo: Ivan. gos. un-t, 2003. S. 132-138.

2. Haleeva I. I. Gender v teorii i praktike obuchenija mezh"jazykovoju kommunikacii // Gender: jazyk, kul'tura, kommunikacija: Doklady Pervoj Mezhdunarodnoj konferencii. M., 2001. S. 7–11.3. McLean S. The Power of Women in Ursula K. Le Guin's Tehanu // Extrapolation. 1997. № 38. P. 111-158.

ILLUSTRATIONS:

1. T1. [WE] Guin, Ursula le A Wizard of Earthsea: [Електроннийресурс]. Режим доступу : <http://readr.ru/ursula-le-guin-a-wizard-of-earthsea.html>.

2. T2. [TA] Guin, Ursula le The Tombs of Atuan: [Електроннийресурс]. Режим доступу : <http://readr.ru/ursula-le-guin-the-tombs-of-atuan.html>.

3. T3. [FS] Guin, Ursula le The Farthest Shore: [Електроннийресурс]. Режим доступу : <http://readr.ru/ursula-le-guin-the-farthest-shore.html>.

4. T4. [LBE] Guin, Ursula le Tehanu. The Last Book of Earthsea: [Електроннийресурс]. Режим доступу: <http://readr.ru/ursula-le-guin-tehanu-the-last-book-of-earthsea.html>.

Наталія Борисенко
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ТАКТИКА ЗГОДИ-ПОСТУПКИ В ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ БРИТАНСЬКОЇ ДРАМИ: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Summary. The phenomenon of agreement is researched in the speech of Modern British Drama Personages. The tactic of agreement is considered to be a means maintaining cooperative communication and harmonizing the interaction. Concession which is viewed as a variant of agreement is analyzed.

Keywords: drama, personage, discourse, agreement, concession, speech act, tactics.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні студії активно досліджують комунікативні тактики, які структурують мовлення та обумовлюють використання конкретних мовних засобів з метою досягнення впливу на співбесідника [2: 8]. У цьому зв'язку актуальною залишається створення класифікацій тактик стратегії кооперації, яка направлена на підтримку конструктивного спілкування, в якому враховуються інтереси як адресанта, так і адресата [1, 7–9].

Сьогодні згода розглядається як засіб реалізації максими згоди, яка приписує зменшувати розбіжності з партнером, збільшувати з ним згоду, демонструючи повагу [4; 10], що підвищує статус адресата [5, 32] та створює приязну атмосферу спілкування [9, 96–103]. Крім того, визнається, що висловлення згоди є реактивним мовленнєвим актом, який виникає у відповідь на певний стимул [6, 48]. Тактика згоди повідомляє адресата про те, що мовець бере на себе щирі або вимушені зобов'язання виконати дії в інтересах першого [3, 24–25]. Відповідно тактика згоди-поступки є реакцією на спонукання партнера, яка демонструє небажання мовця збільшувати власні витрати в інтересах адресата. Наше дослідження має на меті виявити особливості відтворення тактики згоди-поступки у мовленні персонажів британської драми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація тактики згоди-поступки передбачає висунення умов, виконання яких адресатом сприятиме взяттю на себе зобов'язань адресантом. Наприклад:

Robert: *GoodGod! Yes – ofcourseIwill. I loathe all these silly mysteries. But it's not my turn. I asked you a question that you haven't answered yet.*

Olwen: *I know you have. But I'm going to ask you one before I do answer yours* [7, 25]. Реалізуючи тактику згоди-поступки Олвен висуває умову (*But I'm going to ask you one*), відповідно до якої Роберт має дати відповідь на її запитання до того, як вона повідомить інформацію, яка його цікавить. Емоційність репліки підкреслюється емфатичним використанням дієслова *do*.

Про вимушений характер згоди свідчить реалізація тактики після того, як тактика відмови не зазнає успіху:

Gerald: *Where did you get the idea that I did know her?*

Sheila: *It's no use, Gerald. You're wasting time.*

Inspector: *As soon as a I mentioned the nameDaisyRenton, it wasobviousyou'd known her. You gave yourself away at once.*

Sheila [bitterly]: *Of course he did.*

Inspector: *And anyhow I knew already. When and where did you meet her?*

Gerald: *All right, if you must have it* [7, 155]. Як бачимо з прикладу, використання Джеральдом риторичного питання (*Where did you get the idea that I did know her?*) свідчить про відмовувизнавати знайомство з дівчиною. Проте тактика переконання, реалізована Шейлою (*It's nouse, Gerald. You're was ting time*), та тактика звинувачення – інспектором(*You gave yourself a way at once*),сприяють тому, що Джеральд реалізує тактику згоди (*Allright*), де підрядне умови з модальним дієсловом *must* (*if you must have it*) свідчить про тиск на мовця зі сторони інших учасників розмови.

Той факт, що персонаж не відразу погоджується взяти на себе зобов'язання також сигналізує про небажанн्याреагувати на спонукання:

Peggy *On your way you can take the old man a cup of tea.*

Babs *Why is it always me?*

Peggy *You are so good at it!*

Babs *Thanks very much. I'll take the tray then, if you don't mind* [11, 7]. У відповідь на тактику непрямого прохання Бебс реалізує тактику відмови у вигляді

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
риторичного питання (*Why is it always me?*). Тактика похвали (*You are so good at it!*), яку реалізує Пеггі, позитивно оцінює вміння Бебс і змінює тональність розмови. Бебс висловлює подяку (*Thanks very much*) та йде на поступку, яка супроводжується додатковою умовою (*I'll take the tray then*). Остання пом'якшується реалізацією непрямого запиту дозволу (*if you don't mind*).

Отже, вивчення тактики згоди-поступки у мовленні персонажів британської драми дозволяє зробити **висновок**, що остання реалізується через висування мовцем умов, які має виконати адресат, та характеризується спробами мовця відмовитись від зобов'язань або відтермінувати згоду.

Подальша перспектива вбачається у дослідженні мовних засобів реалізації тактики згоди у ситуації міжгендерного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов О. В. Комунікативний стиль і кооперація у персонажному мовленні американської драми. *Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук Д. І. Квеселевича "Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу"*. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2013. Вип. 1. С. 7–9.
2. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу*. К. : Логос, 2004. Вип. 10. С. 11–16.
3. Борисенко Н.Д. Висловлення згоди та відмови в дискурсі британської драми: комунікативно-прагматичний аспект. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. Вип. 55. Частина 2. С. 24–29.
4. Борисенко Н.Д. Гендерні стереотипи у персонажному дискурсі сучасної британської драми. *Мовні і концептуальні картини світу*. К.: Київ нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2009. Вип. 26. Ч.1. С. 104-108.
5. Карасик В. И. Языксоциального статуса. М.: Гнозис, 2002. 333 с.
6. Почепцов О.Г. Речевой акт и организация дискурса. *Вестник Харьковского ун-та*. Вып. 339: Человек и речевая деятельность. Харьков, 1989. №339. С.47–51.
7. Пристли Дж. Б. Опасный поворот: Пьесы. Сост., предисл., коммент.

М. В. Лагуновой. М.: Высш. шк., 1989. 205 с.

8. Славова Л. Л. Комунікативні стратегії та тактики у сучасному масмедійному політичному дискурсі: зіставний аспект (на матеріалі українських та американських Інтернет-джерел). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. № 27. С. 116–117.

9. Третьякова Т.П. Конвенциональные модусы согласия в английском языке. *Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина*. №2. Том 7. 2013. С. 96-103.

10. Brown P., Levingson S. Politeness: Some Universals in Language. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1987. 345 p.

11. Manktelow B. They Call it Murder. L. : Samuel French, 1977. 65 p.

*Винарчик Марія**(Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)***ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ МУЛЬТИЛІНГВІЗМ**

The article explores the concept of *multilingualism*. The peculiarities of European educational *multilingualism* in the conditions of cultural diversity are analyzed. The importance of *multilingualism* at the present stage is substantiated. Educational policy of the World Organization UNESCO is analyzed.

Keywords: *multilingualism*, cultural diversity, educational policy, World Organization UNESCO.

Актуальність дослідження. Починаючи з 2009 р. вищим пріоритетом Всесвітньої організації ЮНЕСКО став розвиток освіти. Рішучі кроки Організації засвідчили, що освіта є фундаментальним правом людини і запорукою її розвитку. Для того, щоб рухатися в цьому напрямку, першим кроком було зміцнення ролі ЮНЕСКО як лідера міжнародної освітньої спільноти, покращення її діяльності у європейському освітньому просторі. Координуючи глобальний рух за освіту для всіх та спонукаючи держави-члени до співпраці з питань освітньої політики і розбудови освітнього потенціалу, організація оновила механізм глобальної координації та моніторингу. Було забезпечено повну підтримку державам-членам, щоб допомогти у досягненні їхніх цілей у галузі освіти шляхом мобілізації необхідних ресурсів. У 2012 р. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй уповноважив ЮНЕСКО на координацію та вироблення стратегії для реалізації нової освітньої програми. Все це стало ознакою ефективного менеджменту та великих зусиль, спрямованих на досягнення більш інтенсивного розвитку освітньої галузі. Значний прогрес був досягнутий у реалізації програми "освіта для всіх". У той же час міжнародне співтовариство розробило та опрацювало невідкладні заходи стосовно перспектив розвитку освітньої галузі на період після 2015 р. На сьогоднішньому етапі розвитку світового співтовариства ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ продовжують співпрацю у питанні майбутнього освіти. Рекомендації, розроблені під егідою ЮНЕСКО у травні 2014 р. сприяли переговорам з Організацією Об'єднаних Націй щодо розробки амбіційної програми розвитку освітньої галузі. Генеральна конференція ЮНЕСКО на своїй 37-й сесії в листопаді 2013 р. прийняла освітню стратегію (2014 – 2021 рр.), що висвітлює ті

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
нововведення, які ЮНЕСКО впроваджуватиме протягом наступних восьми років у сфері освіти, природних і соціальних наук, культури, комунікації та інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми мультилінгвізму висвітлені у численних резолюціях Ради Європи, вони ставали об'єктами дискусій на засіданнях Європарламенту, на міжнародних конференціях. Засади європейського освітнього мультилінгвізму знаходяться в центрі уваги Всесвітньої організації ЮНЕСКО. Необхідність цілісного та виваженого підходу до вирішення проблем мультилінгвізму обґрунтовано у резолюціях Європейського Союзу.

Мета статті – дослідити сутність європейського освітнього мультилінгвізму.

Об'єкт – освітній мультилінгвізм.

Предмет – особливості реалізації ключових засад мультилінгвізму у освітніх системах Європи.

Виклад основного матеріалу. Із середини 80-х рр. Рада Європи почала сприяти здійсненню тих освітніх проєктів, які більше не розглядалися як мульти- або ж як транскультурні, а замість цих термінів почала вдаватися до терміна “міжкультурна освіта”, що відображав “взаємодію”, а не паралельне існування чи співіснування різних культур. Акцентувалося на тому, що у “міжкультурної” перспективи є свій освітній і політичний вимір: взаємодія сприяє швидшому розвитку співробітництва і солідарності, ніж відносини домінування, конфліктів, неприйняття й нерозуміння. Сама ж взаємодія реалізується через мову [1, с. 29 – 30]. Відповідно до доктрини Європейського Союзу, еволюція сучасного світу сприяє розвитку культури, яка є одним із важливих елементів людського буття. Лише у демократичному суспільстві може розкритися культурний потенціал, спрямований на розвиток людини як громадянина, високоморальної, естетично розвинутої особистості, здатної творити за законами правди і краси. Важливим кроком практичної реалізації цієї доктрини стало рішення Європейського парламенту № 19342001/200ЕС від 17.07.2000 р., згідно з яким 2001 рік був проголошений Європейським роком мов. Цей факт засвідчив прагнення європейської інституції до створення умов для того, щоб усі європейці навчились

спілкуватися щонайменше двома мовами, окрім рідної, адже “мови відчиняють двері” у перспективах працевлаштування, кар’єрі, у культурному збагаченні та кращому взаєморозумінні. За дослідженнями європейських учених, лише 45% населення дорослого віку можуть спілкуватися іноземною мовою. Європейський рік мов передбачав зробити кроки до поліпшення ситуації. Перед загрозою культурної уніфікації сучасного світу важливо, щоб кожна людина отримала можливість розвивати свою індивідуальність, могла пізнавати багатство і привабливість мовного та культурного розмаїття [1, с. 53 – 54].

У сучасній європейській педагогіці частовживаним є термін “мультилінгвізм”, який стосується не лише вивчення іноземних мов, але й охоплює здатність розуміти різні культури. Словник “Le Petit Larousse” дефініціює цей термін як стан регіону, країни, де розмовляють багатьма мовами [7, р. 683]. Відповідно до “Longman Exams Dictionary” під терміном “мультилінгвальний” слід розуміти вживання в усному та писемному мовленні кількох мов [6, р. 1004]. Вивчення і оволодіння мовами різних національностей заохочує до більш відкритого підходу до них, до їхніх культур та поглядів. З освітнім мультилінгвізмом у Європі чітко асоціюється концепція “культурної грамотності”, що являється необхідною умовою міжкультурного діалогу та взаєморозуміння і реалізується через взаємодію вчителів у різних освітніх установах (дошкільних, початкових та середніх). Така діяльність забезпечує розвиток міжкультурних діалогічних ресурсів та сприяє взаємному культурному збагаченню. Гармонійне співіснування багатьох мов у Європі є потужним символом прагнення Європейського Союзу бути єдиним у різноманітності, цей принцип є одним з наріжних каменів його діяльності.

Мови не тільки визначають ідентичність нації, вони є частиною спільного надбання, якщо стають інструментом дослідження та вивчення культурних спадщин. Незнання мов часто є перешкодою для реалізації міжкультурного діалогу. Європейська Хартія з мультилінгвізму вважає розвиток багатомовності на всьому європейському просторі одним із пріоритетів своєї діяльності. Метою Ради Європи є досягнення більш тісного союзу між її членами, зокрема для захисту і пропагування європейських ідеалів та принципів, а захист регіональних мов або

мов нацменшин входить до завдань пріоритетних. Підкреслюючи значення мультилінгвізму на принципах демократії, Рада Європи наголошує на збереженні офіційних мов та необхідності їх вивчення. Усвідомлюючи той факт, що захист і використання регіональних мов або мов меншин різних країн і регіонах становлять вагомий внесок у розвиток Європи, заснованої на багатомовності, важливо дотримуватися їх національного суверенітету та територіальної цілісності. З цією метою здійснюється відповідна політика, розробляється законодавча база та заходи щодо її реалізації та практичного втілення в життя цілей і принципів визнання регіональних мов або мов меншин як вираження культурного багатства. Стаття 7 Європейської Хартії регіональних або міноритарних мов від 5. 11. 1992 р. сприяє та заохочує до їх усного і письмового використання у суспільному та приватному житті; до підтримки та розвитку мовних відносин у різних сферах, а також встановлення культурних зв'язків з іншими групами в межах держави, що практикують різні мови. Важливою умовою існування мов є забезпечення необхідних форм і засобів їх вивчення на всіх етапах освітнього процесу [4, с. 3].

Мови меншин повинні бути захищеними від можливого вимирання, оскільки вони сприяють культурному багатству Європи і їх використання є невід'ємним правом кожного громадянина. Вивчення мов допомагає учням уникати стереотипів індивідуумів, розвивати цікавість і відкритість до інших культур, сприяє взаємодії з людьми різних соціальних груп, ідентичність та культура яких є збагачуючим досвідом. У цьому цінність багатомовності. В Енциклопедії Сучасної України знаходимо таку дефініцію: “багатомовність – користування кількома мовами в межах певного суспільства, зокрема держави. Багатомовність як засіб масового спілкування в межах однієї держави в сучасному світі скоріше є винятком, спричиненим певними історичними умовами” [2].

У Білій книзі Ради Європи наголошується, що освітній простір містить значний потенціал для багатомовності і міжкультурного діалогу. У минулому столітті, столітті комунікації, більшість дослідників уважали, що мовна політика ґрунтується на розвитку особистості, яка здатна говорити на декількох іноземних

мовах для того, щоб пересуватися по країні, виїжджати за її межі, бути працездатною, досягати певного суспільного рівня. На початку ХХІ століття мовна політика поступово змінюється: здатності спілкуватися кількома мовами недостатньо, оскільки прогрес суспільства—це не просто перехід кордонів до відкритих ринків, виникає також потреба дати кожному однакові шанси на успіх, підтримувати соціальну згуртованість, розвивати міжкультурну комунікацію, здобувати знання і поширювати їх у багатомовному та мультикультурному суспільстві, іншими словами, виховати людину двадцять першого століття. З'явилася нагальна потреба навчити кожного оцінити власну мовну культуру, щоб поважати культуру інших[7]. У багатокультурній Європі освіта —це не лише засіб підготовки до ринку праці, вона стимулює розвиток особистості і забезпечує широку базу знань, вона є стартом підготовки молодих людей до життя як активних громадян. Освітняни відповідають за керівництво та підтримку молодих людей у набутті необхідних для життя умінь і навиків. Європейська освітня програма спрямована на розвиток між культурних відносин в суспільстві у всіх його аспектах зі стратегіями на розуміння та прийняття цінностей, що лежать в основі демократичного життя, на виховання поваги до прав людини. На освіті лежить управління різноманітністю та стимулювання відкритості до інших культур. В рамках освітнього процесу міжкультурний вимір охоплює усіх суб'єктів. Вивчення історії, викладання та навчання мов, дослідження релігій як соціального феномена служать джерелом переконливих фактів у міжкультурному контексті, позаяк знання дозволяють людині уникати упередженого ставлення до них, сприяють особистісному розвитку та самовдосконаленню.

Висновки. У багатомовній Європі захист мов і культур є необхідною умовою цивілізованого співжиття та забезпечення рівноправної взаємодії. Європейський мультилінгвізм потребує умов створення сприятливого середовища для різних поглядів, культур, релігій. Мова — не тільки мірило виховання і розумового розвитку людини, міст, що з'єднує нації і народності, вона є тією картиною, яка відображає оригінальний, неповторний погляд на світ.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі стосуються концепту

ЛІТЕРАТУРА

1. Винарчик М.П. Розвиток білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції (70-ті роки ХХ – початок ХХІ століття) [Текст] : дис. канд. пед. наук: [спец.] 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Винарчик Марія Петрівна; Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2014. – 243 с.
3. Енциклопедія Сучасної України (ЕСУ) [Електронний ресурс], 2014. – Режим доступу: <http://esu.com.ua>
4. Charte européenne des langues régionales ou minoritaires: Strasbourg, 5.X.I.1992. – 14 p. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/168007c07e>
5. Le Petit Larousse. – Paris : Larousse, 1996. – 1872 p.
6. Longman Exams Dictionary Pearson Education Limited; 1st edition (March 12, 2006).– 1832 p.
7. White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together As Equals in Dignity” (2008). Retrieved 24 February, 2019 from <https://www.coe.int/t/dg4/intercultural>

Оксана Галайбіда

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

**КОМУНІКАТИВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ
ВІДОКРЕМЛЕНИХ КОНСТРУКЦІЙ****У ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ ДЖЕРОМА К.ДЖЕРОМА**

Summary. The article considers the role and function of detachment in the sentence as well as the reasons and factors that cause syntactical detachment of separate sentence elements in belles-lettres style. It highlights communicative-functional peculiarities of detached constructions in Jerome K. Jerome's creative writing and their role in creating humoristic modality of the text.

Keywords: communicative-functional research of syntactic units, detached constructions, belles-lettres style, humoristic modality of the text, Jerome K. Jerome.

Комунікативно-функціональні аспекти вивчення синтаксичних одиниць є об'єктом дослідження низки вітчизняних та закордонних мовознавців (В.В. Виноградова, А.П. Загнітко, Г.О. Золотової, О.С. Скобликової та ін.). Згідно з функціонально-комунікативним принципом синтаксичні одиниці розглядають у єдності форми, семантики і функції, тобто виявленні їхнього функціонального потенціалу у процесі комунікації.

Художній текст реалізує загальнонаціональні особливості та авторські індивідуальні риси художнього мовлення. Письменники послуговуються різними синтаксичними конструкціями для досягнення бажаного прагматично-естетичного впливу на читача. Серед таких стилістично актуалізованих конструкцій у художньому тексті значної ваги набувають відокремлені синтаксичні одиниці.

Об'єктом нашої уваги став синтаксис художнього мовлення видатного англійського письменника-гумориста Джерома К. Джерома, а саме відокремлені конструкції, які є засобом створення гумористичної модальності у повістях письменника.

Відокремлення – це смислове та інтонаційне виділення членів речення, які таким чином набувають особливого, актуалізованого значення порівняно з іншими другорядними членами [3, с. 46]. Відокремлені члени (додатки, означення, обставини) виділяються графічно, за смислом та інтонацією, набуваючи при цьому

більшої самостійності у складі речення. Графічне виділення комами експлікує важливість інформації, створює специфічну ритмомелодику, яка привертає увагу читача. Вага другорядних членів речення особливо стилістично і комунікативно виразна у тих випадках, коли відокремлення факультативної волею автора певні відтінки значень у цих членах речення посилюються чи послаблюються.

Джером К. Джером часто будує цілі контексти на активному застосуванні відокремлень, що актуалізують певну інформацію, яка стає основою для створення комічної ситуації. Розглянемо опис ситуації у повісті «Троє у човні», коли молода леді з фокстер'єром зайшла до магазину і залишила його поряд з іншими псами, які спокійно чекали на своїх господарів: *There they sat, **patient, good, and thoughtful** [...] Then a sweet young lady entered, leading a meek-looking little fox-terrier, and left him, **chained up there, between the bull-dog and the poodle.** He sat and looked about him for a minute. Then he yawned. Then he looked round at the other dogs, **all silent, grave, and dignified** [...] Then, **without a word of warning, without a shadow of a provocation,** he bid that poodle's near fore-leg, and a yelp of agony ran through the quiet shade of that lobby [5, p.101]*

Відокремлені конструкції у поданому уривку виконують комунікативно-стилістичні функції: вони висувають на перший план певні риси, акцентують на них увагу читачів, увиразнюють і створюють експресивність контексту.

Семантика відокремлених означень і обставин актуалізує спокій і умиротворення локації, де розгортається оповідь. І різким контрастом стають дії цього “тихого” (*a meek-looking*) фокстер'єра, який раптом (*without a word of warning*) почав кусати собак довкола нього і перетворив це спокійне місце на пекло. А коли леді повернулася, він знову став слухняним і сумирним, як ягня. Інформація про це також винесена у вставлення, що слугує засобом її актуалізації та комунікативного навантаження: *And in the midst of the riot that sweet young lady returned and snatched up that sweet little dog of hers (he had laid the tyke up for a month, and **had on the expression, now, of a new-born lamb**) into her arms [5, p. 102].* Комунікативно-прагматичний потенціал висловлення базується на зіткненні діаметрально протилежних ознак і вчинків персонажа, що і створює гумористичний ефект.

Відокремлення – імпліцитний маркер актуальності інформації, який ідентифікує рематичний елемент висловлення, створює ритмомелодику, смислове і логічне членування художнього мовлення, яке використовується читачем при декодуванні текстової інформації.

Відокремлення є домінуютьною ознакою авторського стилю Джерома К. Джерома. Виокремлення другорядних членів речення насичує їх максимальним змістом і є засобом не тільки структурного, але й семантичного і комунікативного увиразнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис. Донецьк:ДонНУ, 2001. 662 с.
2. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. М.: Наука, 1973. 352 с.
3. Мойсієнко А.К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 208 с.
4. Шхапацева М.Х. Функционально-коммуникативный принцип исследования и изучения синтаксических единиц. *Вестник АГУ*. Вып.4 (188). 2016.С.123-130.
5. Jerome K. Jerome. Three men in a boat to say nothing of the dog. Moscow: Higher School, 1976. 158 p.

УДК 811.111'373.611

Олена Главацька

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

СЛОВОТВІРНА СИНОНІМІЯ У СФЕРІ СУБСТАНТИВІВ НА
ПОЗНАЧЕННЯ ОСОБИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Summary. The word-formation synonyms in the sphere of substantive derivativeness with the meaning of a 'person' are examined in the article. The basic attention is concentrated on the semantic correlation of the units of motivational pairs. The conclusion about the necessity of further complex analysis (structural and semantic, pragmatic, word-formation features) is done.

Keywords: derivative, word-formation synonyms, semantic correlation, word-formation synonymic affixes, substantive derivativeness.

Словотвірна синонімія, як відомо, один з типів відносин одиниць паралельної похідності. У роботах, присвячених проблемам синонімії в словотворенні, термін *словотвірна синонімія* є найбільш поширеним. Зазвичай його вживають, коли мова йде про однокореневі слова, що належать до синонімічних словотвірних типів і мають різні фікси.

У новітніх дослідженнях по семантиці і синонімії підтерміном *синоніми* розуміють слова, що позначають одне і те ж явище об'єктивної дійсності, тотожні або близькі за своїм значенням. Це найбільш широке визначення синонімії як мовного явища.

Серед лінгвістів немає однозначної думки щодо природи спільнокореневих синонімів: одні вважають подібну синонімію надмірним явищем, від якого мова прагне позбутися, інші вбачають в цьому явищі здатність мови фіксувати різними одиницями один і той же фрагмент позамовної дійсності, в чому і проявляється варіативний характер мови.

Похідні спільнокореневі слова-синоніми – це різні слова одного кореня, оформлені різними словотвірними афіксами (в тому числі нульовими). Такі слова можуть бути близькими або збігатися в значенні, можуть мати відмінності у вживанні, синтаксичних функціях, хоча представляють в цьому відношенні

(сполучуваність з іншими словами) меншу різноманітність, оскільки спільність кореневої частини дає менше можливостей для різноманітності поєднань. Вони можуть бути взаємозамінними, так як є однорідними не лише у змістовому, але і в стилістичному відношенні.

Для того щоб два або кілька похідних слів, утворених за допомогою різних формантів, вважати словотвірними синонімами, необхідні наступні умови: похідні повинні характеризуватися однаковим словотвірним значенням і за своїм індивідуальним лексичним значенням бути тотожними або близькими лексичними одиницями. Обов'язкова для них спільність мотиваторів забезпечує спільність їх значень. Саме в спільності похідної бази закладено певна загальна підстава, що створює можливості для оформлення словотвірних синонімів.

Отже, *словотвірними синонімами* ми вважаємо різноформантні похідні, які характеризуються загальним словотвірним значенням і тотожним або близьким лексичним значенням. Синонімія таких найменувань особи створюється словотвірними засобами мови [2, с. 188].

За характером мотивуючої бази вони є відсубстантивні, віддієслівні, відад'єктивні і похідні від неоднослівних мотиваторів.

Розглянемо синонімічні похідні суфіксального способу творення відсубстантивної похідності детальніше. Процес розвитку мови і постійного поповнення його складу запозиченими словами привів до виникнення суфіксів, синонімічних вже існуючим споконвічно англійським суфіксам. Разом з тим існуючі пари не є абсолютними синонімами; вони різняться сполучуваністю, семантичною наповненістю. Так, споконвічно англійському суфіксу *-er* синонімічний суфікс *-ist* грецького походження. Обидва є агентивними, але суфікс *-ist* приєднується до основ переважно іншомовного походження; він передає також значення 'прихильник, послідовник', якого не має суфікс *-er*:

___+*-ist / -er*: *topographist / topographer* – an expert in *topography* – the [description](#) of a [particular](#) place, town, manor, parish, or tract of land; [especially](#), the exact and [scientific delineation](#) and description in minute detail of any place or region; *reformist/reformer* – a disputant who advocates *reform*; *tourist / tourer* – a person on an

excursion or sightseeing *tour* – a journey for pleasure, during which you visit several different towns, areas etc.; **astrologist/ astrologer** – someone who practices *astrology* – the study of the positions and movements of the stars and how they might influence people and events; **mythologist/mythologer** – one who researches myths and *mythology* – the study of myths; **philologist/ philologer** – a humanist specializing in *philology* – the humanistic study of language and literature; **crystallographer /crystallographist** ← *crystallography*, **lexicographer /lexicographist** ← *lexicography*, etc. [2, с. 197].

Порівняйте інші синонімічні моделі від субстантивної похідності:

___+*-ist / -ue*: **sinologist/sinologue** – a person who specializes in *Sinology* – the study of Chinese history, language, culture, etc; **craniologist /craniologue** ← *craniology*;

___+*-ist / -ator*: **somnambulist /somnambulator** – a person who engages in *somnambulism* – a condition of the nervous system in which an individual during sleep performs actions appropriate to the waking state;

___+*-ist / -ian*: **theologist / theologian** – a person expert in or studying *theology* – a study of religion and its influences and of the nature of religious truth;

___+*-ist / -^*: **allopathist / allopath** – one who practices *allopathy* – the system of medical practice which aims to combat disease by the use of remedies which produce effects different from those produced;

___+*-er / -man*: **rancher /ranchman** – a person who owns, manages, or works on a *ranch* – 1. A large farm with its buildings, lands, etc., for the raising of cattle, horses, or sheep in great numbers. 2. Any large farm devoted to the raising of a particular crop or livestock; **hammerer /hammerman** – one that works with a hammer, **signalman/ signaler** – a man who sends and receives signals, esp in the navy;

___+*-er / -^*: **cartographer/ cartograph** – an expert on *cartography* – the study of mapmaking;

___+*-ee / -man*: **chinee/ chinaman** – a person from *China* – a country in Eastern Asia;

___+*-ster / -man*: **maltster /maltman** – one who makes or sells *malt* – an alcoholic liquor, as beer, ale, porter, etc.;

___+*-i* / *-ite*: ***Israeli/Israelite*** – a native or inhabitant of *Israel*;

___+*-ary* / *-arian* / *-^*: ***antiquary*** / ***antiquarian*** / ***antique***–

a person who studies, collects or sells *antique*– old and valuable objects such as a piece of furniture, etc.

Графічно синоніми можуть бути представлені по-різному, наприклад, зурізанням мотиватора: ***ceramist, ceramicist*** – a person who makes *ceramics* –

1. Ceramic objects, decorations, pottery, tiles. 2. Articles of earthen ware, porcelain,

etc.; ***bicyclist, cyclist***– a person who rides a *bicycle*– a vehicle consisting of a

tubular metal frame mounted on two large, wire-spoked wheels, one behind the other,

and equipped with handlebars; ср. Также и другие примеры:

anesthesiologist, anaesthetist, anesthetist – a

doctor or nurse who has been specially trained to give people *anaesthetics* (*anaesthetic* – a

drug that stops you feeling pain); ***cereologist, cerealogist*** – a person who studies or practices

cerealogy– the investigation of or practice of creating crop circles);

neuropathologist, neuropathist– a specialist in *neuropathology* – a study of diseases and

disorders of the nervous system; ***racist, rasialist*** – an advocate of ***racism, rasialism*** –

1. The belief that races have distinctive cultural characteristics determined by hereditary

factors and that this endows so meraces with an intrinsic superiority over others.

2. Abusive or aggressive behaviour towards members of another race on the basis of such a

belief; ***humorist, humourist*** – 1. A person who is skillful in the use of *humor*, as in

writing, talking, or acting. 2. A person with an active sense of *humor, humour* – 1. A

message whose ingenuity or verbal skill or incongruity has the power to evoke laughter.

2. The trait of appreciating (*and being able to express*) the humorous. 3. A characteristic

(*habitual or relatively temporary*) state of feeling [2, с. 198].

Вивчаючи лексичні номінації на базі малих словотвірних моделей у сучасній

англійській мові, М.Б. Антонова відзначає, що процес словотворення протікає

нескінченно і постійно створюються нові словотвірні засоби і відкидаються якісь

старі моделі, оскільки людині властива лінгвокреативність. В силу принципу

гомогенності для позначення однієї і тієї ж структури знання іноді можна

застосувати конкуруючі моделі, тобто такі, що володіють тотожним або близьким

значенням; деякі малі словотвірні форми також є синонімами: *cinenik* / *cinephile*; *computernik* / *computerholic*; *foodie* / *foodaholic*. Оскільки модель з суфіксом *-nik* на даному етапі розвитку англійської мови є непродуктивною, неологізми, утворені на її базі, також були витіснені інноваціями, що відносяться до активних і продуктивних моделей. Остання пара слів, з наведених вище, *foodie* / *foodaholic* – семантичні синоніми, так як іменники позначають різну інтенсивність заняття людини: захопленість (*foodie*) і пристрасть (*foodaholic*) [1, с. 20].

Розвиток синонімічних відносин між похідними зумовлено різноманітністю словотвірних формантів, здатних бути засобом емоційно-експресивної виразності і стилістичної належності слів. Можливість приєднання до однієї мотивуючої бази різних формантів, з одного боку, усуває шаблон при утворенні найменувань особи, з іншого – дозволяє передати найтонші відтінки суб'єктивно-емоційного ставлення і експресії при характеристиці даної особи.

Групу словотвірних синонімів відсубстантивної похідності складають одиниці різноманітної семантики, об'єднані тим, що всі вони називають певну особу, а значення кожного слова цієї групи входить у формулу 'носій предметно-абстрактної ознаки, що виражається у ставленні до предмету, особи, ідеології, напрямку, науки, місця перебування і т.д. '.

Спостереження над спільнокореновими синонімічними утвореннями мають безперечну цінність для визначення ролі похідних у розвитку словотвірної системи сучасної англійської мови. Рішення проблем словотвірних синонімів має значення для лексикографічної практики, особливо у зв'язку з необхідністю складання словотвірних словників нового типу, що відображають не тільки структуру похідних, а також їхню семантику.

Наші спостереження підтверджують положення про те, що синонімія як один з типів перетворення слова – це поняття про різні способи вираження однієї і тієї ж мовної одиниці в різних способах її мовної реалізації, це мовна модифікація однієї і тієї ж одиниці. Синонімія є абсолютною мовною універсалією, це фундаментальна властивість мовної системи і функціонування всіх мовних одиниць.

Подальше вивчення словотвірних синонімів в системі слів різних частин мови,

не тільки іменників, здається нам перспективним: воно приведе до нових спостереженнями і висновків про критерії їх виокремлення в мові, збагатить теорію тотожності слова, яка не втратила своєї актуальності; допоможе виявленню і уточненню факторів, які зумовлюють дериваційний потенціал слова, що становить одну з проблем сучасного словотворення; відкриє нові можливості для дослідження явищ індивідуалізації та естетики мови.

Рішення проблем словотворних синонімівмаєзначення для лексикографічної практики, особливо в зв'язку з необхідністюскладаннясловотвірних словників нового типу, щовідображають не тільки структуру похідних, а й їх семантику. Відсутність повного теоретичного осмислення синонімії в словотворенні, як і відсутністьодноставностілінгвістів в інтерпретації данного явища, залишають питання словотвірної синонімії в науці відкритим і запрошують до подальших досліджень в цій області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова М.Б. Лексическая номинация на базе малых словообразовательных моделей в современном английском языке :дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2006. 190 с.
2. Главацкая Е.И. Субстантивы лица в современных русском и английском языках (структурно-семантический аспект) : монографія. Saarbrücken, Deutschland :LAPLAMBERTAcademicPublishing, 2015. 248 с.

*Наталія Грона**(Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка)*

ДИСКУРСИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

DISCURSIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHER OF ELEMENTARY SCHOOL

Summary. The article reveals the problem of the formation discursion competence in future teachers of elementary school. Exploring theoretical and applied aspects of the problem, the author highlights discursive practices of different types, considering them as communication, which associated with the implementation of future professional functions.

Keywords: discursive competence, discourse, discursive practices, a teacher of elementary school.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями Дискурсивна компетентність майбутнього вчителя початкових класів – ключова характеристика професійно важливих якостей особистості, яка сприяє ефективній підготовці майбутнього спеціаліста до вирішення професійних питань, успішному здійсненню професійного спілкування з різними суб'єктами комунікації з використанням дискурсивних знань, умінь і навичок, що були сформовані в процесі фахової підготовки.

Володіння дискурсивною компетентністю допомагає вчителю вибрати і застосовувати адекватні мовні форми і засоби залежно від мети і ситуації спілкування, від соціальної ролі учасників комунікації, тобто від того, хто є партнером у спілкуванні.

Огляд останніх наукових праць і публікацій за темою. Поняття дискурсивної компетентності пов'язано з теорією дискурсу та лінгвістикою тексту, представлено в працях таких лінгводидактів, як І. Ф. Ухванової-Шмигової, Ф. С. Бацевича, В. І. Карасика, Н. Д. Гальскової, Н. І. Гез, М. М. В'ятютнева, О. І. Кучеренко, Н. І. Формановської. У своїх роботах педагогічний дискурс вони розглядають як вид дискурсу, який створюється суб'єктами освітнього процесу в комунікативно-мовленнєвій взаємодії на основі ціннісних установок, завдань, знань, рефлексії, реалізується в мовленні, текстах, спрямованих на пошук і вибір особистісних і

професійних смислів педагогічної діяльності, виступаючи засобом формування дискурсивно-проектної компетентності вчителя.

Мета статті – розкрити суть і шляхи реалізації дискурсивної компетентності як професійно важливої якості майбутнього вчителя початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науці існують різні погляди щодо визначення поняття «дискурсивна компетентність». Наприклад, М. М. В'ятютнев визначає дискурсивну компетентність як компонент, який відповідає за знання типів контекстів / дискурсів і правила їхньої організації [1, с. 78-90.]. На думку І. Ф. Ухванової-Шмигової, дискурсивна компетентність – це не тільки вміння створювати зв'язний текст відповідно до визначеної комунікативної ситуації, але й бачення тексту як змістовного потенціалу, який потребує реконструкції, інтелектуальної роботи, містить у собі предмет розмови комунікантів, які відповідно до нього створюють свою мовну поведінку [6, с. 231-244].

Контекстуальний аналіз різних наукових джерел дає можливість зупинитися на такій семантизації дискурсивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів – здатність мовної особистості сприймати, інтерпретувати та породжувати різні типи дискурсів та текстів залежно від різних ситуацій спілкування, щоб виражати свої емоції, ставлення, інтенції.

В основі дискурсивної компетентності лежить поняття дискурсу – процесу мовної комунікації, у результаті якої створюється текст [4, с. 21]. Робота з дискурсом включає в себе вміння орієнтуватися в комунікативній ситуації, знання різних типів дискурсу, вміння розрізняти і вживати дискурсивні маркери, виділяти лінгвістичні та екстралінгвістичні параметри дискурсу. Основним чинником породження дискурсу є комунікативний акт, у якому беруть участь комуніканти, які у формі діалогу творять висловлювання та інтерпретують їх.

У структуру дискурсу входять два компоненти: лінгвістичний та екстралінгвістичний. Лінгвістичний компонент містить системні мовні одиниці такі, як словоформа та речення. Складниками екстралінгвістичного компоненту є: ситуація, соціальний, прагматичний, соціокультурний, психологічний та інші

фактори. Саме екстралінгвістичний компонент дає можливість сприймати та створювати культурно, соціально та професійно-зорієнтовано мовленнєві висловлювання, тобто дискурс, спираючись у процесі його породження на екстралінгвістичні принципи комунікації, або, як їх називає Г. П. Грайс, принципи спілкування (дискурсивні закони) [2, с. 217-237].

У науковій розвідці ми узагальнюємо складники дискурсивної компетентності: стратегічна – уміння мовця розуміти свій комунікативний намір і планувати комунікативну ситуацію; текстова – уміння організувати послідовність речень в єдине висловлювання; жанрова – уміння організувати дискурс відповідно до характеристики конкретного жанру; усної комунікації – уміння організувати свою мовну поведінку відповідно до завдань спілкування.

У процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів ми застосовували дискурсивні практики різних типів, розглядаючи їх як спілкування, що пов'язане з реалізацією майбутніх професійних функцій, зокрема, виховні, дидактичні, розвивальні [3]. Наприклад, знайомство з текстами, які потрібно прочитати, зрозуміти, інтерпретувати відповідно до поставленого завдання.

Працю вчителя ні з чим не можна ні порівняти, ні зіставити. Ткач уже через годину бачить плоди своїх турбот. Сталевар через кілька годин радіє з вогненного потоку металу — це вершина його мрії; орач, сіяч, хлібороб через кілька місяців милується колосками і жменею зерна, вирощеного на полі... А вчителеві треба працювати роки і роки, щоб побачити предмет свого творіння; буває минають десятиріччя, і ледве-ледве починає позначатися те, що ти замислив; нікого так часто не відвідує почуття незадоволення, як учителя; ні в якому ділі помилки і невдачі не приведуть до таких тяжких наслідків, як в учительському. Учитель зобов'язаний перед суспільством, перед твоїми батьками працювати тільки добре; кожна крихта твоєї людської краси — це його безсонні ночі, сивина, неповоротні хвилини його особистого щастя — так, учителеві часто буває ніколи подумати про себе, бо він змушений думати про інших, і це для нього не самопожертва, не покірливе підкорення долі, а справжнє щастя особистого життя (В. О. Сухомлинський).

Завдання до тексту:

- Як учитель може оцінити результат своєї роботи?

- Спираючись на прочитаний текст, охарактеризуйте процес підготовки вчителя до наступного робочого дня?

- У чому особливість професійної діяльності вчителя початкових класів?

З огляду на те, що формування дискурсивної компетентності ґрунтується на формуванні вмінь розрізняти типи дискурсів, їхні структурно-композиційні та мовні характеристики, прийоми структурування мовлення з використанням адекватних мовних засобів, розуміння монологічних та діалогічних мовленнєвих повідомлень, створювати реальний дискурс відповідно до сфери і ситуації з урахуванням статусу мовного партнера, то в процесі навчання ми пропонуємо студентам завдання написати виступ на запропоновану тему з метою проголошення його під час засідання «круглого столу» серед студентів коледжу; на педагогічній конференції вчителів міста; на батьківських зборах на тему: *«Точно використовуйте слово, і ви позбавите світ від половининепорозумінь» (Р. Декарт).*

Такі вправи спрямовані на формування вмінь ідентифікувати, створювати дискурси, студенти набувають знань для ефективного пошуку професійної інформації.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, можемо стверджувати, що дискурсивна компетентність майбутнього вчителя початкових класів – це сукупність знань та навичок у створенні та реалізації дискурсу відповідно до контексту ситуації педагогічного спілкування. Дискурсивна компетентність передбачає вміння орієнтуватися в різних типах дискурсів, адекватно розуміти та створювати висловлювання, розуміти наміри комунікантів, добирати способи організації дискурсу відповідно до мети висловлювання, формувати навички організації мовного матеріалу у зв'язному тексті.

Дискурсивна компетентність майбутнього вчителя початкових класів повинна розглядатися як ключовий аспект професійної підготовки майбутнього фахівця,

оскільки у процесі професійного навчання здійснюється підпорядкованість засвоєних знань, умінь і навичок практичній діяльності. Питання формування дискурсивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів є доволі широким, таким, що потребує комплексного вирішення. Тому в перспективі подальшого дослідження вбачаємо реалізацію міждисциплінарних зв'язків у контексті зазначеної проблеми.

Література

1. Вятютнев М. Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М. Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы. – М. – 1986. – С. 78–90.
2. Грайс Г. П. Логика и речевое общение / Г. П. Грайс // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XVI. – М. : Прогресс, 1985. – С. 217–237.
3. Грона Н. В. Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь: монографія / Н. В. Грона. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – 592 с.
4. Кибрик А. А. Модус, жанры и другие параметры классификации дискурсов / А. А. Кибрик // Вопр. Языкознания № 2. – 2009. – С. 3–21.
5. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : [монографія] / К. Серажим. – К. : Паливода А. В. – 2010. – 352 с.
6. Ухванова-Шмыгова И. Ф. Дискурсная и методическая компетенции и их место в процессе повышения качества преподавания иностранного языка в вузе / И. Ф. Ухванова-Шмыгова // Методология исследований политического дискурса : актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. Вып. 5. – Мн. : БГУ, 2008. – С. 231–244.

*Денис Дмитрошкін**(Хмельницький національний університет)***ДИСКУРСИВНІ ОСОБЛИВОСТІ СИНТЕТИЧНИХ СКЛАДНИХ СЛІВ
АМЕРИКАНСЬКОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ СПОРТ**

Summary. The article deals with semantic relations between components of compound words used in American sports discourse. Synthetic compound words have been viewed as a separate class of compound words in English. Basic models of formation of synthetic compound words have been discussed.

Key words: synthetic compound words, American sports discourse, compounding, endocentric compounds, exocentric compounds.

Необхідність в компактній номінації викликає все більше і більше нових складних номінативних одиниць. Такі композити утворюються шляхом відбору і компонування мовних одиниць, які є соціально детермінованими і визначеними найбільш природними для утворення висловлювання з певним прагматичним завданням, у конкретних умовах спілкування. Актуальність дослідження визначається великим інтересом, який проявляється в сучасній лінгвістиці, до питань композитології, словоскладання як самостійної галузі мовознавчих досліджень, до активності словоскладання в наповненні словникового складу сучасної англійської мови в американському її варіанті і нестачею в сучасній вітчизняній і зарубіжній германістиці комплексних, синтезуючих робіт, присвячених словоскладанню в англійській мові в синхронному соціолінгвістичному і функціонально-семантичному ракурсах. Досі немає комплексних робіт, присвячених вивченню складних слів у спортивному дискурсі. Дослідження композити в газетних статтях спортивної тематики дає змогу краще зрозуміти використання соціально-детермінованих складних слів в американському варіанті англійської мови, адже така сфера суспільного життя як спорт, вносить в мову значний обсяг лексичних одиниць, велика частина яких є

комполітними, залишається недостатньо дослідженою. Метою даного дослідження є аналіз семантичних зв'язків між компонентами складних слів в американському спортивному дискурсі.

Аналіз праць, присвячених вивченню складних лексичних утворень, показує тенденцію до виділення нових класифікацій складних лексичних утворень, які були б найбільш прийнятними для всіх сфер суспільного життя. Проблему композитології в своїх працях висвітлювали Ю. А. Зацний, Л. Ф. Омельченко, К. А. Левковська, Л. Блумфілд, К. Белі, Г. Марчанд, А. Спенсер, Д. І. Квеселевич. Існує чимало підходів до класифікації складних лексичних одиниць, жоден з яких не охоплює усі аспекти будови та функціонування композитних номінацій в різних сферах їх вживання. Н. Фабб розрізняє два типи складних слів – ендосентричні та екзосентричні. Схожими є класифікації Л. Блумфілда і А. Спенсера.

Синтетичні складні слова – складні слова, головним компонентом яких є дієслово, яке піддається афіксації, а другорядний компонент виконує функцію аргументу або доповнювача до ядерного компоненту, наприклад: *ball carrier, ball-carrying, hard hitting* і *red-lit*. Синтетичні складні слова відіграли важливу роль в розвитку лінгвістичної теорії, оскільки їх вивчення стосується багатьох питань морфології та синтаксису [6]. Деякі вчені, зокрема Л. Блумфілд, Н. Фабб, Г. Марчанд називають синтетичні складні слова дієслівними. Основним обмеженням інтерпретування в синтетичних складних словах є те, що ліва частина (іменник, прислівник або прикметник) повинен інтерпретуватися як характеризуючий компонент правого компоненту і не повинен інтерпретуватися як зовнішній аргумент або предмет [5, с. 197-207]. У дійсності, синтетичні складні слова з *-ing, -er* нагадують фрази “перевертиші” з активними дієсловами у зміненому порядку слів з еквівалентними компонентами (*play checkers>checker-playing*), у той час коли синтетичні складні слова з пасивним *-en* нагадують фрази з пасивними дієсловами у зміненому порядку слів з еквівалентними компонентами (*tested by experts>expert-tested*). Синтетичні складні слова, однак, відрізняються від інших складних слів, які часто називають “кореневими”. Отже, якщо у слові *goal-*

aiming відкинути афікс, отримаємо складне слово *goal-aim*, в якому ліва частина інтерпретується як “предмет” правої частини [6].

Синтетичні складні слова також викликають інтерес ще й тому, що правила їх інтерпретації здаються схожими на правила утворення значення речень, наприклад приписування тематичних ролей певним позиціям у реченні, залежно від активного чи пасивного стану дієслова.

Розглянувши можливі моделі утворення складних слів, ми побачили, що складні слова з вербальним головним компонентом можуть мати іменники, прикметники і дієслова в якості другорядних компонентів.

Складні слова з другорядним компонентом:

іменником	прикметником	дієсловом
<i>hiplock</i>	<i>squibkick</i>	<i>hookcheck</i>
<i>talent-spot</i>	<i>shortcut</i>	<i>sweepcheck</i>
<i>game-pace</i>	<i>blindpass</i>	<i>dropkick</i>
<i>bodycheck</i>		<i>slamdunk</i>

Що ж стосується наголосу, то вербальні складні слова не показують загальних тенденцій, згідно яких у словах *touch-pass* і *dropkick* наголос падає на останній склад, а у слові *hookcheck* і більшості згаданих раніше слів наголос падає на початковий склад. Як і у випадку з ад’єктивними складними словами, причини таких відмінностей незрозумілі, але, знову ж таки, наголос – це не головний критерій у визначенні статусу складного слова [2, с. 210-215].

Багато складних слів є проміжними одиницями, між синтетичними і асинтетичними: відношення між компонентами складного слова можуть бути представлені на синтаксичному рівні *to goalkeep-to keep the goal* лише порядком слів. У таких випадках ми можемо говорити про різні типи напівсинтетичних складних слів. Різниця у порядку слів також виявляється у слові *upkeep* на противагу слову *keep up*. У слів *slamdunk* і *slam the dunk* або *slam dunks* різниця полягає у використанні означеного артикля і категорії числа. Навіть складні слова *four-bagger*, *three-quarter*, *pass-rusher*, які розглядаються як синтетичні складні слова, можуть відповідати фразам *four bags*, *three quarters*, *rush pass* і відрізнятися

від цих фраз простими формальними характеристиками, додаванням словотвірних афіксів *-ed*, *-er* до другого компоненту. Там, де можна визначити напівсинтетичні складні слова, їх можна і надалі класифікувати у той же спосіб, що і синтетичні складні слова: у напівсинтетичному складному слові *tofacewash* компоненти слова мають однакову конструкцію з синтетичним композитом *switch-hit* [1, с. 121-131].

Композити з невизначеними компонентами, такі як *shineball*, або з унікальними компонентами, потрібно, звісно ж, класифікувати як асинтетичні. За визначенням М. Гайжлєрова, асинтетичні складні слова – це складні слова, основи яких розміщені не в тому порядку, в якому відповідні їм слова можуть вживатися відповідно до загальних правил синтаксису. Сюди часто входять структури типу N+Adj (*puck-injured*) і Adv+N (*back-splash*), замість звичайних структур Adj+N and N+Adv [4, с. 17-28]. Хоча, відношення між компонентами асинтетичних складних слів завжди нечіткі, ми іноді можемо вивести головну відмінність від напівсинтетичних складних слів, враховуючи також і асинтетичний клас складних слів. В англійській мові, наприклад, координативні, або копулативні відношення, які ми спостерігаємо у напівсинтетичних складних словах типу *zip-zip*, можуть бути помічені і в асинтетичних складних словах, типу *zigzag*. Більшість асинтетичних складних слів, здається, мають конструкцію ‘прикметник-ядерний компонент’: *sheepskin*, *shortstop* [3].

Проведене дослідження дає нам змогу виділити шляхи розмежування ендоцентричних та екзоцентричних складних слів. Головним критерієм визначення екзоцентризмів залишається композитне значення, яке не впливає зі значень їх компонентів. Часто, значення екзоцентризмів має ускладнене конотацією оцінно-емоційного характеру, наприклад зневага, презирство, засудження, або ж захоплення, підсилення образу тощо. Наособливу увагу заслуговують синтетичні складні слова, які можна вважати підтипом ендоцентричних складних слів через схожу семантику. Вивчення таких лексичних одиниць є важливим для нашого дослідження, адже вони часто використовуються в американському спортивному дискурсі. Невирішеним залишається питання асинтетичних складних слів, які, з одного боку, можна виділяти окремо, а з іншого можна розглядати як звичайні

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
ендоцентричні або екзоцентричні композити. В подальшому, необхідно дослідити специфіку американського спортивного дискурсу, роль спорту в житті американської нації та визначити основні шляхи термінотворення складних лексичних одиниць терміносистеми спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Arnold I. V. The English Word / I. V. Arnold. – М.: *Высшая школа*, 1986. – 245 р.
2. Bloomfield L. Language / L. Bloomfield. - NewYork: Holt, 1933. – 230 р.
3. Fabb N. Compounding / N. Fabb [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ai.mit.edu/projects/dm/bp/fabb-compounds.pdf>
4. Gajzlerová M. Noun Compounds: Types and Classifications: bachelor thesis / M. Gajzlerová. – Brno, 2007. – 48 р.
5. Marchand. Word-formation in English / Marchand. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 254р.
6. Synthetic Compounds [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://linguistlist.org/issues/6/6-820.html>

Інна Забужанська
(Вінницький державний педагогічний університет імені
М. Коцюбинського)

ПОНЯТТЯ «ПРОСОДИЧНОГО ОБРАЗУ» ТА ЙОГО РОЛЬ У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ

Summary. The article attempts to determine the essence of the prosodic image on the material of American postmodern poetic texts in the original author's voice. It is established that due to the change of certain prosodic parameters of the sounded poetic text complex information is transmitted that clarifies the imagery of the poetic text.

Key words: rhythm, prosodic image, postmodernism, information.

У гуманітарній сфері знання вагому роль відіграє постмодернізм, що міцно вкорінився у філософії, культурології, мистецтві, літературознавстві, мовознавстві та інших науках.

Постмодернізм у літературі передбачає естетичний плюралізм, амбівалентність на сюжетному, композиційному та образному рівнях. Саме тому важливе значення для лінгвістичної інтерпретації постмодерністського поетичного тексту (далі – ПТ) в його авторському озвучуванні має поняття образу [3; 5; 11]. Він є невід'ємною частиною понятійного апарату пізнання, мистецтва, а в мовознавстві виступає одним із основних складників концептуальної системи мислення людини, що розкриває те, як митець розуміє, категоризує й переосмислює світ [12, с. 45]. У такому трактуванні поетичний образ є засобом мислення й пізнання, що несе інформацію про пізнання поетом дійсності, виступаючи центральним компонентом будь-якого художнього твору. Мовні засоби втілення певного абстрактного поняття в конкретних предметах, явищах чи процесах дійсності утворюють образність ПТ [6, с. 81].

Образи в літературному творі, що зображують реальний чи уявний світ речей, реалізуються не лише за допомогою окремого слова, а й а завдяки групі слів,

уривків з тексту у поєднанні з сукупністю звукових характеристик мови. До них належать різні параметри частоти основного тону, інтенсивності, тривалості ритмічних груп та синтагм. Зазначені вище параметри формують *просодичний образ* озвученого ПТ, який перебуває в тісному й нерозривному взаємозв'язку з образом, створеним вербально [13, с. 33].

На матеріалі різних мов підтверджено [2; 7; 9], що просодично передаючи образ, наприклад, добра чи зла, мовець може промовляти певну фразу у визначеному ним темпі, з будь-якою гучністю, акцентуючи будь-яке слово. Останнім часом з'явилися ґрунтовні дослідження [9, с. 239], які показали, що за умови зміни тембру чи регістру голосу в мовленні реалізуватиметься абсолютно інший відтінок образу, або ж просодичний образ відрізнятиметься від словесного.

Оскільки ритм озвученого ПТ є передусім явищем акустичним, тобто формується просодичними засобами, а саме чергуванням та сумірністю тональних характеристик, інтенсивності та тривалості, то ритмічна організація також бере участь у формуванні просодичного образу [8]. У цьому сенсі йдеться про своєрідний ритмообраз (термін, введений поетом А. Белим) – об'єкт, що естетично впливає на слухача, формуючи, таким чином, неповторний ритмомелодичний малюнок озвученого ПТ[там само, с. 44]. До того ж, цей ритмообраз займає особливе місце в семантичній структурі художнього тексту, оскільки проектується в сюжетно-композиційну, просторово-часову та образну структури. Зокрема, швидкий ритм значною мірою сприяє динамічному опису, який і побудований на так званому "астматичному" ритмі (Л. Шпітцер), а повільний ритм формує ритм опису, який є плавним, монотонним та позбавленим внутрішнього напруження [4, с. 118].

Це підтверджується міметичною функцією поетичного ритму, згідно з якою швидкий ритм під час усної реалізації ПТ може бути властивий вербально зображеному предмету / сюжету, який швидко рухається, тоді як повільний ритм переважно притаманний сумному, безрадісному сюжету, або предмету, який перебуває в стані спокою чи повільно рухається.

Розглянемо образ міста, представлений у ПТ "WhitereadWalk" ("Прогулянка

Вайтрід") Джошуа Кловера, який озвучено з ледь помітними паузами. Аналізований поетичний текст зображує урбаністичний простір та життя резидента міста, а також торкається закордонної політики США. На думку самого ж поета, поетичний текст є респонсивним до технологічного прогресу та тиску запаморочливої арени інформації. У тексті французький поет Шарль Бодлер виступає в ролі паризького гульвіси з ХІХ століття, який коментує сучасний урбаністичний простір під час прогулянки містом.

Проведений перцептивний аналіз засвідчив, що в тексті є лише чотири короткі паузи, що водночас є дихальними паузами. Інформація в озвученому тексті подається автором швидко, тому в слухача може скластися враження, що ця інформація розрахована не на переосмислення, а на миттєвреагування. Можна припустити, що такий швидкий темп тексту поет співвідносить зі швидким темпом життя, у якому відсутній розмірений ритм. Зокрема, перерви існують не задля відпочинку та роздумів, а для того, щоб просто перевести дихання. Ця ідея підкріплена на лексичному рівні, оскільки *flaneur, promenade* – це людина, яка прогулюється або ж проїжджає неквапливо, насолоджуючись життям, досліджує місто. Темп сучасного людського існування, навпаки, вимагає швидкості. Більше того, ефект потоку свідомості, яка перевантажена інформацією, підсилюється на синтаксичному рівні, позаяк у поетичному тексті відсутні знаки пунктуації.

Monumental the lacunae between illbiquitous promenaders down to the Square past the Open 24 Hours as social forms of grieving we are prohibited this is the remix the new glitch has been recalled melancholy of luscious Pictober the fall of the phenomenon into the iris back with another one of those Return of the Flaneur as hardcore Autumnophage echolocation always places you in a different country the cure is beats per minute bad year in Brooklyn Bombs Over Baghdad the negative needs no introduction and/or here we go![1, с. 159].

Пауза як опорний параметр сегментації тексту [10, с. 482] на межах синтагм квантує самостійні смислові відрізки, виокремлюючи їх в окремі ритмічні одиниці. В аналізованому вище ПТ у процесі його озвучення автором відсутні міжсинтагменні паузи, що є пограничними сигналами і квантують інформацію на

сміслові блоки. На основі акустичного аналізу також встановлено, що в авторській реалізації ПТ відсутні між синтагменні паузи, тому роль поділу інформації на смислові кванти належить слухачеві, який декодує повідомлення. Саме в цьому випадку просодичні засоби фактично створюють образ сучасного міста.

Отже, уся палітра просодичних засобів озвученого ПТ бере участь у створенні його образності, а завдяки зміні певних просодичних параметрів можна передати комплексну інформацію через синкретизм звуку й смислу, які прояснюють образність твору, що особливо характерне для постмодерністських поетичних текстів.

Дослідження просодичних образів озвучених поетичних текстів американського постмодернізму не вичерпує досліджуваної проблематики, а відкриває перспективи подальшого вивчення з урахуванням специфіки тональних, тембральних та паузальних характеристик озвученої американської постмодерністської поезії.

ЛІТЕРАТУРА

1. American Poets in the 21st Century. The New Poetics. New York, 2007. 400 p.
2. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. Ленинград, 1981, 292 с.
3. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. Москва, 1975. 504 с.
4. Брандес М. П. Стилистика текста. Москва, 2004. 416 с.
5. Виноградов В. В. О теории художественной речи. Москва, 1971. 239 с.
6. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва, 2006. 144 с.
7. Донецких Л. И. Ритмомелодический рисунок художественного текста как способ экспликации подтекстовых смыслов (рассказ А. П. Чехова "Студент") // Вестник Удмуртского университета. 2011. № 5. С. 152-164.

8. Забужанська І. Д. Ритмічна організація американських постмодерністських поетичних текстів (експериментально-фонетичне дослідження): дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. Київ. 252 с.
9. Наваренко І. А. Прагматика іспанської казки та її просодична організація // Лінгвістика ХХІ століття : нові дослідження і перспективи. Київ. 2012. С. 236-242.
10. Потапова Р. К. Речевая коммуникация : от звука к высказыванию. Москва, 2012. 464 с.
11. Потебня А. А. Мысль и язык. Москва, 1999. 300 с.
12. Черевченко О. М. Лінгвістичні аспекти аналізу поетичного тексту : неокласичні виміри. Умань, 2012. 235 с.
13. Яковлева Е. В. Просодические образы в английской речи : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора филол.н. : спец. 10.02.04 "Германские языки". Москва, 2002. 45 с.

Вікторія Загороднова*(Бердянський державний педагогічний університет)***ІНТЕНЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ
ВТОРИННОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Summary. *The article overviews the perspective of linguistic personality problem formation in foreign and native linguistics. It also accounts the basic approaches to the description of linguistic personality. The article develops linguistic and linguadidactic approaches to the concepts of linguistic identity and secondary linguistic identity. The article considers the content and structure of the concept of "linguistic personality".*

The author describes the main problems of forming the linguistic personality such as the need for speech development, the improvement of the language (linguistic, psychological, social), mastering of situational forms of speech in the conditions of professional orientation of the study. Language education, and particularly personal aspects of speech culture, plays the most important role in forming the language personality. The task of formation of linguistic personality in the learning process requires a systemic approach to the organization of the educational environment, taking into account factors such as professional orientation of study, encouragement selfeducation, formation of social values, humanitarization of education, versatility of the educational environment, its creative direction. Relying on the secondary linguistic identity theory the author develops the idea of «secondary linguistic identity» model which is, as argued, built in the course of second foreign language acquisition, and the features of which are brought to light and discussed.

Keywords: *linguistic personality, intentional aspect of journalistic discourse, secondary linguistic identity formation; interaction between different models of linguistic identity during second foreign language acquisition, language education, paradigm focused on personality, bilingual education.*

У період стрімкої глобалізації та швидкісного розвитку міжкультурного спілкування, проблема володіння іноземними мовами стає все актуальнішою. На межі ХХ – ХХІ ст. лінгвісти й лінгводидакти зосередили увагу на динамічному вивченні використання мовних і парамовних засобів, що реалізують індивідуально-особистісний, інтенціональний (смісл актуальної спрямованості: потреби, мотиви, цілі), ситуативний аспекти повідомлення. Вивчення науковцями специфіки комунікативної поведінки людей у різних соціальних сферах і особливостей методики формування комунікативної компетентності є нині одним із домінантних напрямів досліджень у соціо- і когнітивній лінгвістиці, лінгвокультурології, аксіологічній лінгвістиці, лінгвістичній концептології, дискурсивній лінгвістиці, комунікативній методиці навчання іноземних мов, когнітивній методиці навчання мови, нарешті, крос-культурному навчанні іноземної мови.

Мета статті – привернути увагу науковців до лінгводидактичного потенціалу процесу формування мовної особистості в умовах міжетнічного культурного

спілкування. Наше дослідження присвячене вивченню формування мовної особистості мігрантів у Федеративній Республіці Німеччині (ФРН) через публіцистичний дискурс. Аналіз лінгвокогнітивної взаємодії ініціатора, автора й адресата медіатексту здійснювався на матеріалі одного з авторитетних інформаційно-навчальних журналів Німеччини „DeutschPerfekt”.

Оскільки наше дослідження присвячене вивченню формування вторинної мовної особистості мігрантів у Федеративній Республіці Німеччині (ФРН) через публіцистичний дискурс, то ми не можемо залишити поза увагою тему мотивів, потреби і цілей здійснення міжкультурної комунікації в німецькому суспільстві. Мовна особистість існує в культурі, відображеній у мові, у формах суспільної свідомості, поведінкових стереотипах і нормах, предметах матеріальної культури, тому й визначальна роль безумовно належить цінностям (концептам смислів) народу, мова якого вивчається. На нашу думку, для створення ефективної моделі навчання мови необхідно володіти знаннями про багаторівневу організацію мовної особистості, дотримуватися принципів її формування. У сучасній теорії та методиці навчання іноземної мови розвивається напрям – формування «вторинної мовної особистості». Це поняття визначається як сукупність здатностей людини до іншомовного спілкування на міжкультурному рівні, який розуміють, як адекватну взаємодію з представниками інших культур. Ми погоджуємося з думкою Н. Гальскової: «...якщо процес становлення вторинної мовної особистості пов'язаний не тільки з оволодінням учнями вербальним кодом іншої мови та умінням її застосовувати практично під час спілкування, але і з формуванням у їхній свідомості «картини світу», що властива носіям цієї мови як представникові певного соціуму, то навчання нерідної мови має бути спрямоване на залучення учнів до концептуальної системи чужого лінгвосоціума» [2, с. 126]. Поняття «вторинна мовна особистість» використовується у психолінгвістиці, міжкультурній комунікації, методиці навчання іноземної мови (Н. Гальскова, В. Карасик, О. Леонтович, І. Халєєва), проте однозначного тлумачення не існує. Так, на думку І. Халєєвої [11], вторинна мовна особистість – це мовна особистість, формування якої відбувається у процесі навчання другої мови, має специфічне трактування, більш

вужче, а ніж розглянуте в лінгводидактиці, воно базується на залученні через нерідну мову не тільки до вторинної мовної системи інофонноїлінгвокультури, але й до концептуальної картини, у межах якої відбувається становлення національного характеру і менталітету носія мови. Отже, вторинна мовна особистість – це сукупність здібностей людини, яка передбачає оволодіння вербально-семантичним кодом мови, що вивчається, тобто «мовною картиною світу» носіїв цієї мови, і концептуальною картиною світу, що дає можливість людині зрозуміти нову для нього соціальну дійсність. На нашу думку, формування вторинної мовної особистості дозволяє бути учасниками міжкультурної комунікації. Реалізувати цю мету – це не тільки розвивати уміння користуватися відповідною опорною мовною технікою, але й збагачуватися позамовною інформацією, необхідною для адекватного спілкування і взаєморозуміння на міжкультурному рівні.

Безумовно, головною причиною здійснення міжкультурної комунікації є потреба і мотив, «...виживання, співпраця з іншими людьми, особистісні потреби, підтримка стосунків з іншими людьми, переконання інших діяти або думати певним чином, здійснення влади над іншими людьми (пропаганда), об'єднання спільнот і організацій в одне ціле, отримання і повідомлення інформації, осмислення світу та нашого досвіду в ньому (у що ми віримо, що думаємо про себе, про стосунки з іншими людьми, про те, що є істинним), виявлення творчої натури та уяви [4, с.32]». Потреба і мотив мають значний вплив на ефективність міжкультурної комунікації. М. Бергельсон характеризує це, як «...комунікацію, за якої комуніканти з різних культур використовують під час прямого контакту спеціальні мовні варіанти та дискурсивні стратегії. Термін «міжкультурна комунікація» вживають у тих випадках, коли комунікативна компетентність на стільки відмінна, що це відображається на комунікативній події [1, с. 24]». Р. Дімблбі й Г. Бертон виокремлюють людські потреби в чотири основні групи: особистісні, соціальні, економічні, творчі. Проте, на думку А. Олянича, «...неправильно універсальність потреб людини ставити в залежність від її видів діяльності... не види діяльності характеризують потреби людини... в основі і потреб, і видів діяльності лежить життєдіяльність людини, трудового колективу,

суспільства в цілому... потреба у праці є і у робітника, і в композитора, і у власника засобів виробництва, проте це різні потреби... вони є не тільки результатом певних цілеспрямованих дій людини або суспільства. Вони охоплюють весь світ людини: її минуле, теперішнє і майбутнє [8, с.28]».

Потреби, інтереси та ціннісні орієнтації є факторами мотивації дії людини, тобто формування її мотивів як спонукання до дії. Мотив – усвідомлене спонукання до дії, яке виникає під час усвідомлення потреб. Мотив як внутрішня спонука відрізняється від зовнішніх стимулів, які є додатковими ланками між потребою і мотивом, це матеріальні та моральні заохочення певних дій. Залежно від рівня потреб у соціально-орієнтованих гуманітарних дисциплінах розглянуто рівні мотивації:

– мотиви, пов'язані зі соціально-економічним питанням (забезпечення життєвих благ; матеріального стимулювання; мотиви покликання; мотиви престижу);

– мотиви, пов'язані з реалізацією передбачених і засвоєних індивідом соціальних норм (громадянські; патріотичні; групової солідарності тощо);

– мотиви, пов'язані з оптимізацією життєвого циклу (соціальної мобільності; подолання рольового конфлікту) [8, с. 35].

Мотиви і потреби організовані ієрархічно. Окремий мотив у певній ситуації може бути домінуючим. Дослідники зафіксували для процесу навчання, наприклад, зворотній зв'язок між силою утилітарних мотивів і успішністю та прямий – між науково-пізнавальними і професійними мотивами. Система мотивації динамічна, оскільки змінюється залежно від року навчання, виду заняття, теми і завдань уроку тощо. Отже, найважливіші характеристики мотивації дій – це множинність, ієрархічність мотивів, певна сила і стійкість.

Потреби людини трансформуються та переходять з низького на вищий рівень, так само трансформується її мовлення, різні типи дискурсів[9]: теле- і радіо дискурси, газетний, театральний, кіно дискурс, літературний дискурс, дискурс у сфері публікрілейшнз, рекламний дискурс, політичний, релігійний дискурси) взаємопроникають один в один. Дискурс лінгвісти (Ф. Бацевич, В. Паращук,

О. Семенюк) вважають одиницею, у вигляді якої мовний код функціонує у вербальній комунікації, а кінцевою реалізацією його і структурою в яку втілюється, є текст або «зупинений дискурс». У комунікативній ситуації дискурс виражається у формі певного жанру. Елементарною і неподільною одиницею дискурсу є мовленнєвий акт або «зупинений мовленнєвий акт». Мовною формою «зупиненого мовленнєвого акту» вчені вважають речення.

Останнє десятиліття складність і багатоаспектність такого явища, як дискурс певного єдиного процесу та намагання виокремити основні фактори, що впливають на форми, швидко привели до розвитку окремих напрямів, що вивчають невластне мовні фактори існування дискурсу. У просторі дискурсивної прагматики виявлено фактори культурного характеру. Так, дискурс на одну й ту саму тему (наприклад, висловлювання співчуття, вибачення з приводу запізнення, ритуальні мовленнєві формули тощо) помітно відрізняється в поняттях власне дискурсивних правил залежно від культури тієї групи, в межах якої цей дискурс сформовано. Вивчення дискурсу з метою побудови ефективної міжкультурної комунікації, де вибудовується архетип певної етнічної свідомості спонукав учених (Р. Сколлон, С. Сколлон, П. Браун, С. Левінсон, Д. Таннен, А. Вежбицька, М. Бергельсон та ін.) звернути увагу на таке явище, як крос-культурний дискурс. Крос-культурне дослідження дискурсу передбачає виявлення культурно зумовленої картини світу, яка стоїть за розповідями про певну подію, особу, явище тощо з метою побудови архетипу конкретної етнічної свідомості – набору не сформульованих тверджень, які є непорушною презумпцією та на які спирається слухач і доповідач. Проте частіше крос-культурні лінгвістичні дослідження набувають форми зіставного аналізу мовлення представників двох культурно протилежних груп, що користуються одним спільним мовним кодом, наприклад, зіставлення комунікативної поведінки [12, с. 8–9].

Побудова будь-якого дискурсу передбачає урахування принципів, що характеризують комунікативну діяльність, пояснюють вибір мовної форми на основі уявлення про мову (в її комунікативній функції) як про різновид розумової і цілеспрямованої діяльності людини: принцип ввічливості (П. Браун, С. Левінсон,

1987 р.); принцип солідарності з комунікативним партнером; принцип автономності та дистанції; принцип кооперації (Г. Грайс, 1975 р.); принцип пріоритету (М. Бергельсон, А. Кібрік, 1981 р.); принцип перспективності або маршрутизації (В. Чейф, 1994; М. Бахтін, 1953 р.); принцип лінеаризації (О. Кібрік, 1999 р.).

Отже, зазначене вище свідчить про те, що комунікативні процеси розглядаються в аспекті тих імпліцитних знань, контекстів і принципів, які регулюють комунікацію, впливають на способи вербалізації в дискурсі. Ці знання, контексти та принципи, не утворюючи смисл, що підлягає висловлюванню, проте істотно впливають на результативну форму мовних конструкцій. Множинність способів висловлювання думок, які надає мова носієві, свобода, якою володіє той, що говорить у дискурсі, формальна організація дискурсу в кожній конкретній його частині (під час створення, інтерпретації смислів) порівняно з морфологічними і синтаксичними правилами, не є випадковою, а мотивована зовнішніми, відповідно до значення мовних одиниць, факторами. Прагматична мотивація мовної форми в дискурсі пов'язана з потребою учасників міжкультурної комунікації погоджувати спосіб вербалізації з релевантними для означеного контексту фоновими знаннями, які утворюють соціокультурний досвід дискурсивної групи, індивідуальним досвідом, контекстом, основними принципами, що регулюють комунікативну діяльність і мовну форму (принципи пріоритету, маршрутизації, лінеаризації інформації), а також принципами, що характеризують інформативну й інтерактивну функції мови (принципи кооперації й ввічливості).

Розглядаючи публіцистичний дискурс як сферу буття і взаємодії різних типів мовної особистості, ми апелюємо до визначення А. Кібріка і В. Плунгяна. Згадані вчені вбачають дискурс як «процес мовної діяльності та її результат одночасно – а результат і є текстом» [6, с. 307–323]. Публіцистичний дискурс А. Кібрік розглядає як один із видів медійного дискурсу [5, с. 179]. З позицій медіалінгвістики текст розглядається не тільки як лінгвістичне явище, але і як культурологічне явище, що визначає його як «джерело отримання інформації про духовні імпульси і матеріальну сферу людської діяльності» [10, с. 214].

Публіцистичний дискурс Р. Калажокова називає живим, динамічним, активним, постійно мінливим типом дискурсу, «Він пов'язаний з реальними подіями та явищами, що відбуваються в житті суспільства, відображає конкретні дії в певний проміжок часу. Публіцистичний дискурс обов'язково передбачає діалог між адресатом і адресантом, він впливає, переконує, направляє в певне русло роздумів. Якщо політичний дискурс має на меті переконання аудиторії для отримання влади у сфері політики, то публіцистичний дискурс в цьому сенсі позиціонує себе набагато ширше. Адже публіцистика зачіпає різноманітні сфери життєдіяльності людини і суспільства в цілому». [3, с. 1403–1405]. З. Йегер, наполягаючи на існуванні дискурсу преси як публіцистичного дискурсу конкретного історичного періоду, відносить до нього тексти певної політичної спрямованості, які апелюють до соціально-історичної ситуації, яка склалася в конкретний час у суспільстві.

Зважаючи на позиції вітчизняних і зарубіжних дослідників, ми розглядаємо публіцистичні тексти як результат медійного дискурсу, що передбачає використання журнальних статей політико-економічного, культурного спрямування. Основні засоби публіцистичного стилю розраховані не тільки на повідомлення, інформацію, логічний доказ, але й на емоційний вплив на адресата. Характерними особливостями публіцистичних текстів є актуальність проблематики, політична образність, гострота та яскравість викладу. Вони зумовлені соціальним призначенням публіцистики, – повідомляти факти, формувати громадську думку, активно впливати на розум і почуття людини. На думку Н. Клушиної, публіцистичні тексти мають поєднувати експресію і стандарт, містити ідеологічну модальність, специфічний словник, образ автора, ідеологеми, шкалу цінностей, які базуються на опозиції «своє / чуже» [8, с. 270].

Наше дослідження, присвячене вивченню формування мовної особистості мігрантів у Федеративній Республіці Німеччині (ФРН) через публіцистичний дискурс, показало, що вторинна мовна особистість – це сукупність рис людини, яка передбачає оволодіння вербально-семантичним кодом мови, тобто «мовною картиною світу» носіїв цієї мови, і концептуальною картиною світу, що дає можливість людині

зрозуміти нову для неї соціальну дійсність. Той факт, що кожна культура знаходить унікальне відображення в мові є незаперечним. Засвоєння тільки форми цієї мови, зокрема без урахування культурного компоненту її значення, спрямовує до поведінки, що відображає власні культурні норми особистості, які вступають у конфлікт з поведінкою носіїв культури й мови, що вивчаються. Опановуючи кожную нову мову, людина відкриває для себе нове світосприйняття, світовідчуття. Те, як особистість сприймає світ і що вона в ньому бачить, завжди відображається у поняттях, сформованих на основі рідної мови з урахуванням всього багатства виражальних засобів. Кожна ситуація, подія сприймається й оцінюється людиною через призму прийнятих у рідному лінгвосоціумі культурних норм і цінностей, через засвоєну індивідом картину (модель) світу.

На нашу думку, розвиток мовленнєвих властивостей «вторинної мовної особистості» дозволяє стати учасниками міжкультурної комунікації в полімовному суспільстві. Реалізувати цю мету – це не тільки розвивати уміння користуватися відповідною опорною мовною технікою, але й збагачуватися позамовною інформацією, необхідною для адекватного спілкування і взаєморозуміння на міжкультурному рівні.

Результати проведеного аналізу дають підстави вважати, що проблеми, які розглядаються, можуть служити відправним пунктом для подальшого вивчення мовної особистості не тільки в німецькому публіцистичному дискурсі. Цікавим і перспективним видається дослідження взаємодії учасників комунікації в більш широкому медійному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бергельсон М. Б. Лингвистические методы исследования в области межкультурной коммуникации. *Тезисы на II Международной конференции РКА «Коммуникация : концептуальные и прикладные аспекты»*. РКА. СПб., 2004. Электронный ресурс. Режим доступа : [<http://www.russcom.ru/rcabiblio>]
2. Гальскова Н. Д. Книга для учителя к учебнику «Итак, немецкий!» . – М. : Просвещение, 1997. 274 с.
3. Калажокова Р. З. Дискурс : різновиди, специфіка, думки. *Молодий вчений*. 2015. № 10. С. 1403–1405.
4. Кашкин В. Б. Введение в теорию коммуникации : учеб. пособие. Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2000. 75 с.

5. Кибрик А. А. О смысле понятия «дискурс СМИ». *Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования*. Материалы 2-й Международной научной конференции. Сост. М. Н. Володина. М., 2008, С. 179–182.
6. Кибрик А. А., Плунгян В. А. Функционализм и дискурсивно-ориентированные исследования. *Фундаментальные направления современной американской лингвистики*. М., 1997, С. 307–323.
7. Клушина Н.И. Общие особенности публицистического стиля. *Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования*. Отв. ред. М. Н. Володина: учебное пособие. М., 2003, С. 270–283.
8. Олянич А.В. 2004: Олянич А.В. Презентационная теория дискурса : монография. Волгоград : Парадигма, 2004. 507 с.
9. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Видавничий центр «Київський університет», 1999. 308 с.
10. Сметанина С. И. Медиатекст в системе культуры. *Динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX в.:* [научное издание]. СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. 383 с.
11. Халеева И.И. *Основы теории обучения пониманию иноязычной речи (подготовка переводчиков)*. М.: Академия, 2006. 336 с.
12. Bergelson M. B. Cross-cultural Communication as Applied Cultural Linguistics : Understanding Others' Stories. Paper presented at the 8-th International Cognitive Linguistics Conference. University of La Rioja, Logronyo. 2003. P. 8–9.

Зданюк Тетяна
(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Фоміна Галина
(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

**ПОНЯТТЯ „ГЕНДЕР” ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ,
ДИСКУРСИВНИЙ І ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН
(НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)**

Summary. The article describes the functioning of the semantic category of gender in the German language and reveals ways of expressing the semantic meaning of female.

Keywords: semantic category, gender, German, female, linguistic genderology.

Поняття „гендер” давно вже вийшло за рамки граматики. Відмежовуючись від проблеми дефініції і змісту, а також варіативності поняття „стать” в залежності від видує природною категорією, що охоплює всі види істот і дає чітке розмежування цих істот на два класи. Ця класифікація відображається, природно, по-різному. Взагалі для мови можна говорити про універсальність семантичної категорії статі (копіює відповідну природну категорію), а для конкретних мов – про певні її трансформації, специфіку вираження і навіть про окремі граматичні категорії. Зокрема, в українській мові семантична категорія статі корелюється з граматичною категорією роду іменників, що позначають живих істот.

Метою статті є висвітлити функціонування семантичної категорії статі в німецькій мові та розкрити способи вираження семантичного значення жіночої статі.

Вперше фактор *статі* в зв'язку з мовою виник в античності при осмисленні категорії граматичного роду. Найдавнішою і довгий час єдиною гіпотезою про причини появи і функціонування в мові категорії роду стала символіко-семантична, яка базувалась на співвіднесенні природної біологічної категорії *sexus* з граматичною *genus*. Прихильники цієї гіпотези вважали, що граматичний рід виник

під впливом природної даності – наявності людей різної статі (Гердер, Гумбольдт, Грімм). При цьому для пояснення екстралінгвістичної вмотивованості категорії роду дослідники використовували свій немовний досвід. Це призвело до появи оцінювання в інтерпретації категорії роду: чоловічий рід виявлявся першочерговим через приписування іменам, що належать до нього, семантики сили, активності, енергії. Імена жіночого роду, навпаки, характеризувалися пасивністю, підлеглістю.

Функціонування семантичної категорії статі в німецькій мові, а також способів вираження жіночої та чоловічої статі, семантичної і формальної структури лексичних груп, утворених словами, значення яких збігається з семантичним компонентом „стать”, пов’язане з групами, які можна вважати свого роду сексуальними (гендерними) парадигмами слів, що позначають особа істот, різних за статтю [1с. 25].

Лінгвістична гендерологія – це новий науковий напрям, якому властиві специфічні риси будь-якого нового напрямку, тобто недостатня розробленість понятійного апарату та категорій. Нова наукова дисципліна лише знаходиться в процесі вироблення власних, властивих тільки їй методів і прийомів дослідження. Разом з тим, працюючи в мовознавчій науковому полі, вчені застосовують головним чином методи аналізу, розроблені для лінгвістичних досліджень, користуючись, однак, і даними інших наукових дисциплін – як близькоспоріднених, так і інших гуманітарних наук. Нове знання може бути отриманим на межі наук, а потім з нього „виростають принципи міждисциплінарного дослідження” [2].

Одним з найістотніших чинників вивчення гендерних аспектів мови і комунікації сьогодні є подолання прямолінійної інтерпретації гендеру. Лінгвістичне дослідження конструювання жіночності і мужності має враховувати специфіку об’єкта, яким у лінгвістиці є мова, за своєю суттю багатогранна і комплексна система.

Підвищена увага до гендерних аспектів мови і комунікації, що спостерігається в останні роки, дозволяє зробити висновок, що від загальної теорії гендеру, гендерні дослідження поступово переходять до більш стабільного стану. Однак і

застосування гендерного підходу також ґрунтується на ряді методологічних принципів, найважливіший з яких – розуміння статі як соціального і культурного феномену.

Вплив гендеру на людину розглядається у різних галузях науки. Ця тема цікава і значуща в рівній мірі і з точки зору психології, і з точки зору соціології. Генетика, теологія, філософія, лінгвістика і багато галузей науки вивчають гендерну теорію, інтерпретуючи її по-своєму, відповідно до власних норм.

У людському суспільстві завжди існував архетипний поділ соціуму на дві групи – на чоловіків і жінок. Така диференціація за критерієм біологічної статі є найбільш очевидною. Таким чином, за кожним індивідом у соціумі закріпилася гендерна роль чоловіка або жінки. На їх основі пізніше сформувалися якісь узагальнені уявлення про особливості поведінки чоловіків і жінок, про очікувані від них реакції і дії, про прийнятні тільки для чоловіків або тільки для жінок види діяльності – іншими словами, в суспільній свідомості сформувалися гендерні стереотипи. Ця стереотипізація стосується багатьох сфер життєдіяльності суб'єкта: соціальної диференціації, культурного фону, освіченості та рівня наукових знань, мовної стратифікації.

Той факт, що назви осіб чоловічої статі є первинними, а назви осіб жіночої статі вторинні, не випадковий: таким чином у мові фіксується пріоритет чоловіка в історичному розвитку суспільства.

Так, у Німеччині за останні 40-50 повоєнних років мовна ситуація кардинально змінилася, і зараз ми є свідками стрімкого розвитку і перебудови мови в руслі феміністичної лінгвістики. Мовна тенденція називати жінку за її професією, посадою, тобто формою, що зазнала мовациї, відображає не тільки прагнення узгодити рід та стать, але, перш за все, прагнення відобразити рівноправне становище жінки у суспільстві, її соціальну роль. При аналізі засобів, наявних у сучасній німецькій мові для позначення осіб чоловічої та жіночої статі, що належать до будь-якої професії, ми маємо справу не тільки з динамічною синхронією мовних засобів, але й зі змінами в соціальній реальності. Зміна ситуації на ринку праці, велике функціональне структурування трудової діяльності, коли

жінки опановують професії, які раніше виконувалися тільки чоловіками, ставить питання, наскільки ця ситуація відобразилась у сфері мови[3]. Мова реагує і на данному етапі є безліч жіночих найменувань професій, зокрема ті, що закінчуються на *-in*: *Beamtin, Doktorin, Fernsehansagerin, Polizistin, Rektorin, Schulrätin, Ministerin, Präsidentin, Staatsanwältin, Regierungsschefin*.

Сьогодні одночасно існують майже в однакових дистрибуції лексеми *Minister* і *Ministerin*, *Professor* і *Professorin*, *Botschafter* і *Botschafterin*. Мова як первиний комунікативний засіб індивідуума та групи розвивається і функціонує в біологічному і соціальному контексті, тому всякий раз, коли констатуються зміни в слововживанні, треба мати на увазі, що поряд з внутрішньомовними причинами завжди мають місце і позамовні чинники. У ситуації з найменуваннями, що зазнали мовації, на сьогоднішній день у німецькій мові, ми маємо справу з лінгвістичними змінами як спеціальною формою соціальних трансформацій.

У своїй основі феміністична мовна політика націлена на те, щоб позбавити чоловічий рід, що функціонує в німецькій мові як *Genus commune*, цієї функції. Так наприклад, відтепер, на думку представниць феміністичної лінгвістики, не повинно бути речення типу „*Die Autofahrer werden zur Kasse gebeten*”, коректним є „*Die Autofahrerinnen und Autofahrer werden zur Kasse gebeten*”.

Прихильниці критики мови в цілому віддають перевагу рішення, що звучит як „*totale Feminisierung*”, коли вживається „*das umfassende Femininum*” [3 с.90]. В якості підстави для подібного рішення вони висувають структурний аргумент. Зі структурної точки зору не виправданим є той факт, що довша структура жіночого роду (*Lehrerin*) повинна вміщатися в коротшу структуру чоловічого роду (*Lehrer*), оскільки ч. р. „*Lehrer*” і в однині і множині, а в ж. р. „*Lehrerin*” та „*Lehrerinnen*”, так само як англ. „*man*” та „*woman*”, „*poet*” та „*poetess*”. Тому форму жіночого роду слід розглядати як основну (*Grundform*) [3с. 92-94]

Виділено групу фразеологічних одиниць, які негативно оцінюють жінок і жіночу діяльність. Сюди ж може бути приєднана підгрупа „Труднощі шлюбу для чоловіків” із семантичного ряду „Шлюб”, а також ряд інших фразеологічних одиниць з різних підгруп.

Найбільш чітко диференціюються фразеологізми, в яких риси жінок характеризуються негативно. До них відносяться: 1) сварливість, поганий норів, злість: *alte Schraube, ein richtiges Reibeisen; ein böser Mann ist ein Teufel, eine böse Frau eine Hölle*; 2) хитрість, фальш, нещирість: *eine falsche Kätze; Wo Eva gemalt steht, da ist die Schlange nicht weit; Frauen sind schwer zu durchschauen*; 3) недостатність, неповноцінність жіночого інтелекту: *eine dumme Gans*. Часто відбувається інфантилізація жіночого розуму, коли лексичне оточення слова *Frau* співвідноситься з подібними концептами: *Kindern und Frauen muss man ihr Spielzeug lassen*. У багатьох випадках в одній фразеологічній одиниці з'єднуються різні негативні оцінки, наприклад, дурість і безглуздість: *eine dumme / blöde Ziege*; 4) небезпека, що походить від жінки: *Eine Frau und ein Gewitter sind immer zu fürchten*. Як і в українських фразеологізмах, мають місце зіставлення з чортом: *Eine Frau, sein ochs klein, stellt dem Teufel ein Bein*. Небезпека пов'язується з непередбачуваністю, нелогічністю; 5) балакучість. Негативне ставлення до жіночого говоріння: *Die Fische sind stumm, aber die Fischweiber nicht; Alte Weiber und Frosche quaken viel*. До попередньої групи приєднується ряд фразеологічних одиниць, що характеризують жіночий інтелект, де більшість фразеологічних одиниць конотується негативно.

Узагальнюючи, можна зробити **висновок**, що позитивна оцінка жінки зустрічається в семантичних сферах, де жінки становлять цінність для чоловічого життя, особливо це стосується сфери повсякденного сімейного побуту, де дружина забезпечує повсякденний комфортний стан чоловіка. Саме там найменше негативних або дискримінуючих оцінок. Ставлення до жінки можна порівняти з відношенням до предмету побуту: вона оцінюється позитивно у випадках, коли її необхідність очевидна (мати, хороша господиня). За інших умов вона виступає як нерелевантний фактор і одразу ж характеризується як істота нижчого рівня, розумово недосконала, фізично неповноцінна, норівлива і підступна [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирилина А.В. Гендер: лингвистические аспекты. Москва: Институт социологии РАН, 1999. 189 с.
2. Шагдарова Д. Л. Сопоставительно-типологическое исследование лексико-фразеологических систем бурятского и русского языков (на материале переводов и двуязычных словарей). Улан-Удэ: Изд-во Бурят. гос. ун-та, 2003. 298 с.
3. Pusch L. F. Die Frau ist nicht der Rede wert. Frankfurt / Main: Suhrkamp Taschenbuch Verlag, 1999. 224 S.
4. Маркина Л. Г., Муравлева Е. Н., Муравлева Н. В. Культура Германии: лингвострановедческий словарь: свыше 5000 единиц. Москва: АСТ: Астрель : Хранитель, 2006. 436 с.

Олена Змієвська, Оксана Козачишина
(*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла*
Коцюбинського)

ЄДНІСТЬ СЕМАНТИЧНОГО ТА КОГНІТИВНОГО АСПЕКТІВ ПРОЯВІВ АВТОРСЬКОЇ СЕНСОРИКИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Summary: The article focuses on the issue of sensory layer as marker of the author's sensory system embodied in literary narrative and texture through linguistic units of different levels with sensory meaning.

Key words: author's sensory system, sensory layer, linguistic units with sensory meaning, perceptual knowledge

Сучасний стан опису та аналізу проявів тої чи іншої властивості семантики художнього тексту обмежується здебільшого двома підходами – структурно-семантичним та концептуальним відповідно. В теорії структурно-семантичного напрямку (представленого в роботах Н.Д.Арутюнової, І.Р.Гальперіна, О.А.Потебні, А.Вежбицької, О.В.Вербицької, В.В.Савельєвої, А.В.Пермінової) сенсорика частіше за все розглядається чи в межах значення окремої лексичної одиниці, чи в межах структури окремо взятого речення при опорі на об'єктивні дефініції чи на асоціативні комплекси, що структуруються стереотипними знаннями.

Когнітивний підхід [1, 54-55; 2, 56-68; 3, 25-61], а також домінуючий в останні роки *когнітивно-дискурсивний* до осмислення традиційних проблем семантики тексту, базуються на тезі про паралелізм мовних та мисленневих процесів, а отже передбачають більш широкий та одночасно глибинний аналіз сенсорики в семантиці тексту в сукупності її психологічних, соціокультурних та семантико-структурних характеристик. Новий погляд на семантику тексту з таких позицій дозволяє розглядати семантику тексту, як “квазіреальність”, “вигадану реальність”, “уявний світ”, певний “ймовірний світ”, як форму фіксації знань, як ментальну репрезентацію дійсності. Останнє трактування семантики тексту є для цього дослідження найбільш релевантним, оскільки в термінах лінгвокогнітивного підходу під “репрезентацією” розуміється спосіб представлення інформації [4, 25].

Метою нашого дослідження є виявлення механізмів репрезентації перцептуальних знань у семантичному та когнітивному шарах текстової семантики. У загальному виді репрезентація може бути диференційована на внутрішню (ментальну) та зовнішню (схемо-графічну тощо) [ibid.]. Власне ментальні репрезентації включають взаємопов'язані когнітивні (знання) та семантичні (значення) форми представлення інформації як у пам'яті людини, так і в тексті як в формі фіксації знань. З оглядом на таке трактування художнього тексту дослідження сенсорики в *семантико-когнітивному аспекті* пов'язане з особливостями означування автором власних перцептивних знань у тексті.

Вищезазначене розуміння семантики художнього тексту як єдності когнітивної та семантичної репрезентації уможлиблює нам виділити дві принципово важливі для нашого дослідження площини семантики художнього тексту – *когнітивну та семантико-структурну площини*, в яких сенсорика розглядається з двох різних (семантичного та когнітивного) аспектів, і які складають в сукупності певну ієрархію, яку можна представити у вигляді піраміди (див. рис 1.1), в основі якої лежить когнітивна площина.

Слід зазначити, що вивчення сенсорики в межах художнього тексту з точки зору вищеназваних (семантичного та когнітивного) аспектів стає можливим завдяки низці факторів, розглянутих раніше у даній дисертації.

Першим є фактор того, що власне сенсорика є поняттям абстрактним, а її вивчення в мові та в тексті до тепер проводилось (і вважається єдиним універсальним методом) через аналіз експліцитно виражених лексичних одиниць, що належать до лексико-семантичного поля сенсорики.

По-друге, як довели численні дослідження власне перцептивною семантики [5, 149-155; 6, 137-141; 7, 97-105; 8, 122] її (сенсорної лексики) основним компонентами є а) перцептивний як показник наявності у її значенні сенсорної семи; б) когнітивний як відбиток у сенсорному значенні особливого досвіду людини, накопиченого у базі її (людини) перцептивних знань, та в) суб'єктивний як оцінка сприйнятого.

Якщо основними мовними показниками проявів сенсорики у тексті є лексичні одиниці з сенсорним значенням, тоді можна говорити про актуалізацію у текстовій семантиці цих трьох її компонентів – власне перцептивного як носія сенсорної семи, когнітивного як опредмечення перцептивних (у нашому дослідженні авторських) знань у текстовій семантиці та суб'єктивного як аксіологічного аспекту проявів авторської сенсорики. Всі ці компоненти проявляються у відповідних площинах семантики художнього тексту, що зумовлює можливість проведення подальшого дослідження авторської сенсорики саме в семантико-когнітивному аспекті. Слід зазначити, що аксіологічність сенсорики ми не виокремлюємо як об'єкт нашого дослідження, але її невід'ємність від поняття сенсорики є очевидною, тому надалі ми розглядатиме її в межах когнітивного аспекту аналізу проявів сенсорики, так як будь-яка оцінка перш за все базується на власному досвіді людини, її знаннях про світ і є, безумовно, результатом діяльності людського мозку. Розглянемо особливості кожної з площин семантики художнього тексту більш детально.

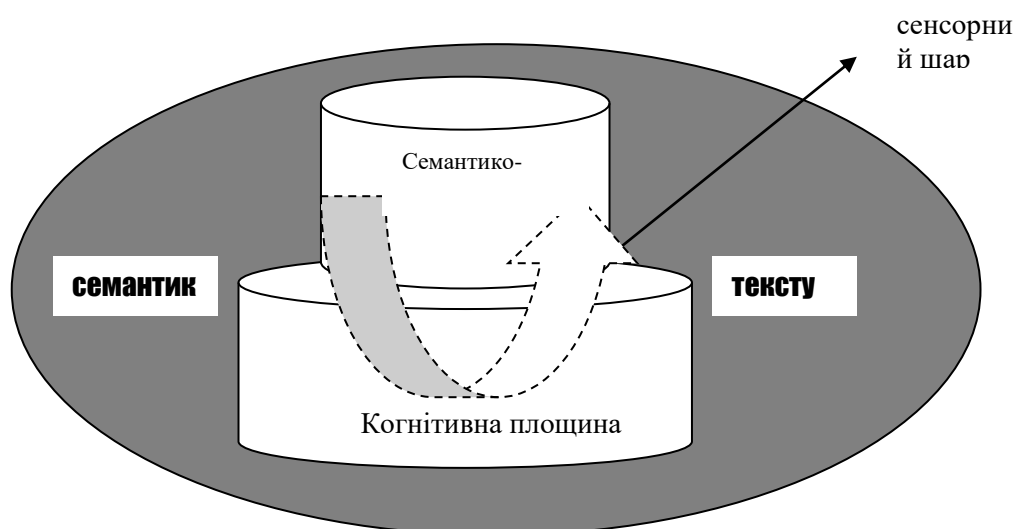
О.М. Шахнарович відмічав, що між дійсністю та дійсністю, яка відтворюється мовним утвором (текстом), знаходиться спеціальна робота свідомості по виокремленню елементів дійсності, по розчленуванню предметної ситуації з метою вираження цих елементів мовними засобами [9, 74]. Така робота у згорнутому та редукованому виді складає когнітивний аспект тексту [ibid.]. З оглядом на таку позицію видається можливим припустити, що *когнітивна площина* семантики тексту визначає когнітивний аспект художнього тексту – його текстовий концепт як мисленевий утвір, який виникає у свідомості людини. Згідно з робочою гіпотезою цього дослідження у даній площині певним чином репрезентуються результати когнітивних перцептивних процесів, а також фіксуються перцептивні знання автора про світ. Вона слугує концептуальним фон (conceptual background) [3] або в іншій термінології когнітивною базою [4, 41] для розуміння значення художнього тексту з урахуванням сенсорної особливості авторського сприйняття дійсності.

Над когнітивною площиною, а також в залежності від неї надбудовується площина *семантико-структурна*, в межах якої відбувається мовна трансформація (експліцитна та імпліцитна) когнітивних процесів сприйняття автором світу.

Говорячи про авторську сенсоріку як іманентну властивість семантики художнього тексту, ми припускаємо, що сенсорика по-різному вкрапляється у всі виокремленні нами площини текстової семантики, утворюючи певний контекст для актуалізації сенсорної інформації у певному художньому тексті.

При дослідженні художнього тексту з точки зору представленої в його семантиці сенсорної інформації лінгвісти оперують такими поняттями як “сенсорна матриця” тексту певного автора з її “сенсоризмами” як “лексичними одиницями, що позначають чуттєве сприйняття дійсності через певний модус сенсоріки” [ibid.]; “сенсорний шар” (sensory layering) світу художнього тексту як відбиток перцептивних знань автора у семантиці тексту [2, 336-339].

У нашому дослідженні ми дотримуємось гіпотези П.Уерта [ibid.], що сенсорна інформація представлена у семантиці художнього тексту через утворений *сенсорний шар* текстової семантики як медіатора концептуальної та семантико-структурної площин семантики художнього тексту з урахуванням сенсорного фільтру з подальшим формуванням інтегративної моделі семантики художнього тексту (див. рис. 1.1).

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробьёва О.П. Текстовые категории и фактор адресата. Київ: Вища шк., 1993. 200 с.
2. Turner M. The Literary Mind. Oxford; N.Y.: Oxford Univ. Press, 1996. 185 p.
3. Werth P. Remote worlds: the conceptual representation of linguistic *would*. *Language and Conceptualization* / Ed. By J. Nuyts and E. Pederson. Cambridge: Cambridge Univ. Press. 1997. P. 84-115.
4. Шабес В.Я. Репрезентация и обучение пониманию текста. *Чтение в современном мире: опыт в прошлое, взгляд в будущее*. Тезисы 1-го общенационального конгресса по чтению. Москва: Изд-во “Школа рационального чтения”, 1992. С. 25-26.
5. Esrock E.J. Discourses of sight and touch. *Semiotica*. 1994. №102. P. 149-155.
6. Balaban V. Self agency in religious discourse. *Metaphor in Cognitive Linguistics* / Ed. by R. Gibbs, G. Steen. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publ., 1997. P. 125-145.
7. Kwiatkowska A. The Visuo-Spatial Determinants of the Natural Language. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łodzkiego, 1997. 216 p.
8. Змієвська О. О., Козачишина О. Л. Семантико-когнітивний та функціональний аспекти конекторів ментальних просторів сенсорики в сучасній англomовній прозі. *Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць*. Серія «Філологія, Педагогіка». Переяслав-Хмельницький; Кременчук: Видавець ПП Щербатих О.В., 2017. Випуск 25. С. 121-129.
9. Шахнарович А.М., Габ М.А. Прагматика текста: психолінгвістический вопрос. *Текст в коммуникации: Сб. науч. тр.* Москва: Ин-т языкознания АН СССР. 1991. С. 68-81.

Тетяна Калинюк

*(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)***SPRACHLICHE REALISIERUNG DER KATEGORIE DES KOMISCHEN IM
TEXT**

The concept of "comic" in the text and the ways of its expression are defined: cognitive and programatic. The main cultural and stylistic means of its expression are analyzed. Among the most common are: metaphor, personification, metonymy, opposition, neologisms, alogism, polysemy and homonymy.

Keywords: comic, expression, concept, text, stylistic.

Die Sprache ist das wichtigste Mittel, mit dem wir auf die Welt Bezug nehmen, uns mitteilen, mit dem wir unsere Meinungen und unsere Gefühle offenbaren. Sprache ist aber auch das wichtigste Instrument, mit dem wir abstrakte und komplexe Denkprozesse gestalten und steuern.

Das Phänomen des Komischen ist seit der Antike bekannt. Im Duden Lexikon ist „komisch“ so definiert:

- 1) durch eigenartige Wesenszüge belustigend in seiner Wirkung, zum Lachen reizend;
- 2) sonderbar, seltsam; mit jemandes Vorstellungen, Erwartungen nicht in Einklang zu bringen[3].

Allgemeinen handelt es sich um die versprachliche Reaktion des „gesunden Menschenverstandes“ auf „Negatives“, welches sich nicht durch „höhere Gewalt“, sondern durch menschliche Fehlentscheidung bzw. menschliches Fehlverhalten ereignet, und welches als vermeidbar angesehen wird. Das Komische bietet – in Form von Humor, Ironie und Satire – einen wirksamen Ausweg aus solchen Kollisionen, indem das „Negative“ zum Gegenstand einer „ästhetischen Kritik“ wird [2, S. 18].

Das Komische trägt einen kategorialen Charakter. Als Kategorie ist das Komische strukturiert und funktional ausgerichtet. Damit ist der Punkt bekannt, an dem sich die kognitive und pragmatische Dimension des Komischen berühren. Gemeint ist die Überschneidung des kognitiven Konzepts des Komischen mit seiner kommunikativ-pragmatischen Funktion.

Mit welchen Mitteln das Komische realisiert wird, soll unter zwei Aspekten betrachtet werden, zu einen auf der Ebene des allgemeinen kognitiven Mechanismus, zum anderen auf der Ebene der konkreten sprachlichen Realisierung. Da die sprachliche

Realisierung des Komischen die Stilistik unmittelbar betrifft, sind hier Stilistik, Pragmalinguistik und Konzeptforschung gleichermaßen einzubringen [1, S. 142].

Das Komische wird auch im Text durch Metaphorik, Personifizierung, Vergegenständlichung, Metonymie, Hyperbel, außerdem durch Neologismen, Alogismen oder grammatische Fehler erzielt werden.

Bei der Stilfigur „Doppelsinn“ handelt es sich um Polysemie bzw. Homonymie. Im allgemeinen versteht der Hörer /Leser aus dem Kontext, welche der potentiellen Bedeutungen eines polysemen Wortes bzw. einer polysemen phraseologischen Einheit gemeint ist:

„Trude und Hilde haben sich lange nicht gesehen. Hilde fragt: „Trude, wo ist dein Mann? Ich habe ihn lange nicht gesehen“. Hilde: „Er sitzt“. „Warum?“ – Er hat zu viel gestanden.

Hier verursachen die Polysemie des Verbs *sitzen* sowie die homonymen Formen des Partizips II der Verben *stehen* und *gestehen* den komischen Effekt.

Manchmal heben wir es mit einer absichtlich falschen Auslegung der Homonymie bzw. Polysemie zu tun:

Ein Mann geht am Flussufer entlang und hört einen Ertrinkenden schreien: „Warum schreiest du so laut?“ – „Ich habe keinen Grund...“ - „Um so weniger brauchst du zu schreien, wenn du keinen Grund dazu hast“.

*Grund*₁ und *Grund*₂ stellen hier nicht einfach Homonyme dar, sie bedingen im angeführten Kontext vielmehr einen kontradiktorischen Gegensatz: „Ich habe keinen Grund₁– und rufe nach Hilfe. „ vs. „Ich habe keinen Grund₂ – und rufe nicht nach Hilfe“.

Lautliche Assoziationen bilden die Grundlage für das „Wortspiel“:

Der Wiener Schriftsteller J.J. David war bei einer Zeitung angestellt, die ihre Spalten hauptsächlich mit Hilfe von Schere und Klebstoff zu füllen pflegte. Als er die Zeitung schließlich verließ, schrieb er dem Herausgeber: „Lieber L.! Schneiden tut weh, kleben Sie wohl!“.

Durch jeweils einen zusätzlichen Konsonanten ergeben sich aus den Verben der Abschiedsfloskeln Schneiden tut weh! und Leben Sie wohl! schneiden und kleben als Verben, welche die Redaktionsarbeit auf witzige Weise charakterisieren.

Neben phonetisch bedingten Realisierungen des Komischen gibt es auch andere Möglichkeiten, komische Effekte zu erzielen. Gemeint ist vor allem die bewusste Verbindung von semantisch inkompatiblen Wörtern, Wortgruppen und Sätzen: *närrische Weisheit; hässliche Schönheit; im heiligem Zorn. Er ließ nicht das geringste von seiner starken schwachen Seite vermuten.*

Die Stilfigur „Zeugma“, die die bewusste Vereinigung semantisch unvereinbarer Wörter, die im Satz gleichwertige Satzglieder darstellen, gebraucht man zur Bildung des Komischen im Text. Am häufigsten entsteht diese semantische Unverträglichkeit bei der Verbindung zweier oder mehrerer Verbergänzungen (Substantive) mit einem Prädikat (Verb). Das Verb ist mit dem einen Substantiv in direkter Bedeutung verbunden, mit dem anderen in übertragener Bedeutung:

Der eine sammelt Pilze, der andere Erfahrungen.

Im Besuchszimmer riecht es nach Bohnerwachs, Tugend und Seife.

Abschließend sollen diejenigen Fälle untersucht werden, bei denen zum Ausdruck des Komischen keine spezifischen Ausdrucksmittel, keine Stilfiguren im engeren Sinne verwendet werden.

LITERATUR

1. Riesel E., Schendels E. Deutsche Stilistik. M.: Высшая школа, 1975. 172 с.
2. Schwarz-Riesel, Monika Sprache und Emotion. Tübingen : A. Franke, 2007. S. 18.
3. <https://www.duden.de/rechtschreibung/komisch>

Катерина Ковалишин

(Дрогобицький Державний Педагогічний Університет імені Івана Франка)

ФОТОГРАФІЯ ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ЛЮДИНИ

Summary.

The article deals with the connection between the inner world of a character and what's depicted in a photo. A photograph may provoke an inner dialogue and or a monologue of a character. When examining the photo we are provided with a possibility to see a world, which has far more behind it than just an unclear photo in the literary world of the novel.

Key words: *photo, fine-art photography, portrait, the inner world, character.*

Людина мислить образами. Це форма мислення в мистецтві, яка може передавати чуттєво-конкретні, абстрактні поняття. Вони часто виникають під хвилиною натхнення, коли емоційна реакція стає результатом створення образу. Художні образи наділені властивістю зберігати пережиті емоції, які передаються за допомогою фотокартки.

Фотографія – це механічна копія дійсності.[6] Цей винахід побачив світ за допомогою генія Л.Дагера та Ж.Ньєпса в 1822 році. Ставши відтоді, невід'ємною частиною людської культури та літератури, світлопис заслужив серед критиків місце технологічного та естетичного виду мистецтва. Надзвичайні здібності фотографії перетворили просте зображення на папері в щось значно більше ніж просто копію. Вона послужила порталом, в якому зберігається весь світ – від можливості пізнати себе, до запам'ятовування того, що ми не хочемо забути.

Репрезентація фотографії в творі тісно пов'язана з комунікативним дискурсом. Взаємозв'язок між внутрішнім світом персонажа і зображеним на фото віддавна цікавив митців, але залишився недостатньо висвітленим питанням в сучасній теорії літератури. Завдяки фотографії відбуваються внутрішні діалоги, а іноді і монологи персонажів. Розглядаючи світлопис головній дійовій особі(і читачеві) відривається можливість побачити набагато більше ніж просто знімок в літературному світі твору.

Метою статті є спроба аналізувати внутрішній світ людини за допомогою фотографії, її використання в літературному творі та вплив образу на персонажа даного твору.

Фотографія сприймається як ритмічно організована статична композиція, яка виконує ряд таких функцій: можливість захопити так звану «духовну схожість»[1, с. 35], відображення обраного об'єкта в реальності, поштовх до внутрішнього монологу або діалогу персонажа.

М. Бекетов якось сказав так: «Жоден художник як би не цікавився деталями, не може ухопити їх з тою ж акуратністю як фото»[5,с. 134] Фотографія немов дзеркало, яке може відобразити і уловити суть самої душі, які людина не здатна побачити в міру своєї неуважності. Реалізація такого факту зацікавила в світлописі не тільки багатьох фотографів, але і письменників. Наприклад, численні персонажі Ф. Достоєвського звертаються до фотографії в своїх внутрішніх монологів, але і сам письменник цікавився фотомистецтвом. Автор вустами Версілова з роману «Підліток» висловив свою думку про (на той час новий) вид мистецтва: «...фотографії надзвичайно рідко виходять схожими, і це зрозуміло: сам оригінал, тобто кожен з нас, надзвичайно рідко буває схожий на себе. У рідкісні миті людське обличчя виражає свою головну рису, свою найхарактернішу думку. <...>Фотографія ж застає людину як є, і цілком можливо, що Наполеон, в іншу хвилину, вийшов би дурним, а Бісмарк – ніжним...»[4, с. 370]

Р. Барт вважав, що фотографія – це «розкриття того, що було заховано настільки надійно, що сама дійова особа це ігнорувала або зберегла в несвідомому.» [3, с. 53] Проте, таке «розкриття захованого» не єдине, що використовується в літературі. Як правило, фото служить засобом для запам'ятовування особливих подій, фіксацію потрібних деталей, які просто неможливо утримати в пам'яті або доказ.

Сафран Фоєр в своєму романі «Страшенно голосно і неймовірно близько» використовує зображені об'єкти на фотознімку в різних життєвих ситуаціях. В одній із них дідусь Оскара сфотографував кожну найменшу деталь їхнього помешкання після того, як купив найдорожчий страховий поліс, який міг тільки знайти: «Він сфотографував кожну дверну клямку у нашій квартирі. Кожнісіньку. Наче весь світ і його власне майбутнє залежало від дверних клямок<...>Деякі фотографії він зберігав у комоді. Деякі він вклеював до свого записника, щоб вони

завжди були з ним, на випадок, якби вдома щось сталося.» [2, с. 196]. Незважаючи на те, що приходив представник фірми, «використав цілу плівку», щоб зафіксувати стан речей, які вони були на той час, дідусь вирішив, що повинен повторити «фотосесію» ще раз, щоб мати при собі всі докази, якби вдома щось трапилось.

Через Джорджу Блек та її «одержимість», яка з'явилася після загибелі її чоловіка, ми маємо можливість побачити суть його, як людини. Фотографії та численні документи на стінах помешкання показують як пройшло його життя, а також допомагають місис Блек не забути, яким він колись був: «Джорджія Блек зі Стейтен-Айленду перетворила свою вітальню на музей пам'яті свого чоловіка. Там були його дитячі фото і фото його перших черевиків, і навіть його старі шкільні таблиці, у яких оцінки були гіршими за мої, та все ж.» [2, с. 264]

Проте, така деталь, як фотографія може спонукати до роздумів, внутрішній розмові самим з собою, але і також розповісти читачеві про зображену на ній людину. Крім деталей зовнішності, стає ясна суть сфотографованої людини, але не можна стверджувати, що фотограф зміг захопити «духовну схожість», але якщо подумати, крім перелічених вище причин навіщо взагалі привертати увагу до такої на перший погляд незначної деталі, як фото, яке би лежало собі в якомусь комоді, фотоальбомі, або висіло на стіні і обростало павутинням і пилом? «Над умивальником висіло дзеркало, а в його куточку я помітив фото якоїсь жінки. Вона сиділа за тим самим кухонним столом, за яким щойно сиділи ми з містером Блеком, і чомусь на ній був велетенський капелюх, хоча я не розумів, навіщо він їй у приміщенні. Я одразу зрозумів, що вона була не такою, як всі. Її рука лежала зверху на чайній чашці. У неї була неймовірно гарна усмішка. Мені стало цікаво, чи спітніла її рука від пари, поки її сфотографували. А ще мені було цікаво, чи її фотографував сам містер Блек» [2, с. 177].

Оскар помітив щось незначне у такому місці, у якому можливо не кожен зберігає важливі для нього фотографії. А й справді: хто тримає руку зверху на гарячій чайній чашці? А хіба її рука не спітніла? Це не самі найважливіші питання для читача, нас більше би цікавило, хто зробив фото? Коли? Хто на ньому зображений? Але у хлопчика виникли саме такі питання. «У неї була неймовірно

гарна усмішка.» і т.д. – Ці деталі привернули його увагу, заставили задуматись, а реципієнтові дають змогу познайомитись з людиною через фотографію, яка можливо грала важливу роль в житті містера Блека. Інакше чому фотографія була в куточку дзеркала у ванні, в приміщенні, яке ти відвідуєш першим після пробудження, або декілька раз впродовж дня?

Отже, з вище сказаного можна зробити такі висновки: Фотографія – це механічна копія дійсності. Цей винахід став невід'ємною частиною людської культури та літератури, світлопис заслужив серед критиків місце технологічного та естетичного виду мистецтва. У художньому творі завдяки образу відбуваються внутрішні діалоги, а подекуди і монологи персонажів. Розглядаючи світлопис, головній дійовій особі (і читачеві) відривається можливість побачити набагато більше ніж просто знімок в літературному світі твору.

Фото в романі Сафрана Фоєра «Страшенно голосно і неймовірно близько» служить засобом для запам'ятовування особливих подій, фіксацією потрібних деталей, які просто неможливо утримати в пам'яті, доказ, можливість захопити так звану «духовну схожість», відображення обраного об'єкта в реальності, поштовх до внутрішнього монологу або діалогу персонажа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бистрова О. О. Принципи фотографії як складники поетики літературного твору / О. О. Бистрова // Слово і час. – 2018. – № 9. – С. 33–42.
2. Сафран Ф. Страшенно голосно і неймовірно близько // Сафран Ф. [пер. з англ. Оксана Поостранська] – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2015, – 384 с.
3. Барт Б. Camera Lucida. Коментарий к фотографии. – Москва: AdMargiem, 1997. – 180с.
4. Достоевский Ф. Подросток // Ф Достоевскийю Полн.собр.соч.: В30т. – Т.6. – Ленинград: Наука, 1937, – 422 с.
5. Морозов С. Русская художественная фотография. Очерки из истории фотографии 1839-1917 г. – Москва: Искусство, 1955 – 183 с.
6. Мистецтво художньої фотографії і його зв'язок з живописом: веб-сайт. URL: <https://ukrbukva.net/17802-Iskusstvo-hudozhestvennoiy-fotografii.html>.

УДК 811.161

Оксана Кодубовська

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЗАПОЗИЧЕНА ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКИХ МОВАХ

Summary. The article deals with borrowings denoting an inhabited place and the ways they enter the East Slavic languages, namely Ukrainian and Russian. The research singles out borrowings from Greek, Latin, Turkic, Germanic and Roman languages and borrowings within East Slavic.

Keywords: borrowings, appellative, inhabited place, East Slavic languages, etymological nest.

Постановка проблеми. Зміни словникового складу східнослов'янських мов є одним із актуальних питань сучасних лінгвістичних досліджень. Проблема запозичень все більше привертає увагу дослідників у зв'язку з розвитком політичних, економічних, культурних відношень. У мовознавстві дослідженню цього питання присвячені праці І. Огієнка [10], С. В. Семчинського [11], Є. А. Карпіловської [7], Л. П. Крисіна [9], В. В. Виноградова [1]. Увага лінгвістів зосереджена на питаннях періодизації запозичень, виявлення їх джерел, періодів входження до словникового складу мов, а також вивчення причин та шляхів входження в мову.

Метою нашої розвідки є визначення запозичених одиниць в складі апелятивів на позначення населеного пункту в східнослов'янських мовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збільшення лексики на позначення населеного пункту в східнослов'янських мовах відбувається за рахунок запозичень [8]. Серед шляхів, якими потрапляють зазначені слова до української та російської мов, виділяємо запозичення в межах східнослов'янських мов. Зокрема в українській мові є лексеми запозичені з російської мови. До етимологічного гнізда з вершиною *стан* в українській мові відноситься застаріле *станок* – *невелике селище в Сибіру* [12, с. 649], що може бути пізнім запозиченням в українську мову з російської. Українське *посьолок* 'селище' є рідко вживаним, застарілим, та запозиченим з російської [4, с. 539].

Ціла низка апелювативів є запозиченою до обох аналізованих східнослов'янських мов з тюркських. З татарської мови було запозичено *аул* < *агыл* селище < кочова стоянка < огороджене місце [16]; відповідники казах., кипч. *aul* 'селище, юрти, що знаходяться на одному місці', тур., азерб. *aul* 'загін для овець'; [15; 14, с. 96], походить від кореня а:в (<*а:f) 'збиратися', споріднене з монг. *ail* 'сім'я; селище, юрта; кочова стоянка'.

Наприкінці XVII століття з польської мови було запозичено в українську мову іменник *колонія* та в російську мову – *колонія*, за М. Шанським, польське *kolonia* < лат. *colōnia* 'колонія' < 'поселення на чужій землі', суфіксального деривата від кореня *solo* 'обробляю' (землю), 'проживаю, наслідую' [16]. М. Фасмер датує появу слова в російській мові початком XVIII століття, вважає можливим запозичення не лише через польську мову, а й через німецьку [15]. Споріднене з ді. *carati* 'рухається, мандрує', гр. *πολος* 'вісь, точка обертання; переорана земля', псл. *kolo*, укр. *коло* [2, с. 519–520].

Фільварок в українській мові є запозиченням з польської; п. *folwark* 'фільварок' походить від нім. *Vorwerk* 'фільварок; хутір', що складається з префікса *vor-* та іменника *Werk* 'діло, праця' [6, с. 99]. У російську мову апелюватив *фольварк* потрапив за посередництва української.

За посередництва західноєвропейських мов з латини в українській мові з'являється апелюватив *метрополія*, у російській *метрополія*, відповідник присутній у західно- та південнослов'янських мовах: болг. *метрополія*, бр. *метрополія*, п. *metropolia*, ч. *metropol*, слц. *metropola*, м. *метропола*, схв. *метропола*, слн. *metropola*; (нім. *Métropole*, фр. *métropole*, лат. *mētropolis*) з грецької; гр. *μητρόπολις* 'місто-держава' складається з основ іменників *μήτηρ* 'мати', спорідненого з лат. *mater* 'т.с.', псл. *mati*, укр. *мати*, і *πόλις* 'місто', що зіставляється з ді. *pür* 'містечко', лит. *pilis* «замок», лтс. *pils* 'т.с.' [3, с. 453].

Укр. *поліс* та рос. *полис*, болг. та схв. *полис*, бр. *поліс* є запозиченнями з грецької мови, де гр. *πόλις* 'місто; кремль, цитадель; держава, країна; громада' споріднене з лит. *pilts* 'замок, фортеця', лтс. *pils* 'цитадель', ді. *purih* 'цитадель, місто', *pur*, *püram* 'т.с.' [4, с. 493]. Префіксальні деривати з префіксом *мега-* укр.

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
мегаполіс, рос. *мегаполис* (укр. *мегалополіс*, рос. *мегалополис*) є пізніми запозиченнями ХХ ст. з англійської мови.

Ранчо в значенні ‘хутір’ в українській мові є запозиченням з іспанської мови Мексики, де *rancho* ‘маленька ферма’ пов’язане з *rancho* ‘загальна їдальня (в армії, флоті); кают-компанія’, яке виводиться від фр. *ranger* ‘розміщувати в ряд’, пов’язаного з *rang* ‘ряд’ [5, с. 26]. У російській мові запозичення *ранчо* не актуалізуєсему ‘населений пункт’.

У російську мову апелятив *форштадт* запозичено з німецької від *Vorstadt* на початку ХVІІІ ст. у значенні ‘передмістя’ [15]. В українській мові початку ХХ століття Б. Грінченком не фіксується, у другій половині ХХ століття визначається як *поселення, що знаходиться за межами міста або фортеці; передмістя* [13, с. 629].

Висновок. Джерелом запозичень в межах східнослов’янських мов у поодиноких випадках виступає російська мова для української. До української та російської мов запозичення потрапляють із тюркських, грецької, латини, романських, германських, західнослов’янських мов. Можливим є посередництво російської для української, української для російської, польської для латини, латини для грецької.

Подальша перспектива вбачається у дослідженні запозичених топонімів на позначення населеного пункту в східнослов’янських мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. В. Основные этапы истории русского языка. М. : Наука, 1978. С.10–64.
2. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 1985. Т. 2: Д–Копці. 573 с.
3. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 1989. Т. 3: Кора–М. 553 с.

4. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 2003. Т. 4: Н–П. 657 с.
5. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 2006. Т. 5: Р–Т. 705 с.
6. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 2012. Т. 6: У–Я. 569 с.
7. Карпіловська Є. А. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій. *Українська мова*. 2008. № 1. С.24–35
8. Кодубовська О. О. Шляхи поповнення лексики на позначення населеного пункту в східнослов'янських та західногерманських мовах. *Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (м. Одеса, 23–24 березня 2018 р.)*. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 161–162.
9. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке. М. : Наука, 1968. 208 с.
10. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Львів : Фенікс, 1995. 44 с.
11. Семчинський С.В. Про "негативні" семантичні запозичення. *STUDIALINGUISTICA* : зб. наук. праць. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2012. Вип. 6. Ч. 1. С. 38–46.
12. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 1978. Т. 9: С. 918 с.
13. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ : Вид-во “Наукова думка”, 1979. Т. 10: Т–Ф. 659 с.
14. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4-х т. Пер. с нем. О. Н. Трубачёва. 4-е изд., стереотип. Москва : Астрель – АСТ, 2004. Т. 1. 588 с.

15. Фасмер Макс. Этимологический словарь русского языка. URL : <https://vasmer.lexicography.online>
16. Шанский Н. М., Боброва Т. А. Школьный этимологический словарь русского языка. URL : <https://shansky.lexicography.online>

Володимир Крамар
(Хмельницький національний університет)

НОВІТНІ СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ МОДЕРНІСТСЬКИХ І ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

The question of adequate translation strategy as to the peculiarities of the literary style is raised. The advantages and disadvantages of linguistic and situational concepts of translation are considered. The dualistic model of translation as capable to render adequately the inner nature of modernist poetics is proposed to use.

Key words: *translation model, postmodern fiction, fiction interpretation, literary and literal translation.*

Змагання між буквральними і вільними стратегіями перекладу світських текстів точиться з моменту появи писемного перекладу як такого. Від знаменитого Цицеронівського "non verbum sed sensum" до коливань епох Відродження, Романтизму і Класицизму, які символічно завершилися перемогою концепції Ф.Шляйнмахера. Але початок-середина ХХ ст. привносять такі істотні зміни у сам художній текст, що дискусія набуває нової сили і наприкінці століття теорія "динамічної еквівалентності" Ю.Найди стає, наскільки це можливо на гуманітарних теренах, загальноновизнаною.

Постмодерністська поетика, що завойовує культурний простір сьогодення, накладає свої особливості на перекладацькі моделі і примушує перекладознавців працювати над корегуванням найновіших методів і прийомів перекладу таких текстів. Метою нашої статті є аналіз окремих останніх перекладознавчих концепцій і визначення їхньої ефективності для досягнення перекладацької рівнозначності сучасних прозових творів.

При перекладі текстів будь-яких жанрів та літературних епох від професіонала вимагається уміння комплексно оцінювати усі аспекти мовних одиниць: граматичний, лексичний, стилістичний, загальнотекстовий і комунікативний. Зокрема, як граматики залежить від лексики (наприклад, граматичне значення словосполучення певної синтаксичної моделі може

змінюватися в залежності від слів, що вжиті у словосполученні), так і лексика залежить від граматичних моментів (наприклад, зміна типової сполучуваності слів може призводити до нового лексико-семантичного варіанта слова, тобто, фактично, до утворення нового слова).

Подібним же чином лексика й граматики тісно пов'язані із жанрово-стилістичними проблемами, оскільки, наприклад, до стилістичних характеристик тексту відноситься частотність вживання певних слів, і застосування певних граматичних форм та структур. Однак, художній текст являє собою відмінний, особливий вид мовлення, через те, що основною інформацією, яку він несе, є інтелектуальна й естетична. Остання являє собою специфічну й домінуючу рису, що великою мірою відрізняє художній стиль від усіх інших.

Оригінальний твір являє собою плід праці людини, що вільно володіє тією мовою, якою пише. І практично завжди письменник – прозаїк, а особливо поет, свідомо відхиляється від того, що є звичним або нормативним в його рідній мові. Наприклад, порушує синтаксичне узгодження, наближаючи мовлення до розмовної або внутрішньої мови; або вводить усякого роду неправильності у репліки дійових осіб; використовує діалектизми, архаїзми, тобто елементи, що відхиляються від сучасної літературної мови і за контрастом з якою, вони лише й можуть сприйматись.

Адже, письменник пише аби привернути увагу читача до своїх думок і свого світобачення, і обов'язковим прийомом цього є, особливо починаючи з епохи літературного модернізму застосування мови як інструменту "*відчуження читача від звичної реальності*" [1, с. 97]. Дослівний (звичайно, не буквальный) переклад текстів такого роду часто призводять до "замутненості" (В.Топоров), хоча створення такої "замутненості" ніяк не було завданням автору оригіналу.

Традиційними шляхами розв'язання зазначеної труднощі вважається належна її ідентифікація та наявність сталих навичок подолання лексичних, синтаксичних і стилістичних труднощів перекладу. Однак, на наше глибоке переконання, методи й прийоми перекладу в координатах лінгвістичної моделі не дозволяють належною мірою розкрити весь новаторський потенціал художнього тексту, особливо його

конотативне й прагматичне значення. Скажімо, частотніше чи, навпаки, рідше або ж просто незвичне вживання сполучника "and" справляє на англійського читача не обов'язково те ж враження, що й відповідна кількість змін стосовно сполучника "і" в українському перекладі. Вивести ж науково обгрунтовану формулу збільшення чисельного використання сполучника "і" відповідно до кількості застосувань сполучника "and" у різних жанрах і авторських стилях неможливо взагалі. Сполучник "and" в англійському нейтральному мовленні вживається частіше, ніж "і" в українському, а в творах, наприклад, Е.Хемінгуея, - значно частіше, ніж у нейтральному англійському мовленні. Такого роду приклади можна навести стосовно переважної більшості мовних одиниць будь-якої пари мов.

Тому для повного й адекватного відтворення особливостей художнього та публіцистичного жанрів сучасне перекладознавство усе наполегливіше радить застосовувати моделі, що не є безпосередньо орієнтованими на відтворення лінгвістичних особливостей оригіналу. Відтворення лінгвістичних особливостей оригіналу забезпечуватиме лише еквівалентний рівень перекладу. Для досягнення ж вищого, адекватного рівня, перекладач повинен уміти абстрагуватись від формальних ознак мовлення оригіналу, і, в першу чергу, відтворювати прагматичну функцію тексту.

Теорії скопосу, ситуативна модель Д.Селескович, інші переорієнтовують основну увагу перекладача з мови оригіналу на цільову мову. Культура й жанрові норми мають бути органічно (читай - непомітно) відтворені цільовою мовою. Нормативність тексту перекладу ставиться, зо всіма застереженнями, вище за неповторність тексту оригіналу. Принципово важливим хистом перекладача тут повинно бути уміння не просто застосувати адекватні способи перекладу граматичних форм, лексичних елементів, стилістичних утворень, індивідуально-мовних особливостей автора, а уміння здійснювати прагматичну адаптацію цих елементів щодо цільової культури. На першому плані постає завдання пропорційного відтворення, і навіть виваженого підкреслення засобами цільової мови (А. Нойберт) новизни застосованих автором підходів.

Окремі сучасні теоретики й практики перекладу (Е. Маркштайн),

наголошуючи на еклетичному характері сучасного мовлення пропонують іти іншим шляхом, який, певною мірою, абсолютизує лінгвістичний підхід а за теоретичне підґрунтя має постулати школи структуралістів (Р.Якобсон). Перекладач повинен спиратися переважно на лінгвістичні особливості тексту, активно застосовувати прийоми калькування, створення неологізмів, адаптації синтаксису цільової мови до синтаксичних норм мови оригіналу тощо. Іншими словами, створювати *"буквальний переклад, наскільки це можливо здійснити, аби якесь місце у перекладі не перетворювалось на набір слів"* [2, с. 79]. Така модель перекладу сприятиме, на думку її прихильників, відтворенню духу сучасної літератури, що активно *"деконструє художню вигадку"*, *"оголяє формальні прийоми"*, *"долає академічну псевдолітературність"*. На нашу думку, ця модель містить раціональне зерно, однак застосування її буде виправданим щодо лише обмеженого кола творів, авторами яких є яскраві творчі індивідуальності, для яких *"візерунок тексту"* важить понад сюжет і літературну традицію.

Ідеєю-синтезом, що містить у собі елементи трьох зазначених перекладацьких концепцій (лінгвістичної, ситуативної, структурної) можна назвати теорію британських науковців Б.Хатіма і Я.Мейсона. [3] З точки зору цих науковців текст як такий складається, щонайменше, з двох типів мовлення (passages): *"динамічних"* і *"статичних"*. Тому відповідним повинен бути й характер перекладу: *"динамічні"* уривки із швидким сюжетним розвитком, різкими змінами інтриги, художніх планів тощо, або такі, що спираються на мовний візерунок, потребують *"нелінгвістичного перекладу"*, тобто у наших термінах – ситуативного або структурного. Уривки ж *"статичного"* характеру слід перекладати згідно вимог лінгвістичної моделі. [4, с.99]

На нашу думку, зазначена стратегія відповідає внутрішньому характеру постмодернізму, який значною мірою ґрунтується на контрастному зіставленні відомого і нового, на суцільній алюзивності і травестії. З точки зору перекладознавства ідея вдало поєднує сильні сторони обидвох перекладацьких моделей і забезпечує еквівалентне відтворення постмодерністських текстів. Подальші дослідження з теми можуть стосуватися детальнішого розгляду стратегій

ЛІТЕРАТУРА

1. Д.Затонский. Искусство романа и XX век. – М.: Сов. писатель, 1973.
2. Э.Маркштайн. Постмодернистская концепция перевода. // Иностранная литература, 1996.- №9.
3. В.Hatim, I.Mason. The Translator as Communicator. – London: Routledge? 1997. – 224 p.
4. J. Munday. Introducing Translation Studies. Theories and Applications.- London: Routledge, 2001.- 222 p.

Ганна Кришталюк

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

АРГУМЕНТУВАННЯ ПОДІЙ В АНГЛОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

The article views argumentation as a cognitive-discursive construct which structures media events and specifies their conceptualization. The structure of argumentation is represented by cognitive maps grounded in image schemas. Argumentation is viewed as an inner type of discourse structuring one more outer newspaper discourse by changing attitudes and conceptualization of events.

Key words: argumentation, conceptualization, cognitive map, image schema, newspaper discourse, media event.

Постановка проблеми. У сучасній науковій літературі переважає міждисциплінарний підхід до аргументації як до вербальної, соціальної та раціональної діяльності [1; 2, с. 111]. Одночасно наголошується на взаємодії когніції, дискурсу та суспільства у вивченні аргументації [4]. Для вивчення ефекту аргументації застосовувалася когнітивна теорія зв'язності [5], в межах якої аргументація розглядається як частина більш загальної моделі комунікації [5, с. 5]. У центрі цієї теорії – зміна ставлення, як позитивного чи негативного нахилу до певного конкретного / абстрактного об'єкта або поведінки [5, с. 15]. Ставлення – це основний компонент когніції, що визначає раціональну дію. Ця теорія пропонує моделювання когнітивних аспектів переконання через поняття зміни ставлення з метою відновлення єдності з зовнішнім оточенням. Прийняття когнітивних позицій дозволяє розглянути ефективність аргументації, її внутрішні, а не зовнішні ознаки [4, с. 728).

Згідно з виокремленням двох типів дискурсу: основного, який повідомляє про події та другорядного, який є по суті подією, про яку повідомляють [3, с. 54-55], будь-який тип медіа-дискурсу розглядаємо як основний, який представляє інші види, одним з яких є аргументативний. Його розглядаємо як внутрішній дискурс стосовно газетного дискурсу, який виступає зовнішнім середовищем.

Метою цієї розвідки є окреслення можливостей дослідження аргументації як механізму подієтворення в сучасному англomовному газетному дискурсі.

Актуальність дослідження визначається панівними позиціями когнітивно-

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
комунікативного підходу до вивчення мови та дискурсу, а також необхідністю нових досліджень аргументації та її ролі в конструюванні подій.

Аргументація включає такі дискурсивні елементи: ставлення та думки з боку адресанта та прийняття їх адресатом, у яких він переконується, аж до нав'язування[5]. З соціальних і когнітивних позицій аргументація – це процес організації знань [4]. Відповідно процес аргументації може бути проспективним і ретроспективним.

Спілкування та взаємодія учасників подій в газетному дискурсі можуть бути формальними та неформальними, що впливає на структуру та роль аргументації. На етапі встановлення аргументативної структури дискурсивної події встановлюється структура аргументації в новинних текстах з подальшим накладанням на неї осмислення подій. Так, визначено, що теза розгортається в ініціальной позиції вступу *A protest or was killed on Saturday*. У проміжній та завершальній частинах вступу подаються докази тези *a panicked motorist accidentally rammed one of the hundreds of road blocks set up across France by so-called “yellow vest” demonstrators angry at rising fuel prices*. У наведеному тексті осмислення події ґрунтується на ступневій оберненій побудові аргументативної когнітивної мапи. Це означає, що спочатку осмислюється наслідок 2 (*killing*), далі причина 2, яка є наслідком 1 (*ramming*), врешті-решт осмислюється вихідна причина 1 (*anger of demonstrators*). Докази ґрунтуються на образ-схемах ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, що викликане ПРОТИДІЄЮ, спричиненою емоцією гніву (ЕМОЦІЙНА ШКАЛА).

Поширеним підґрунтям для аргументів є КІЛЬКІСНА ШКАЛА, що репрезентується мовно-числовими одиницями: (6) *At least 229 people were injured - seven on them seriously - around the country, according to the interior ministry. One person in the north was run over by a car and left in a critical state, and a policeman in the southern town of Grasse hit by a driver trying to force his way through a blockade*. У наведеному текстовому фрагменті репрезентація події базується на кількісних аргументах, які взаємодіють з аргументами на позначення нездатності.

На етапі встановлення аргументативних складників події залучаються елементи образ-схемного, компонентного та контекстуального аналізу. Виявлено,

що основними змістовими складниками аргументації є перцептивний, динамічний і емоційно-оцінний. Кожен з них базується на відповідних образ-схемах та схематично репрезентується когнітивними мапами, які розкривають зміну як основу будь-якої аргументації.

Таким чином, аргументація – це багатоаспектне когнітивно-дискурсивне утворення, яке структурує медіа-події та визначає їхню концептуалізацію адресатом.

Література

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации : монография. Киев : ИИА Астрей, 1997. 311с.
2. Мелик-Гайказян И. В. Информационные процессы и реальность. Москва : Наука, 1997. 129 с.
3. Fairclough N. MediaDiscourse.London, 1995. 211 p.
4. Guillem S. M. Argumentation, metadiscourse and social cognition : organizing knowledge in political communication. *Discourse and Society*. 2009. Vol. 20. № 6. P. 727–746.
5. PeldszusA., StedeM. From Argument Diagrams to Argumentation Mining inTexts: A Survey.*International Journal of Cognitive Informatics and Natural Intellegence*. 2013. Vol.7. № 1. P. 1-31.

Оксана Кучерява
(ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»)

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

The article offers theoretic and methodical bases of concept text analysis. The author uses main principles of cognitive linguistics and text linguistics. Besides the author illustrates analytical linguoculturological tasks. It is directed to the formation of the cultural linguistic personality of the student of the philological department.

Keywords: *concept, concept text analysis, analyticallinguoculturological tasks, cultural linguistic personality of the student of the philological department.*

Основним дидактичним матеріалом, на якому будується система вправ з формування комунікативної і соціокультурної компетенції студента філологічного факультету, виступає текст. До провідних напрямів вивчення тексту в межах антропоцентричного підходу належить когнітивний, теоретико-практичне підґрунтя якого визначає когнітивна психологія і когнітивна лінгвістика. Як підкреслює О. О. Селіванова, когнітивний напрям «має на меті дослідження змісту тексту шляхом моделювання когнітивних структур репрезентації знань, які зумовлюють породження й розуміння тексту» [6: с. 489]. Здобутки когнітології розширюють інтерпретаційний простір художнього тексту: у полі зору опиняється дослідження концептуального смислу літературного твору, вивчення якого пов'язано з такими поняттями, як «концепт» і «концептуальний аналіз». За твердженням Л. В. Поповської, «зародження в кінці ХХ – поч. ХХІ ст. когнітивної лінгвістики призвело до зміни наукової парадигми лінгвістичного аналізу художнього тексту. Напрямок аналізу «від структури і семантики мовних засобів до смислу тексту» замінили напрямом «від концепту до смислу тексту» [5: с. 10]. Так, поняття концептуального аналізу почало застосовуватись у текстолінгвістиці поряд з функціонуванням семантичного, лінгвокультурологічного та етнолінгвістичного аналізів (Л. Г. Бабенко, Н. Д. Бурвікова, Т. ван Дейк, Ю. В. Казарін, А. О. Кібрик, О. С. Кубрякова, Л. В. Поповська та ін.).

Мета запропонованої статті полягає в тому, щоб, спираючись на наявні розвідки в галузі когнітивної лінгвістики й лінгвістики тексту, окреслити теоретико-методичні засади концептуального аналізу тексту та визначити його роль у формуванні національно-мовної особистості студента філологічного факультету.

Загальновідомо, що концепт – це багатовимірне ментальне утворення, у структурі якого виділяють, окрім понятійної основи, соціо-психо-культурну частину, асоціації, емоції, оцінки, національні образи і конотації, властиві певній культурі [4]. Це основна одиниця обробки, збереження і передачі знань про реальний, а також уявний світ. У багатьох визначеннях підкреслено лінгвокультурну специфіку концепту (О. С. Кубрякова, В. А. Маслова, З. Д. Попова, О. О. Селіванова, Ю. С. Степанов, Й. А. Стернін та інші). Крім того, концепт розглядають як одну з базових одиниць навчання (Н. М. Мішатіна).

У теорії і практиці лінгвістичного аналізу тексту поняття концепту співвідноситься з категорією інформативності, яка, на думку І. Р. Гальперіна, є основною категорією тексту. Учений виокремлював такі типи текстової інформації, як змістовно-фактуальну, змістовно-концептуальну і змістовно-підтекстову. Змістовно-концептуальна інформація, яка семантично виводиться з усього тексту, розкриває індивідуально-авторське сприйняття світу. За І. Р. Гальперіним, це «задум автора плюс його змістова інтерпретація» [2: с. 28]. Досліджуючи основні текстові категорії художнього тексту, В. А. Кухаренко розглядає сформульовану ідею твору як його концепт, а весь процес інтерпретації тексту скеровує на виявлення «засобів вираження концепту, що концентрує в собі результати авторського освоєння дійсності та пропаганду їх читачу» [3: с. 80].

Таким чином, закладену в художній текст змістовно-концептуальну інформацію можна представити за допомогою системи зв'язків: текст – концептуальний простір тексту – індивідуально-авторська картина світу, які визначили підґрунтя концептуального аналізу художнього тексту.

Зокрема, спираючись на понятійно-категоріальний апарат когнітивної лінгвістики, Л. Г. Бабенко і Ю. В. Казарін запропонували схему концептуального

аналізу художнього твору, згідно з якою вивчення концептуального простору тексту передбачає визначення набору ключових слів тексту і базового концепту та опис концептосфери базового концепту. Під час проведення аналізу набір ключових слів тексту визначають шляхом застосування елементів асоціативного експерименту або ж у процесі прочитання тексту і виділення слів-лейтмотивів, повторюваних і частотних слів кожної мікротеми. З-поміж виокремлених слів визначають ключове слово тексту, яке і становить базовий концепт (їх у творі може бути декілька), утворюючи ядро твору, а всі інші слова тематично групуються навколо нього. Опис концептосфери художнього твору передбачає характеристику атрибутів, асоціацій, уявлень, пов'язаних з виділеними концептами, на підставі чого виявляють імпліцитно виражені особистісні смисли, будують тематичні лінії та описують семантичні зв'язки [1].

Як підкреслює В. А. Кухаренко, змістовно-концептуальна інформація розгортається поступово та неритмічно і характеризується різним ступенем експліцитного вираження. Так, концептуально важливими є назва твору, епіграф, а також окремі фрагменти тексту, які беруть участь у формуванні концептосфери художнього твору.

Важливе місце в дослідженні текстового концепту посідає виділення ключових слів, які визначають ідейне спрямування твору, розкривають задум автора. Робота з ключовими словами передбачає використання елементів психолінгвістичного експерименту (наприклад, асоціативного) або залучення лексико-семантичний (лексико-семантичні зв'язки, семантичні домінанти) та літературознавчого аналізів (художня деталь, її змістова наповненість і символічність).

Як відомо, автор, спираючись на знання про навколишній світ, творить власний художній образ, тому художній твір, з одного боку, відображає уявну, створену свідомістю автора дійсність, а з іншого – існує і сприймається невід'ємно від тієї дійсності, яка його породила. Таким чином, когнітивно-концептуальний підхід до аналізу тексту обов'язково передбачає врахування знань про автора твору, ситуацію створення та інші пресупозиції тексту. Актуалізація зовнішніх чинників текстотворення свідчить про перехід на рівень дискурсу. Зважаючи на це, у

вивченні тексту важливу роль відіграє екстралінгвістичний контекст (ситуативний, соціальний, етнографічний, соціокультурний, психологічний), тому концептуальний аналіз можна доповнити ще одним пунктом: простежити, який вид контексту впливає на формування концептуального простору художнього твору.

У методичному аспекті концептуальний аналіз покладено в основу лінгвокультурологічних завдань, які спрямовані на добудову відсутніх фрагментів національно-мовної картини світу студента (учня) як національно-мовної особистості, осмислення, а головне переживання студентом (учнем) національно-духовних цінностей, закладених у мові взагалі та в лінгвокультурному концепті зокрема (Н. М. Мішатіна). Так, лінгвокультурологічні завдання аналітичного типу передбачають моделювання семантичного (концептуального) простору художнього тексту і на цій основі заглиблення в ідейно-художній задум автора.

Розглянемо систему роботи з лінгвокультурним концептом *«надія»*, що синтезує в собі поняття психоемотивного почування людини та християнської чесноти. *Надія — концепт-універсалія духовної культури, широко представлений у релігійних творах, пареміях і художній літературі.*

Наприклад, на практичних заняттях з «Лінгвістичного аналізу тексту» в межах теми «Семантичний простір тексту та його аналіз» студентам пропонується описати концептуальний простір оповідання М. Коцюбинського «П'ятизлотник». У центрі твору знаходиться п'ятизлотник, «білі гроші», з яким головні герої пов'язують свої мрії та надії. Аналіз ключових слів оповідання дозволяє поруч з ідеєю самопожертви виділити концепт надії як втілення покори, смирення і водночас добродітності. Художній контекст багатий на образні номінації концепту, що становлять індивідуально-авторські компоненти в його структурі («Старі замовкли, але надія на панську ласку ледве примітним промінням осявала їм серця, зцілющою водою покропила сердечні рани»). В оповіданні «П'ятизлотник» представлено когнітивні ознаки концепту «надія» як християнської чесноти, надії-доброчесності.

Цікавим для студентів буде порівняння структур концептосфери оповідання М. Коцюбинського «П'ятизлотник» та концептосфери його повісті

«*Fatamorgana*» (для аналізу беруться уривки). У повісті модель лінгвокультурного концепту вибудовується на основі протиставлення «надія / безнадія» («Там, в кожній хаті, чогось чекають, готові, як сухий трусок, що жде підпалу. У кожній хаті цвіте надія, ростуть сподівання» - «Їх троє, а всім судилась однакова доля. Холод, і голод, і безнадія»).

На етапі вивчення окремих лінгвокультурних концептів і мовних засобів їх вираження також буде доречним звернутись до аналітичних лінгвокультурологічних завдань, зокрема на заняттях зі «Стилістики української мови», «Історії української літератури і критики», «Лінгвокультурології» та інших мовознавчих спецкурсів. Художній текст якнайповніше розкриває національно-культурний і метафорично-образний потенціал мовних засобів, що репрезентують концепт. Наведемо приклади завдань. Побудуйте синонімічний ряд до слова «надія». Визначте місце мрії у структурі лінгвокультурного концепту «надія», звернувшись до поетичних творів Лесі Українки («Надія», «*Contraspetspero*», «Мріє, не зрадь», «Знов весна і знов надії» та інші).

У підсумку зазначимо, що лінгвокультурознавчі завдання, побудовані на основі концептуального аналізу художніх творів, спонукають студентів до осмислення й переживання національно-культурних цінностей, закладених у лінгвокультурний концепт, сприяють заглибленню студентів в український культурний простір, допомагають їм як представникам національно-культурної спільноти розширити свої знання та уявлення культурного, матеріально-історичного, духовно-естетичного характеру й відтворювати їх у власній комунікативній діяльності.

Перспективи започаткованого дослідження вбачаємо в подальшій розробці когнітивно-концептуальної методики навчання української мови у вищій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика. Москва : Флинта: Наука, 2005. 496 с.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва: КомКнига, 2006. 144 с.

3. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
4. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику. Москва : Флинта: Наука, 2007. 296 с.
5. Поповская Л. В. Лингвистический анализ художественного текста в вузе. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 512 с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

Наталія Малащук-Вишневська

(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського)

АВТОРСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Summary. The article presents an overview of author neologisms in modern and postmodern American poetry. The main ways and principles of lexical word-formation are described.

Keywords: author neologism, American poetry, innovation, word-formation.

Для сучасної американської поезії характерне застосування слів, котрі ще не мають загальноприйнятого значення – авторських новотворів [3], що, як правило, представляють собою полісемантичні форми – незвичні для мовної системи комбінації лексичних морфем [1, с. 7]. Індивідуальне словотворення є реалізацією лінгвокреативного потенціалу мови у створенні нових нетривіальних лексичних одиниць. Авторські неологізми утруднюють розуміння та інтерпретацію сучасного поетичного мовлення, проте є невід'ємною його частиною.

Засоби індивідуально-творчого словотворення викликають постійний інтерес з боку дослідників віршованих текстів [1; 3]. Так, індивідуально-авторський неологізм визначають як незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення чи мовної норми, що існує лише в певному контексті, в якому воно виникло [1, с. 7]. Авторські новотвори зіставляються зі словами загальномовними, від неологізмів відрізняються тим, що зберігають свою новизну, незалежно від реального часу їх утворення. Оказіоналізм не залежить від часу свого існування, тоді як неологізм може втрачати свою новизну, переходячи до активної, чи до пасивної лексики [там само]. Індивідуальне словотворення розглядають як засіб самовираження поета і як один із способів сфокусувати увагу не лише на змісті лексичної одиниці, але й на формі передачі цього змісту [2, с. 123].

Оскільки індивідуально-авторські неологізми характеризуються здебільшого невідтворюваністю та ненормативністю, метою нашої статті є опис способів їх творення та певних закономірностей, що були виявлені нами в результаті аналізу

Авторські неологізми творяться переважно афіксальним способом словотвору: префіксальним, суфіксальним, префіксально-суфіксальним тощо. Наприклад, Е.Е. Камінгс застосовує усвоїй поезії суфіксальний спосіб словотвору. Так, шляхом додавання суфікса *-ing* до назв місяців *September* і *November*, автор утворює нові ад'єктиви *septembering* та *octobering*, які знаходимо у наступних рядках: а). “*septembering arms of year extend*”; б). “*proudly (by octobering flame / beckoned) ... / hiss houlders marched against the dark*” [4, с. 27].

У постмодерністській поезії знаходимо застосування таких способів словотворення: префіксальний – *univent* [7], суфіксальний – “*But issues breach instead so I / Conceive myself the miserablest/ Person extant.*” [6], префіксально-суфіксальний – “*Unknowingness a seven / as the gold on everything?*” [5].

Авторські неологізми утворюються також способом словоскладання, наприклад: “*A bird flies over /and I am bird brained / The bird and its flying, / small-time creators, / leave me with nothing / to stake a life on* [8]. Під час осмислення неологізмів активізується лінгвістична пам'ять та міжтекстуальні асоціації. Якщо *small-time* є еквівалентом слова *short-time*, то інтерпретація таких слів як *birdbrained* зумовлена контекстом: автор побачив пташку (жінку) і відчув себе молодим і легковажним.

У рядках віршованого тексту “Грудневе світло” – “*December Light*” [5] “*A whitever / snows on green benches.*” знаходимо авторський новотвір *whitever*, утворений шляхом складання номінативних одиниць *white* – білий та *ever* – завжди, тобто неологізм позначає щось постійно біле, еквівалент слова снігопад.

Авторські інновації є продуктом парадоксального поетичного мислення, вони створюються для передачі абсурдного компонента у віршованих текстах [3], як наприклад, новотвори *orphanorphanorphan* та *pleasewhere* у фрагменті віршованого тексту “Палкі підписи” – “*Thermal Signatures*”: “*(Their movement of orphanorphanorphan) / Sleeps beneath this pavement und rained pleasewhere.*” [6].

Часто поети-постмодерністи вдаючись до експериментів, сполучають не просто номінативні одиниці, але й різноманітні форми цих одиниць, наприклад: “*I say in*

the wrecked sunshone, the set womoments / I suffer, I do not suffer at a touch, /Juiced shadowrise, &sunsweetened, /to-the-low-suneyes“ [6], де замість звичного *sunshine* – сонячне світло вживається неологізм *sunshone* – сонцевідсвітло, інновація *shadowrise* – схід міні створюється за аналогією іменника *sunrise* – схід сонця, прикметник *sunsweetened* – підсолоджений сонцем утворено шляхом поєднання номінативних одиниць *sun* – сонце та *sweeten* – підсолоджувати, а прикметник *to-the-low-sun* – неологізм утворений шляхом синтаксичного словоскладання.

Авторські новотвори є засобом самовираження поета та одним із способів сфокусувати увагу не лише на змісті лексичної одиниці, але й на формі передачі цього змісту [2, с. 123]. Тому приклади інновацій виявляємо і в таких неочікуваних, на перший погляд, номінативних сферах, як термінологічні системи. Наприклад, у віршованому тексті Л. Скалапіно “TheWedge” [6] – “Клин” знаходимо утворені за допомогою синтаксичного словоскладання авторські новотвори: *imagining-thought-conceptualizing, mind-phenomena, conceptual-physiological* і *physiological-conceptual*, що носять термінологічний характер, проте створені авторкою для передачі іронічного ставлення до соціальної гомогенності та втрати індивідуальності окремими представниками суспільства. Про іронічний характер новотворів свідчить також гра слів – перестановка складових у словах *conceptual-physiological* і *physiological-conceptual*, що зустрічаються в тексті у різних варіантах.

Таким чином, інтерпретація авторських новотворів можлива завдяки наявним у поетичних текстах граматичним сигналам. На відміну від неологізму, який належить до сфери мови, авторський новотвір існує лише у мовленні, у певній ситуації спілкування. Авторський словотвір характеризується залежністю від контексту, створеного конкретним автором, у конкретній комунікативній ситуації з метою експресивно-стилістичного впливу на адресата мовлення через незвичність, новизну та ненормативність таких слів, спричинену авторським переосмисленням норм словотвору сучасної мови. Незвичність сприйняття, художньо-поетичне втілення авторського задуму виникає саме завдяки незвичності форм втілення, використанні креативного потенціалу мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори в поезії Василя Барки : семантика, функції, прагматика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” – К., 2009. – 20 с.
2. Нухов С. Ж. Языковая игра в словообразовании: дис. на соис. учен. степени док. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германские языки”– М. : 1997. – 372 с.
3. Малащук-Вишневська Н.В. Поетика нонсенсу в американських віршованих текстах модернізму і постмодернізму: стилістичний та лінгвокогнітивний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» – К., 2014. – 20 с.
4. Cummings E.E. Selected Poems 1923-1958. – L.: Boston: Faber&Faber, 1997. – 121 p.
5. ElectronicPoetryReview, Issue 1 – URL: // <http://www.epoetry.org/issues/issue1/alltext/poetry.htm>
6. ElectronicPoetryReview, Issue 2 – URL : // <http://www.epoetry.org/issues/spring01/poetry.html>
7. ElectronicPoetryReview, Issue 4 – URL: // <http://www.epoetry.org/issues/issue4/poetry.htm>
8. ElectronicPoetryReview, Issue 7 – URL : // <http://www.epoetry.org/issuses/issue7/poetry.htm>

Марія Матковська
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КУЛЬТУРНІ ДОМІНАНТИ В БРИТАНСЬКІЙ КОНЦЕПТОСФЕРІ

Summary. This paper is devoted to the analysis of communicative cultural dominants in the British conceptual sphere. Attention is focused on the examination of linguistic means for expressing these dominants in the process of communication and interaction with people. The English-speaking communicative practices are being investigated on the basis of broad integral social and cultural context in the process of which it is possible to figure out the mentioned cultural dominants.

Key words: cultural dominants, semantics, pragmatics, cognition, communication, intention.

Постановка проблеми. Останнім часом у зв'язку із зростаючим інтересом до когнітивної діяльності людини, пов'язаним з дослідженнями в області етно-, соціо-, психолінгвістики і лінгвокультурології в центрі уваги наукових досліджень опиняються культурні домінанти. На думку В.І. Карасіка, «культурний концепт – багатовимірне смислове утворення, в якому виділяються ціннісна, образна і понятійна сторони» [1, с. 109]. Специфічна кваліфікація концептів пояснюється культурними домінантами поведінки, історично закріпленими ціннісними орієнтаціями, прийнятими у відповідній лінгвокультурі. Сукупність концептів утворює концептосферу народу і відповідно мови, що має безпосереднє відношення до мовної картини світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти дослідження комунікативної культури отримали достатнє висвітлення в працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених (праці В.З. Дем'янкова, В.І. Карасіка, Ю.Н. Караулова, В.Г. Костомарова, О. С. Кубрякової, Дж. Остіна, Г.Г. Почепцова, Ю. С. Степанова, Р. Brown, S. Levinson, A. Wierzbicka та інші).

Мета статті – проаналізувати мовні засоби, які регулярно вживаються для реалізації культурних домінантів в англійській комунікації. В якості джерела мовного матеріалу використовуються діалоги з текстів художніх творів британського письменника Джона Фаулза.

Виклад основного матеріалу. У даній статті зроблена спроба дослідження концептосфери англійського народу і виявлення її національних особливостей

шляхом аналізу деяких культурно значущих домінантів. Відмінності між культурами виявляються в кількісній і комбінаторній перевазі ознак при концептуалізації світу. Пояснення таких переваг вимагає звернення до історії, психології, філософії того чи іншого народу. Йдеться про виділення ознак, які свідчать про етнокультурну своєрідність народу. Дослідження національної концептосфери є одним із способів з'ясувати унікальність і універсальність даної культури.

Спробуємо розглянути деякі риси національного характеру англійців, культурні домінанти в англійській концептосфері. Щоб спробувати розібратися в тому, які ж особливості англійського характеру, краще всього спробувати подивитися на нього ззовні, тобто прислухатися до думки сторонніх спостерігачів, і зсередини – з'ясувати, що говорять про себе самі англійці. Англійський характер є, з одного боку, чи не найсуперечливішим і не найпарадоксальнішим в порівнянні з характером інших європейських народів (майже всі його особливості мають і прямо протилежні властивості), а з іншого – дуже цілісним і визначеним, таким, що простежується впродовж багатьох сторіч [4, с. 228; 5, с. 116].

До найважливіших концептів англійського національного характеру можна віднести ментальні утворення: «будинок», «свобода», «приватність», «закон», «традиції», «стриманість», «джентльменство», «спорт», «гумор», «здоровий глузд», «заповзятливість», «прагматизм», «раціоналізм», «толерантність». Відома дослідниця національних характерів Анна Вежбицька виділяє характерні концепти, властиві англійському національному характеру. Серед них: “fair play”, “self-consciousness”, “shy”, “snobbery” та інші [9, с. 138]. “Fair play” означає прекрасну пристосованість гравця до гри в цілому. Вона регулює відносини гравця як до своїх партнерів по команді, так і з супротивником. “Fair play” припускає забуття індивідом самого себе перед обличчям команди і забуття команди перед обличчям гри. Проте таке забуття не означає повного скасування себе. Ні в якому разі. Воно створює ще сприятливіші умови для ефективною діяльності індивіда, оскільки його власні дії співвідносяться тепер з діями гравців так, що утворюють довершену систему взаємодій. Це інтуїтивне і безперервне відчуття балансу між

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
індивідуальним й загальним і складає справжню суть “fair play”[9, с. 168–194].

Культурна домінанта дистанціювання припускає використання цілого ряду лексико-граматичних засобів, пов'язаних із категорією модальності. До них відносяться: зсув часового плану, умовний спосіб, питальні конструкції, модальні дієслова, модальні модифікатори – лексико-синтаксичні одиниці, орієнтовані на того, хто говорить або слухає. З їх допомогою можна додати висловам певну, як здається, віддаленість від реальності (роблячи їх тим самим ввічливішими). Вони також допомагають забезпечити зручну для співрозмовників абстрактну відстань, що дозволяє відчувати комфортність при спілкуванні [2, с. 110; 3, с. 275].

Виходячи з набору конкретних лексико-граматичних засобів, які реалізуються у вищезазначених стратегічних цілях, можна намітити дві тактики дистанціювання, пов'язані із зсувом часового плану та з використанням модальних дієслів і умовного способу.

Зсув часового плану можна використовувати як граматичний засіб зниження категоричності вислову, для того, щоб додати інструкціям, розпорядженням або наказам вид ввічливого прохання і надати тактовної форми питанням особистого характеру, вираженню намірів, різного роду пропозиціям та ін. На думку британських дослідників, при вирішенні таких мовних задач якості свого роду дистанціюючих структур доречніше вживати вислови не в *Present Simple*, а *Past* або *Future*, які припускають певний зсув у минуле або майбутнє щодо моменту мовлення, що дає свободу вибору реплік у відповідь. Проілюструємо можливості реалізації цієї тактики на наступних прикладах із творів Джона Фаулза: *My dear Miss Woodruff, I'll have to ask you to leave this place?*[6, p. 123]–(order/instruction); *Will you not take them?*[6, p.265] – (suggestion/offer); *My dear Mrs. Poultene, if you speak like this I shall have to reprimand you* [6, p. 94]–(order/instruction); *I wish to take a companion. I shall be happy to provide a home for such a person* [6, p. 137]–(suggestion/offer); *I should certainly wish to hear it before proceeding*[6, p.158]–(request formula); *How much did you intend to spend on buying the collection of books on art, records and clothes for me?* [7, p. 118] – (polite enquiry); *I thought you could let me go out to breathe a fresh air*[7, p. 267] – (request formula); *I thought it might be nice*

to visit your parents on weekend [7, p. 291] – (suggestion); *I wondered if I could have a bath in this house?* [6, p. 279] –(request).

На використанні простого майбутнього часу будуються загальноприйняті формули наказу/інструкції (*will you...*) і пропозиції (*shall I/we ...*); для пом'якшення змісту наміру можливі також варіанти з дієсловами *need* і *have to*: *You will need to wait downstairs* [8, p. 169]. Вони використовуються замість прямої вказівки, вираженої наказовим способом: *Wait downstairs*. При цьому слід звернути увагу на те, що «чистий» імператив нерідко є просто образливим для англомовного співрозмовника, що рівноцінно безпосередньому замаху на свободу його дій.

Для формул ввічливого прохання і питання характерне вживання простого минулого часу, що також встановлює певну дистанцію між моментом мовлення і самим предметом прохання/питання, що відсуває останній ніби на сходинку в минуле. Наприклад: *I wondered if I could speak on your behalf to Mrs. Tranter?* пор.: *I wonder if I could speak on your behalf to Mrs. Tranter? I think if I could speak on your behalf to Mrs. Tranter?* [8, p. 211].

Культурна домінанта маневрування має на меті регулювати ступінь емоційного впливу на співрозмовника, згладжуючи «гострі кути» за допомогою зниження значущості висловлювання, особливо в емотивних мовних актах, за допомогою різного роду припущень і передбачень. На рівні мови бажаний результат досягається за допомогою цілеспрямованого використання модальних модифікаторів і ряду інших лексико-синтаксичних структур. Розглянемо деякі поширені засоби зменшення значущості вислову на наступних прикладах: *...they think I'm a bit peculiar* [8, p. 170]– (criticizing); *Could I make a very brief announcement?* [8, p. 346]– (request); *Just a minute. I must go and get some things first. I'll be back in a moment* [7, p.132]– (excuse); *It was just a slip of tongue* [7, p. 216] – (apology); *Alison! You said next week! Your visit somewhat shocked me* [8, p.213] – (attitude).

Ваговитість фрази, ступінь її дії на слухача можна регулювати за допомогою мінімізаторів (*minimizing adverbs*): *just, only, a bit/a little, very*, а також різних модифікаторів ступеня (*assertive words*) типу *somehow, somewhat*, які допомагають

ніби звести нанівець небажані емоції. Наприклад, при необхідності виправдатися або вибачатися, згладити гостроту критики, приховати неприязнь: *You could give a little more attention to details. I know, it was just a sketch, but it seems a bit primitive, I'd say* [6, p.334]; *Your coming uninvited somehow embarrassed the hosts. There was something of an intrusion in this visit* [6, p.219].

Дана техніка часто використовується в контексті позначення неформального часу у поєднанні з назвами мінімальних відрізків часу типу секунда, момент та ін., наприклад: *Just a minute ... I'll be back in a moment* [6, p. 132], створюючи таким чином ефект додаткового зменшення. Аналогічні засоби наявні і в українській мові, але, як правило, використовуються при необхідності давати пояснення, виправдовуватися або вибачатися і порівняно рідко – при вираженні критичної оцінки.

Наступні приклади демонструють використання техніки зниження визначеності висловлювання: *My dear Miss Woodruff, I've got a kind of an apology to make* [8, p. 206] – (apology); *There's a sort of misunderstanding. There was a nice Israeli boy, you see, and we were just kissing* [7, p.446] – (giving explanations); *But I think we have more or less decided to go into the Belgravia house when the lease falls in* [6, p.187]– (giving explanations); *I am inclined to feel that you won't marry this chap* [6, p.198]– (expressing negative opinions).

Техніка зниження визначеності дозволяє тому, хто говорить, досягти високого ступеня неоднозначності вираження наміру за допомогою різноманітних вербальних допущень і припущень; при цьому незамінними «регуляторами» значущості висловів є, так звані, чергові слова – заповнювачі пауз (fillers) типу *kind of, sort of, so to speak, more or less* та ін., які роблять мову менш визначеною і менш різкою та, при необхідності, додатково пом'якшують (негативне) ставлення: *I've got a sort of a confession to make. I've got a bit of a problem. You see, I kind of stole an expensive fountain pen. Don't look so shocked! I steal everything. It's so to speak a hobby* [6, p.350].

Висновки і перспективи дослідження. Варто зазначити, що в британській комунікативній практиці британці часто звертаються до різних культурних

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
домінантів. Важливо при цьому вказати, що необхідність підтримувати безконфліктну атмосферу бесіди, показати себе у вигідному світлі і заслужити позитивну оцінку інших учасників нерідко вважається неодмінною умовою ефективної комунікативної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс: монография. Волгоград: Перемена, 2002. 447 с.
2. Кобозева И.М. Немец, француз и русский: выявление стереотипов национальных характеров через анализ коннотаций этнонимов. *Вестник Моск. ун-та. Серия 9. Филология*. 1995. №3. С. 102–116.
3. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность?: монография. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2003. 375 с.
4. Ларина Т.В. Категория вежливости в английской и русской коммуникативных культурах: монография. М.: РУДН, 2004. 345 с.
5. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 345p.
6. Fowles J. A Maggot. London: Random House, 1996. 464 p.
7. Fowles J. The Collector. London: Pan Books Ltd, Cavaye Place, 1986. 383 p.
8. Fowles J. The French Lieutenant's Woman. London: Random House, 2004. 470 p.
9. Wierzbicka A. Cross-cultural Pragmatics: The Semantics of Human interaction. Berlin / NY: Walter de Gruyter, 2003. 502 p.

*Ірина Мельник**(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)*

ПОРУШЕННЯ ТОНАЛЬНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРИЧИНА КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ У СИТУАЦІЯХ ПРОВОКАЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Summary: The article deals with a communicative style (tone) and its main peculiarities within provocative communication. Breaking of the communicative style (tone) leads to failures in the communication.

Keywords: provocation, communicative situation, communicative failure, communicative style, (tone).

Тональність є одним із стрижневих понять процесу комунікації. Правильно підібрана тональність – обов'язкова складова стилю мовлення, типу комунікації, умова дотримання найважливішого принципу неконфліктного спілкування – максими кооперації. Тональність спілкування – усвідомлена або неусвідомлена емоційно-аксіологічна і змістово-інформативна організація мовного матеріалу, за допомогою якої адресант формує повідомлення, впливає на емоційно-психологічну сферу адресат, а іноді й на ситуацію спілкування. Порухення тональності спілкування може призвести до непорозумінь, образ, навіть комунікативних провалів, крім того може суттєво знизити очікуваний мовцем перлокутивний ефект або взагалі звести його нанівець [1, с. 234].

Провокаційне мовлення – специфічний тип спілкування, який внутрішньо розрахований на отримання відповідної інформації, коли мовець говорить не для того, щоб передати певну інформацію, а, навпаки, для її отримання, тобто “випитування”. Результат такого типу мовлення тісно пов'язаний із дотриманням чи порушенням провокатором тональності спілкування, його манери побудови комунікативної ситуації.

Комунікативні невдачі є наслідком нездійснення або неповного здійснення комунікативного наміру провокатора через повне або часткове нерозуміння його повідомлення адресатом, а також непередбачуваного і небажаного ефекту, що виникає під час спілкування. Їх пов'язують з особистими характеристиками

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІ
комуникантів, обставинами спілкування, процесами вербалізації та розуміння, труднощами досягнення комунікативних і практичних намірів, порушенням принципу комунікативної контактності [3,с. 180].

Однією з причин комунікативних невдач провокаційного мовлення є порушення провокатором тональності спілкування як одного із важливих понять комунікативного процесу, що може призвести до комунікативного конфлікту. Нерівноправна тональність спілкування унеможлиблює комунікацію, знижує її ефективність або стає на заваді досягнення комунікативної мети. Існують випадки, коли комунікативні невдачі виникають у ситуації спілкування, в якій конфліктність провокатора є домінуючим наміром у його мовленнєвій поведінці відноснокомунікативного партнера. Негармонійна тональність може призвести не лише до конфлікту між сторонами, а й до припинення реципієнтом контакту, тобто мовленнєвої взаємодії. Розглянемо приклад комунікативної невдачі у конфліктній ситуації провокаційного мовлення побутового дискурсу:

[TYLER: And so, we're headed to the Berry Islands on a G5, because they're looking for a tax haven and they want me to show them around. I mean, you can get an entire island down there for cheap, like five or six million. ASHLEY: Oh, pocket change, really. EMILY: So why did they ask you to take them around the islands? DANIEL: His parents own one. EMILY: Oh, so you've been there? DANIEL: Me? No. I mean, we were meant to go a couple years ago, around Christmas. I forget why we didn't. TYLER: (thoughtful) Yeah, I think there was a hurricane. EMILY: Doesn't hurricane season end in November? TYLER: Weird weather that year. EMILY: Where do you guys fly into down there? Most of the airstrips are so short. Half are unpaved. TYLER: I don't know. We just landed. EMILY: You just landed...on a dirt runway in a 60 million dollar plane? TYLER: (grinning) What are you saying, that I'm making this up? EMILY: I'm saying the last time anyone went down there looking for tax shelters, they had to take a turboprop. And why would anybody want to hide their money in the Bahamas? Their privacy laws were stripped in 2006. TYLER: (aggressively) What's your point? EMILY: Either you're confused, or you're giving spectacularly bad advice. TYLER: Forget it. I'm just trying to tell a story. EMILY: Oh, I believe that. TYLER: (stands up) You know what...? DANIEL:

Tyler, come on, don't be like that. TYLER: Me? Why don't you tell your girlfriend to take a step back. Who does she think she's talking to, anyways? EMILY: That's a very good question. TYLER: I'm outta here. (turning to Ashley) Sorry, Ashley. DANIEL: Tyler, wait up] [4].

Поданий діалог передає розмову друзів. Мовний двобій розгортається між Емілі (провокатор) та Тайлером (реципієнтом). Тайлер досить хитрий і підступний хлопець, який вміло видає себе за нащадка заможної родини, хоча, насправді, це не так. Довідавшись про певні факти його біографії, Емілі (провокатор) хоче викрити його, заставити зізнатись у тому, що він усе вигадує, щоб бути в колі своїх заможних друзів. Для реалізації цієї комунікативної мети, провокатор обирає стратегію мовленнєвого тиску, яка продовжується у таких тактиках:

— тактика питання, що реалізується різними типами запитань. Метою тактики є “атакувати” реципієнта, поставити його у безвихідне становище. Провокатор проявляє себе як компетентний комунікант, обізнаний співрозмовник, питання якого є вдалим і цілком відповідають комунікативній меті адресанта: *So why did they ask you to take them around the islands?.. Oh, so you've been there?.. Doesn't hurricane season end in November?..Where do you guys fly into down there?;*

— тактика ствердження з відтінком сумніву та звинувачення для того, щоб викликати підозру в інших учасників комунікативного процесу достовірності слів реципієнта: *I'm saying the last time anyone went down there looking for tax shelters, they had to take a turboprop. And why would anybody want to hide their money in the Bahamas? Their privacy laws were stripped in 2006... Either you're confused, or you're giving spectacularly bad advice.*

Серед мовленнєвих актів домінують квеситиви та репрезентативи. Провокація реалізується за допомогою репрезентатива, тобто мовленнєвого акту, ілокутивна мета якого – ствердити певний стан речей і, таким чином, зобов’язати реципієнта вербально відреагувати на істинність висловлювання: *Either you're confused, or you're giving spectacularly bad advice.* Така мовленнєва взаємодія завершується загостренням конфлікту та комунікативною невдачею.

Реципієнт намагається реалізувати свою комунікативну мету, а саме не викликати до себе підозри з боку інших учасників комунікації, тому свої мовленнєві дії будує на основі стратегії саботажу. За допомогою тактики відсторонення (What are you saying, that I'm making this up?.. Forget it. I'm just trying to tell a story) реципієнт намагається зменшити тиск і мовленнєву атаку провокатора. Оскільки провокатор вербально не відступає, конфліктність ситуації загострюється, відповідно, і реципієнту доводиться реагувати більш категорично та агресивно (Why don't you tell your girlfriend to take a step back. Who does she think she's talking to, anyways?), а згодом і взагалі припинити мовну взаємодію (I'm outta here), що є причиною комунікативного провалу.

Комунікативна поведінка провокатора будується на принципі Кооперації та дотриманні всіх його максим, але порушується принцип Ввічливості, що викликано зневажливим ставленням та неприхильністю провокатора до реципієнта, що є першопричиною мовленнєвого конфлікту між сторонами та комунікативної невдачі.

Попри комунікативну компетентність провокатора, його ерудицію та обізнаність із фактами життя реципієнта, що, власне, мало б допомагати у плануванні мовленнєвої діяльності, провокатору не вдається досягти перлокутивного ефекту через власне неприязне ставлення до реципієнта та неправильно обрану, а саме конфліктну та ворожу тональність спілкування.

Отже, однією з важливих складових мовлення провокатора є тональність, а саме емоційна організація повідомлення, оскільки будь-який комунікативний акт провокаційного мовлення охоплює не лише інформативне вираження, а й емотивне забарвлення мовної взаємодії, тобто обмін емоціями, збудження в адресата певних переживань, психічних станів тощо. Недостатня перцепція емоційного стану реципієнта, тобто здатність сприймати і розпізнавати емоційну налаштованість свого співрозмовника, невірно обрана тональність комунікативної взаємодії призводить до комунікативних невдач та провалів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник К. : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
2. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи М. : Издательство ЛКИ, 2008. 288 с.
3. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посібник К. : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.
4. Revenge. Intrigue [Електронний ресурс]. – Доступ до джерела: <http://www.addic7ed.com/serie/Revenge/1/6/Intrigue>

Антоніна Мосійчук, Ірина Грачова
(*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла*
Коцюбинського)

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ СИНТАКСИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ

Summary. The article focuses on the linguocognitive approach to the study of poetic syntax, which interprets syntactic constructions as unities of form and content analyzed with regard to their iconic nature, conceptual and pre-conceptual structure.

Keywords: syntax, poetry text, conceptual structure, iconicity, image-schema,

Невпинне зростання наукового інтересу до досліджень синтаксису поетичного мовлення доводить, що граматику відіграє важливу роль поряд із засобами інших рівнів поетичного тексту (фонетичними, лексичними, лексико-стилістичними) у передачі змісту та втіленні авторського задуму. Сучасному поетичному мовленню притаманні зухвалі експерименти із синтаксисом і графікою, завдяки яким передається яскрава палітра смислових нюансів та відтінків. **Актуальність** лінгвокогнітивних досліджень поетичного синтаксису впливає із тлумачення синтаксичних конструкцій як двосторонніх утворень, що становлять єдність плану вираження й плану змісту, завдяки якій синтаксична одиниця виконує свою знакову функцію – номінацію фрагментів навколишнього світу.

Метою даної статті є аналіз специфіки лінгвокогнітивного підходу до дослідження синтаксису поетичного мовлення, який розглядає синтаксичні конструкції невід'ємно від сукупності когнітивних процесів, задіяних у сприйнятті й інтерпретації поетичного тексту.

Огляд останніх наукових праць і публікацій. Останні декілька десятиліть у лінгвістиці відзначилися появою новітніх теорій та підходів до аналізу синтаксису поетичних текстів, які уможливають дослідження віршованого мовлення із врахуванням процесів сприйняття, осмислення й інтерпретації прочитаного [6]. Оскільки поезія є різновидом художньої літератури, поетичні тексти

відповідають законам побудови літературного твору, але водночас як мовлення віршоване нерідко допускають суттєві відхилення від них. У зв'язку з цим сучасні теорії дослідження поетичного синтаксису спрямовані на виявлення лінгвокогнітивних механізмів формування і функціонування поетичного мовлення, які дозволяють пояснити не лише мовні механізми синтаксичних порушень, але й по'язані із ними когнітивні процеси, які відбуваються на етапі прочитання й інтерпретації читачем поетичного тексту.

Провідними у цьому напрямку є, звичайно, когнітивна лінгвістика [1; 2; 3; 4] й когнітивна поетика [6]. Сучасна когнітивна поетика має потужне теоретико-методологічне підґрунтя, яке дозволяє вченим проводити всебічні дослідження текстових явищ та описувати когнітивні процеси, які їх супроводжують. Аналіз поетичного синтаксису з позицій когнітивної поетики ґрунтується на основних принципах когнітивної лінгвістики, когнітивної семантики та когнітивної граматики. Спільною рисою сучасних когнітивних студій є заперечення автономії граматичних конструкцій від їхнього змісту. У цьому відношенні синтаксична конструкція (словосполучення або речення) розглядається як головна синтаксична одиниця, двостороння сутність, що містить значення і формальні засоби його вираження [3, с. 497-498; 4, с. 83-84].

У західних когнітивних дослідженнях значення синтаксичних одиниць в основному ототожнюється із концептуальною структурою [ibid.:158]. Так, з точки зору когнітивної граматики Р. Ленекера, синтаксичні конструкції визначаються як біполярні утворення, що містять концептуальну інформацію та фонологічну форму як засіб її вираження [4, с. 83-84]. Східні когнітивні школи (російська та українська) розглядають семантичну структуру як двосторонню сутність, що складається з зовнішнього (семантичного) рівня і внутрішнього (концептуального) рівня, вираженого в останньому [1, с. 26].

Втілення концептуальних структур у мовних одиницях пояснюється принципом іконічності, тобто мотивованим зв'язком між двома аспектами синтаксичної конструкції. Відповідно до принципу іконічності, форма будь-якої синтаксичної конструкції відображає її зміст [5, с. 399]. Тоді як сучасна когнітивна

лінгвістика здебільшого зосереджується на аналізі іконічності синтаксичних конструкцій, когнітивна поетика спрямована на виявлення іконічних особливостей синтаксичної композиції текстового простору через аналіз розташування, розподілу і довжини поетичних рядків, різних типів речень та видів зв'язку, порядку слів тощо. Так, наприклад, використання паралелізму, або речень однакових за будовою, та лексичного повтору, іконічно відтворює концептуальні відносини подібності, що ґрунтуються на зв'язуванні низки елементів, як це показано в прикладі нижче:

I don't believe in ashes; some of the others do.

I don't believe in better or best; some of the others do.

(Howe ОВАР, 943)

Важливим етапом лінгвокогнітивного аналізу поетичного тексту деякі дослідники вважають дослідження передконцептуального підґрунтя синтаксичних конструкцій, представленого образ-схемами [2, с. 29-30; 3, с. 497]. Це припущення спирається на гіпотезу просторової форми, сформульовану Дж. Лакоффом, в якій зазначається, що категорії розуміються людьми з точки зору їх спільного передконцептуального та концептуального досвіду [там само, с. 16-23]. Образ-схема є певною рекурентною моделлю, яка ґрунтується на спільному перцептивному та сенсорно-моторному досвіді, який людина набуває з моменту народження [там само, с. 16-23]. До образ-схем, які вивчаються в когнітивній граматиці та когнітивній семантиці, належать UP-DOWN, FRONT-BACK, IN-OUT, FORWARD-BACKWARD, OBJECT, PART-WHOLE, BALANCE, CYCLE тощо [3, с. 497]. Так, наприклад, аналізуючи наведений вище уривок поетичного тексту, який містить паралелізм, можна схарактеризувати його як синтаксичну конструкцію, яка сприймається читачем в термінах образ-схеми ОБ'ЄКТ, організованої в термінах образ-схеми ЧАСТИНА – ЦІЛЕ, де ЦІЛЕ відноситься до синтаксичної конструкції як такої, а ЧАСТИНИ до її елементів: *I don't believe in ashes; some of the others do.* // *I don't believe in better or best; some of the others do.* Розуміння читачем паралелізму, в основі якого лежить повторення певних елементів синтаксичного ланцюжка, пов'язане з образ-схемою ПОВТОРЕННЯ,

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ: ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
концептуальними ознаками якої є *імітація, наслідування, подібність*. Оскільки частини аналізованої синтаксичної конструкції є тотожними за будовою, під час її сприйняття у свідомості читача активується концептуальна ознака *подібність*, на основі якої дві частини конструкції сприймаються як подібні не лише за формою, але й за значенням. У даному тексті паралелізм відтворює одноманітність й циклічність, крізь призму яких головний герой сприймає життя після того, як він пройшов крізь жахіття війни.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, лінгвокогнітивний підхід до дослідження синтаксичної організації поетичного тексту використовується для з'ясування принципів і механізмів формування синтаксичних конструкцій та подальшої розробки методів їхнього аналізу. Завдяки врахуванню специфіки мисленнєвих процесів читача даний підхід до аналізу поетичного синтаксису є досить ефективним, оскільки дозволяє виявити роль поетичного синтаксису у відтворенні фрагментів мовної картини світу. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні можливостей поєднання лінгвокогнітивного підходу до аналізу поетичного синтаксису зі здобутками інших підходів таких як когнітивна семіотика та лінгвосинергетика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болдырев Н.Н. Концептуальное пространство когнитивной лингвистики. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2004. Вып. 1. С. 18–36.
2. Johnson M. *The Body in the Mind. The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago; London : University of Chicago Press, 1987. 227 p.
3. Lakoff G. M., Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books, 1999. 624 p.
4. Langacker R. W. *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites*. Vol. 1. Stanford: Stanford University Press, 1987. 516 p.
5. Müller W. G. The Iconic Use of Syntax in British and American Fiction. *Form Miming Meaning: Iconicity in Language and Literature*. Amsterdam/Philadelphia, 1999. P.393–408.

6. Tsur R. *Playing by Ear and the Tip of the Tongue. Precategorical Information in Poetry.* Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing, 2012. 310 p.
7. Turner M. *Figure. Figurative Language and Thought.* New York, 1999. P. 44–87.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

ОВАР: *The Oxford Book of American Poetry* Oxford, N.Y.: Oxford University Press, 2006. 1132 p.

ПРАГМОНІМИ ЯК ПІДРОЗДІЛ ОНОМАСТИКИ

Анотація. У статті розглядаються групи англійських назв об'єктів матеріальної культури у системі ономастики, їхня історія, найуживаніші приклади та специфіка їх вибору.

Ключові слова: назви салонів краси та перукарень, рок- та поп-гуртів, назви човнів та кораблів, озброєння.

Прагмонім (від грец. – «предмет, річ») - власна назва (або онім) на позначення об'єктів, які безпосередньо стосуються матеріальної сфери (культури) діяльності людини. Під матеріальною культурою розуміють сукупність предметів, пристроїв, споруд, тобто штучно створений людиною предметний світ [4].

Мета статті – розгляд характерних англійських назв об'єктів матеріальної культури (прагмонімів).

Прагмонімами займалася низка учених, як вітчизняних (О.О. Белей, А.В. Беспалова, М.В. Лисаченко, О.Ю. Карпенко, С.О. Шестакова), так і зарубіжних (Р.І. Козлов, З.Г. Самолова, О.А. Леонович, О.В. Суперанська, Р. Н. Ешлі, Л. Урданг) [1-3].

Наведемо декілька груп характерних англійських прагмонімів.

1. *Назви салонів краси та перукарень* можна виділити серед урбанонімів (внутрішньо міських об'єктів). Тут зустрічаються найяскравіші та меткі каламбурні назви: Beyond the Fringe, Blow Your Top, Busy Scissors, Comb Corner, Crazy Curl, Cream of the Crop, Curl Up and Dye, Cut Above, Cutting Corners, Golden Scissors, Hair Force, Hair We Go, Head Quarters, Sophisticut, Trough the Looking Glass.

2. *Назви різних поп- і рок-груп.* У 40-50-х рр. ХХ ст. переважала традиція прямого опису: The Andrews Sisters, The Adam Brothers, The magnificent Men. Іноді використовувалися навмисно спотворені слова: The Beatles, The Monkees. У кінці 60-х ХХ ст. помічається сплеск назв релігійного характеру: The Angels, The Spiritual Five, The Searchers, The Righteous Brothers. Багато із назв рок-груп звучать агресивно щодо істеблішменту: The Enemies, The Animals, The Barbarians,

TheGratefulDead. Мотиви створення деяких назв досить закодовані і не піддаються розшифруванню. Можна припустити, що основна мета цього явища – епатаж слухачів, виклик суспільній думці, смакам, звичкам: IronButterfly, CleanBandit, LedZeppelin, Muse, East 17, AdamandtheAnts, ArcticMonkeys, Hurts.

3. *Назви засобів пересування.* Найстаріші назви – це назви англійських військових кораблів, що зберегли певні традиції у королівському флоті, де послуговувалися різними тенденціями у мотивуванні цих назв. Для надання назв лінійних кораблів у 20-30-х рр. минулого століття використовувалися імена адміралів (Nelson, Benbow, Hood), монархів (QueenElizabeth), назви колоній (Malaya), різні прикметники (Invincible, Indomitable, Indefatigable) та іменники (Revenge, Repulse). Для крейсерів використовують назви міст і графств (CapeTown, Exeter, York, Norfolk), імена знаменитих мореплавців (Frobisher) і класичні імена (Ceres, Centaur). За традицією, лідери та есмінці отримують імена поетів (Shakespeare, Milton) та відомих аристократів і політичних діячів (Stuart, Warwick); авіаносці називаються: Courageous, Glorious, Argus, ArkRoyal; підводні човни: Narwhale, Shark, Sunfish, Thames, Severn.

Є група назв військових кораблів, які традиційно, без змін, передаються із покоління у покоління. У різні століття в морських боях брали участь Victory, Warspite, Orion, Ajax, Swifsure. Назву RoyalSovereign вперше було дано кораблеві у 1485 році.

4. *Назви різних видів озброєння,* наприклад назви ракет: Minuteman, LittleJohn, HonestJohn, Nike-Hercules, Trident, Hawk, Blue Scout, Sergeant, Stinger, Hound Dog, Firebird, Bulldog, Crow, Tomahawk [1].

Так, поява назв об'єктів матеріальної культури зумовлена історичними, релігійними, антропонімічними, традиційними природними, навіть закодованими (з метою епатувати) чинниками.

Прагмоніми складають значну частину лексики будь-якої мови, і заслуговують того, щоб їх ретельно вивчали та досліджували.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Леонович О.А. В мире английских имен : Учебное пособие по лексикологии. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва: ООО «Издательство АСТ»: «Издательство Астрель», 2002. С. 92-99.
2. Щетинин Л.М. Слова. Имена. Вещи : очерки об именах. Ростов н/Д : Издательство Ростовского университета, 1966. 222 с.
3. Шестакова С. О. Семантична мотивованість прагмонімів (на матеріалі власних назв меблів): зб. наук. пр. / С. О. Шестакова // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo Praktycznej «Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju w społecznej nauki» .Warszawa:Wydawca: Sp. zo.o. «Diamondtradingtour», 2016. С. 13-18.
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Прагмонім>.

Вікторія Підпала
(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського)

РЕАЛІЗАЦІЯ МАКСИМ ВВІЧЛИВОСТІ ДЖ. ЛІЧА В ДИСКУРСІ ТОК-ШОУ

Summary. The article deals with the problem of implementing the principles of politeness in talk show discourse. Strategies and tactics of talking in the entertainment show "NDR Talkshow" are described in the article.

Keywords: politeness, talk show, discourse, maxim, communication.

Комунікативний етикет є важливою умовою успішного мовленнєвого акту та комунікації загалом. Як зазначає Г. Почепцов, мовленнєвий етикет – це не лише формули привітання й прощання, а передусім володіння куртуазним (витончено ввічливим) апаратом мовних побудов [1, с. 88]. Однак лінгвістичні дослідження дискурсу ток-шоу останнього десятиліття (І. В. Алещанової, О. В. Гусевої, Б. А. Зільберта, А. В. Капішнікової, А. А. Котова, Л. М. Майданова, О. Ю. Найдьонова, М. А. Ягубова) присвячені розгляду питань моделювання масово-комунікаційної діяльності, технології маніпулювання, стратегії впливу засобів масової комунікації на аудиторію. При цьому власне комунікація учасників ток-шоу, стратегії їх представлення, комунікативні прийоми та засоби для створення позитивного іміджу запрошеного гостя є малодослідженою галуззю, що і зумовило **актуальність** даної розвідки. Отже ми поставили за **мету** проаналізувати особливості мовленнєвого етикету, максим ввічливості Дж. Ліча та способи їх реалізації в комунікативній ситуації шоу «NDRTalkshow».

Принцип ввічливості Дж. Ліча являє собою сукупність ряду максим, які більшою чи меншою мірою реалізуються у дискурсі ток-шоу для створення неформальної та довірливої атмосфери спілкування. Отож розглянемо способи та особливості втілення даних максим у мовленнєвій взаємодії учасників розважальної програми «NDR Talkshow».

1. **Максима такту.** В ідеалі будь-який комунікативний акт передбачає певну дистанцію між учасниками. Необхідно дотримуватись правила: «Робити комунікативну ціль співрозмовника предметом обговорення допустимо лише в

тому випадку, якщо ця ціль ним відкрито позначена». Не слід зачіпати теми, які є потенційно «небезпечними» для співрозмовника (особисте життя, індивідуальні переваги тощо)[2]. У ток-шоу не завжди можливе дотримання даної максими, оскільки популярність даного жанру більшою мірою залежить від представлення особистого життя гостя, його важких життєвих моментів та поглядів на життя. Наприклад, у розмові, де поліцейський розповідав про свої стосунки з прийомним сином ведучі задавали питання, які безпосередньо стосуються особистого життя учасника.

Ведучий: *Nun bekommen Sie, nach dem der Prozessbeendetehat, den Anruf von Jugendamt. Und das Jugendamt richtet die Frage an Sie: «Werden sie bereit dieses Kind zu adoptieren?» Wie war es?*

Ведуча: *Sie haben, glaube ich, zu dem Zeitpunkt eine Partnerin oder eine Freundin, aber ... oder auch noch mehrere Beziehungen aber er (Sohn) war, glaube ich, noch ziemlich resolut mit dem Umgang mit den jeweiligen Freundinnen (protestierte gegen Vaters Beziehungen mit Frauen)? (NDR Talkshow, № 743).*

Ще одним способом підтримати розмову та дізнатися більше про особисте життя співрозмовника є звернення до життєвого досвіду інших гостей та їх порівняння, наприклад: Ведучий: *Es ist ja bitter, wenn der beste Freund mit einer Frau kommt. Die man nicht mag? Stell dir das mal vor! (звернення до учасника)* Ведуча: *Kennst du diese Situation, Lena. Wenn du beste Freundin hast und die bringt den Typ und du denkst: „Hm... (er gefällt mir auch)“?* Ведучий: *Wenn Sie Ihr junges Herz verschenken an einem Mann, der Nähe, Ruhe und Erotik sucht und Ihre Freundin findet ihn blöd. Stört Siedas? (NDR Talkshow, № 744).*

Хоча ведучі і обговорюють особисті теми учасників, проте, ми вважаємо, що дана максима цілком дотримана, оскільки, по-перше, учасники знають про формат даного шоу та готові до подібних запитань, по-друге, дуже часто гості самі розповідають про якісь неординарні події зі свого життя, а, по-третє, ведучі не наполягають на продовженні неприємної для учасника теми обговорення.

2. **Максима великодушності** – це максима необтяжування співрозмовника, вона застерігає його від домінування в комунікативному акті. В її основі лежить

принцип рівномірного розподілу мовленнєвої ініціативи [2]. На нашу думку, реалізація вищезгаданої максими майже неможлива в умовах комунікації у ток-шоу, оскільки дискурс даного жанру передбачає інтеракційну домінантність ведучого та відносну субординацію гостей програми. Проте особливості даної максими частково можна побачити у спонуканні гостей продемонструвати власні вміння не прямим наказом, а ввічливою пропозицією, наприклад: «*Es gibt das Gedicht «Alter Schwede» Und würden Sie esvielleicht jetzt vortragen?»* (NDR Talkshow, № 743, р. 2015). Щодо даного прохання, то ми не можемо бути цілком впевнені, що воно повною мірою відображає дану максиму, оскільки творчі номери учасників не є спонтанними, а заплановані у сценарії програми, тому гості, у будь-якому випадку, готові до їх презентації.

3. Максима схвалення. Це максима позитивної оцінки інших. Позитивність як принцип оцінювання має бути основою світогляду мовця. Це не означає, що мовець зобов'язаний нагороджувати компліментами співрозмовника і не дозволяти собі його критикувати [2]. Йдеться про максиму позитивної налаштованості в комунікації, саме тому у даному ток-шоу, яке спрямоване на представлення знаменитостей, важливим є схвалення та підтримка дій учасника. Реалізація даних дій виражена через підкреслення важливості гостя, наприклад: «*DubistimmerWillkommenbeiuns*», «*Ich freue mich immer, wenn ich dich sehe*». Важливим є традиційна подяка учасникам за їхню присутність на ток-шоу «*MeineDamenundHerren,TheBossHossbeiuns, undichfreuemichsehr!*», «*Vielen Dank, dass du bei uns bist*», «*Vielen Dank. Schön, dass du bei uns bist. Katharina Wackernagel*», «*Wir waren außer uns vor Freude, dass du bei uns bist*».

Дана максима також може проявлятися у вербальному схваленні, наприклад: Учасниця: ...*Da mussich ja wirklich einen Deutschkurs machen, weil es ist so schwierigist*. Ведуча: *Und dann hast du nachgeholt, es ist eine schwierige Sprache. Du sprichst aber super Deutsch!* (NDR Talkshow, № 742, р. 2015) – підкреслення успіху комунікантки у вивченні німецької мови. Також схвалення може проявлятися невербально, наприклад: Ведучий: *WashabenSiealsErstesgetanalsSiemitdemJugend, derheuteneben Ihnen sitzt, als Sie auf ihn getroffen sind?* (запитаннядополіцейського,

якийусиновивхлопчика). Учасник: *Als Allererstes das war ein Streichenfahrt mit Blaulicht zum Eis essen. (Lachen) Direkt die Antwort* (NDR Talkshow, № 743, p. 2015). Післяданого вислову у студії роздалися оплески в знак підтримки поліцейського, який прийняв як своїх власних дітей двох хлопчиків, що втратили своїх батьків, через злочин останніх.

4. **Максима скромності.** Це максима неприйняття похвал на свою адресу. Однією з умов успішного розгортання комунікативного акту є реалістична, по можливості об'єктивна самооцінка. Сильно завищена чи занижена самооцінка може негативно вплинути на встановлення контакту [2].

Згідно наших спостережень дана максима не яскраво виражена у даному ток-шоу, оскільки учасники з гідністю приймають компліменти на свою адресу, не перебільшують свої досягнення, але і не презентують себе з негативної сторони. На комплімент можливі стандартні варіанти відповіді «*Danke*», «*VielenDank*», «*Dankeschön*», або ж просто не відповідають на компліменти, коли вони використані задля представлення учасника глядачам (наприклад, у вступі до розмови), оскільки відповіді на компліменти у даній ситуації є комунікативно не виправданими. Єдиним випадком, коли комунікант відхиляє схвалення чи перебільшену увагу до своєї особистості, є ситуація, коли тема розмови його не стосується, наприклад: Учасниця: *Ich habe mir eine Sendung angeguckt (...) und dann habe ich gerade die Sendung gesehen von Eurovision. Das fand ich schön. Und du hast es so gut gemacht den Abend. Es war so spannend und so...* Ведуча: *Oh! Vielen Dank! Da habe ich mich mal wieder als Königin empfunden...* (NDR Talkshow, № 742, p. 2015). Проте на подальші позитивні зауваження учасниці ведуча відповіла: «*Wir sind aber leider überdich zu sprechen*», відхиляючи комплімент. І розмова продовжилась навколо особистості запрошеної.

5. **Максима згоди.** Ця максима передбачає відмову від конфліктної ситуації, під час вирішення більш серйозного завдання, а саме – збереження прийнятої взаємодії, «зняття конфлікту» шляхом взаємної корекції комунікативних тактик співрозмовників [2].

У даному ток-шоу дуже рідко виникають конфліктні ситуації, як правило,

учасники дружно взаємодіють між собою. Незгода може проявлятися лише у якомусь додатковому запитанні, наприклад: Учасниця: *Ich weiß nicht warum, aber meine Familie hat immer eine große Liebe für Deutschland gehabt. Jetzt weiß ich warum...* Ведучий: *Ich weiß nicht warum?* Учасниця: *Nein, ich habe es einfach nur falsch gesagt...* (NDR Talkshow, № 742, p. 2015).

Максима згоди також може проявлятися у підтримці поглядів співрозмовника, наприклад:

Учасниця	<i>...Ich finde holländisches Fernsehen und das deutsche Fernsehen das wichtigste und natürlich meine Familie. Und da kann ich nicht noch eine Theaterkarriere machen.</i>	
Ведуча	Das stimmt. <i>Und du hast noch so viel zu tun in der Familie, deinem Sohn beizubringen, dass das, was du tust hier verdammt harte Arbeit ist.</i>	Згода.
Учасниця	Genau.	Згода.
Ведуча	<i>Genau wie es heute Abend, wo man sagt: «Man möchte nicht mit dir tauschen, es ist kein Zucker schlecken in der NDR Talkshow». Harte Arbeit. Vielen Dank, dass du bei uns bist.</i>	
Учасниця	<i>Danke</i>	

(NDR Talkshow, № 742, p. 2015).

У даному фрагменті наявна подвійна згода, оскільки ведуча погоджується з учасницею, а учасниця згодом погоджується з нею. Дана згода не є запланованою, а будується власне на спільності поглядів ведучої та учасниці, тому у даному випадку, ми не можемо говорити про якісь стратегічні прийоми ведення розмов.

6. Максима симпатії. Це максима доброзичливості, яка створює сприятливий тон для перспективної предметної розмови. Недоброзичливість робить мовний акт неможливим [2]. Максима доброзичливості дає основу розраховувати на позитивний розвиток мовної ситуації та може бути симпатією на основі спільних уподобань, наприклад:

Ведуча	<i>Als du hast viel deutsches Fernsehen geguckt, hattest du eine Lieblingssendung, außer «Ich heirate eine Familie» das war meine Lieblingssendung?</i>	
Учасниця	<i>Ja, das war gut! Wie heißt der Schauspieler. Peter Weck. Ach ich fand ihn so charmant.</i>	Вияв приємного здивування.
Ведуча	<i>Ja! Thekla Carola Wied und all diese ganzen</i>	Підсилення

	<i>Folgen!</i>	захоплення акторами.
Учасниця	<i>Ja!!!</i>	Вияв згоди.

(NDR Talkshow, № 742, p. 2015).

Симпатія на основі схожості життєвих ситуацій, наприклад: Ведуча: *Ich weiß, dass du selber Mutter bist. Du hast einen 6-jährigen Sohn. Findet er cool, was du machst?* Учасниця: *Eigentlich findet er gar nicht cool, ich doch eigentlich keinen wichtigen Beruf, sagt er immer. Mein Mann hat einen Beruf und einen Computer und er sitzt an einem Schreibtisch. Und ich singe und tanze nur.* Ведуча: *Ach so, also nicht ernst zu nehmen.* Учасниця: *Nein, gar nicht. Ne.* Ведуча: *Er denkt dann: «Das Geld kommt von Papi. Papi bringt das Geld nach Hause und Mama sieht lustig an und ist immer geschminkt» (Lachen). So denken meine Kinder. «Hast du gearbeitet? Warst du wieder geschminkt?» Für sie hängt es ganz eng zusammen Arbeit und Schminke. Aber so ist es ja auch.* Учасниця: *Genau* (NDR Talkshow, № 742, p. 2015).

Саме те, що у комунікантів однакова професійна діяльність та схожі життєві обставини створює гарне підґрунтя для успішної мовленнєвої взаємодії та налаштовує на симпатію у сприйнятті один одного.

Проаналізувавши комунікацію учасників ток-шоу «NDR Talkshow» ми дійшли **висновків**, що дотримання принципу ввічливості Дж. Ліча створює прийнятну атмосферу спілкування, нормальне тло для реалізації комунікативних стратегій, що на нашу думку, є важливим фактором успішної комунікації у ток-шоу. Найважливіші максими цього принципу: тактовності, великодушності, схвалення, скромності, згоди та симпатії. На нашу думку, свідоме та несвідоме використання даних максимум у комунікації сприяє успішній взаємодії гостей, налагодженню довірливої атмосфери та створенню позитивного іміджу запрошеного гостя.

Перспективами подальших розвідок є дослідження особливостей реалізації максимум ввічливості Дж. Ліча і принципів кооперації, ввічливості та етикетності у гумористичних і соціально-політичних ток-шоу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Почепцов Г.Г. Іміджологія. К. : Ваклер, 2004. 406 с.
2. Leech G. N. Principles of Pragmatics. London: Longman, 1983. 250 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

3. NDRTalkshow, № 742: «KurioseGeschichtenundkomischeKonflikte», від 20.03.2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу:
https://www.ndr.de/fernsehen/sendungen/ndr_talk_show/NDR-Talk-Show,sendung347672.html
4. NDR Talkshow, № 743: «Herzensangelegenheiten und Entdeckungsreisen», від 03.04.2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу:
https://www.ndr.de/fernsehen/sendungen/ndr_talk_show/NDR-Talk-Show,sendung353286.html
5. NDRTalkshow, №744: «ArbeitkannauchSpaß machen», від 17.04.2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу:
https://www.ndr.de/fernsehen/sendungen/ndr_talk_show/Arbeit-kann-auch-Spasmachen,sendung360248.html

*Інна Постемська**Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла**Коцюбинського*

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ НА МОРФОЛОГІЧНОМУ ТА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНЯХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Summary. *The purpose of this work is to identify and examine means of expressing of the category of politeness in German. Morphological and lexical means of expressing politeness are presented with examples from the German Reference Corpus.*

Keywords: *politeness, means of expressing, category, polite behaviour, level of language.*

Ввічливість як соціокультурне явище для більшості людей – це, передусім, повсякденний концепт, що вміщує в собі знання з соціальної психології, соціології поведінки, антропології, міжкультурної комунікації та тісно взаємопов'язаний з такими факторами, як контекст ситуації, особисті відносини, статус і соціальні взаємовідносини учасників комунікації.

З огляду на зростання масштабів міжкультурної співпраці проблема ввічливої мовленнєвої поведінки привертає увагу багатьох фахівців, предметом вивчення яких є комунікативний процес. Дослідженню лінгвістичного аспекту проблеми *ввічливості*, ввічливої поведінки і етикету останнім часом приділяється досить багато уваги в роботах вчених (П. Грайса, П Браун і С. Левінсона, Дж. Ліча, Р. Лакофф, Т. В. Ларіної, Р. Уотт, О. М. Шум'яцької, О. Ю. Малої та ін.). У цих дослідженнях *ввічливість* розглядається в когнітивному, соціокультурному і гендерному аспектах на матеріалі різних мов.

Актуальність цього дослідження зумовлена: недостатнім вивченням категорії *ввічливості*, що має в різних мовах різні способи і специфіку мовного вираження; зростанням значущості проблем міжкультурного вербального спілкування і взаємодії людей; появою потреби в знанні ввічливої поведінки представників різних лінгвокультур.

Метою роботи є виявлення особливостей мовного вираження категорії *ввічливості* у німецькомовних текстах на лексичному рівні мови, які розміщені в лінгвістичному корпусі німецької мови (www.dwds.de).

Вступаючи в спілкування, люди не тільки обмінюються інформацією, але й висловлюють різне ставлення один до одного. У висловлюванні, адресованому партнеру по комунікації, мовець здатний передати любов, дружелюбність, ворожість, в тому числі і різні відтінки такого ставлення: від підкресленої поваги до демонстративної неповаги. Всі випадки вияву шанобливого і доброзичливого ставлення до партнера по комунікації об'єднуються поняттям ввічливості [1, с. 2].

Феномен «*ввічливість*» вивчався в різноманітних аспектах і був по-різному трактованим. Існує кілька підходів до розгляду феномену ввічливості. У роботі було проаналізовано два з них: дослідження феномену ввічливості у гуманітарних науках та лінгвістичні підходи до дослідження цього феномену. Лінгвістичні дослідження беруть за основу результати наукового пошуку інших гуманітарних наук, для яких проблема ввічливості є важливою. Вивчення цього явища лінгвістикою пов'язане з тим, що ввічливість відноситься до тих явищ реальної дійсності, які знаходять обов'язкове відображення в мові, оскільки вона припускає демонстрацію шанобливого, доброзичливого ставлення до партнерів по комунікації різними способами, в тому числі і засобами мови.

Категорія *ввічливості* знаходить своє вираження на всіх мовних рівнях. У цій роботі досліджено її реалізацію на таких мовних рівнях: морфологічному та лексичному. Приклади засобів, за допомогою яких ввічливість виражається в сучасній німецькій мові, взяті з лінгвістичного корпусу німецької мови.

На морфологічному рівні існує багато пом'якшувальних стратегій вираження ввічливості і, зокрема, застосування зменшено-пестливих форм. Морфологічні зменшувальні суфікси служать для пом'якшення директивної мовленнєвої дії, пом'якшуючи іллокутивну силу (позитивна ввічливість), чи виступають засобами вираження лестощів по відношенню до адресата (негативна ввічливість). Іншими словами: зазвичай, основною функцією зменшено-пестливих форм є забезпечення довірливої атмосфери. За допомогою цих форм мовець прагне викликати таке враження, що прохання є незначним, а також намагається отримати прихильність адресата [4, с. 49].

У німецькій мові зменшено-пестливі форми утворюються зазвичай за

допомогою прислівника чи прикметника: *kurz* чи (*sehr*) *klein*. Інколи зменшено-пестливі форми утворюються також за допомогою суфіксів. Суфікси *-chen* і *-lein* мають у німецькій мові зменшувально-пестливе значення. У вживанні обох суфіксів є деякі відмінності: *-lein* вживають переважно в південнонімецьких діалектах. Крім того, є й інші відмінності: якщо вихідний іменник закінчується на *-el*, *-l(e)*, то найчастіше далі йде суфікс *-chen* (*Röllchen, Ställchen*), і навпаки: якщо основа закінчується на *-cha* або *-g*, то далі йде суфікс *-lein* (*Büchlein*). У верхньонімецьких діалектах широко вживається димінутивний суфікс *-rl* [2, с. 189]: *Mäderl, Kopferl*, наприклад: «*Die baltischen Barone ...? Kleinen Moment mal - ja - haben wahrhaftig recht!*» [3]. «*Der Vater eines Handelsakademikers, der mir's mittheilt, bittet mich in vieler Anderer Namen, darüber ein Wörtchen zu sagen, und die sinnlose Strenge, Ueberbürdung und Ueberhebung den Eltern gegenüber zu brandmarken, die an der Wiener Handelsakademie das Lehrsystem bilden*» [там само]. «*DakannichgemüthlichIhrBüchleinlesen*» [там само].

З точки зору позитивної ввічливості у зменшено-пестливій формі вживаються також прізвища та інші дружні звертання, наприклад: «*Julchen*», *sagt die Gattin des Räuberhauptmanns*, «*geh üben, mein Kind! [...]*» [3]. «*Schätzchen, ich war genauso ahnungslos wie du*» [там само].

На основі прикладів можна стверджувати, що для вираження дружнього ставлення в німецькій мові використовують зменшено-пестливі форми слів, утворені за допомогою суфіксів *-chen* і *-lein*, а також зменшено-пестливі форми, утворені за допомогою прислівника чи прикметника: *kurz* або (*sehr*) *klein*.

На лексичному рівні *ввічливість* реалізується за допомогою таких засобів:

1. модальних дієслів (*dürfen, können, wollentamögen*), найбільш уживаним на позначення ввічливості є дієслово *dürfen*: «*Darf ich bitte dasOriginalhaben?*» [3];
2. прислівників (*jetzt, sofort, schnell, kurz, vielleicht, eventuell, ausnahmsweise, wirklichisehr*): «*Können Sie kurz Ihre damaligen Ausführungen erläutern?*» [там само];

3. модальних часток (*doch, mal, schon, ja, nur, bloß, eben, halt, wohltaeigentlich*): «*Kannstumdaldamitaufhören?*»*batichihn*[тамсамо];
4. пом'якшувальних виразів (виразів сумніву, виразів суб'єктивності, виразів невизначеності): «*Kannmirjemandheutmit 10 € aushelfen?*»[тамсамо];
5. ввічливих виразів (конструкцій з дієсловом *bitten*): «*DarfichSiebitten, Platzzunehmen?*» *fügteerhinzu*; збудників уваги та закликів: «*FrauKammer, könntenSiemirmalkurzhelfen?*», «*Duhastmirwaszusagen, nicht wahr, Tantchen?*»[тамсамо].

За результатами проведеної вибірки, можна стверджувати, що *ввічливість* реалізується на морфологічному рівні в недостатньому обсязі. У лінгвістичному корпусі німецької мови розміщено 874 113 речень і лише в 21 реченні просліджується наявність зменшено-пестливих форм слів на позначення *ввічливості*. На лексичному рівні *ввічливість* знайшла своє вираження у 7928 реченнях. Це пояснюється тим, що під час спілкування мовці користуються зазвичай цілими реченнями, до яких водять різні лексичні засоби, а не лише зменшувально-пестливими формами слів, щоб досягти ввічливого ефекту в комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баліцька О. С. Теоретичні засади дослідження семантики ввічливості / О. С. Баліцька, О. А. Мисловська, М. М. Човганюк // Теоретична і дидактична філологія. – 2017. – Вип. 25. - С. 19–27.
2. Ларина Т. В. Коммуникативная категория вежливости: межкультурный аспект / Т. В. Ларина // Коммуникативное поведение. Вежливость как коммуникативная категория. – Воронеж: Истоки, 2003. – С. 116–133.
3. DWDS-Kernkorpus(2000–2010), [Електронний ресурс]. – режим доступу:<https://www.dwds.de/>
4. Müller Alonso M. Die sprachliche Höflichkeit: linguistische Analyse der direktiven Sprechakte aus spanisch-deutscher kontrastiver Sicht / M. Müller Alonso. – Santiago de Compostela, 2015. – 65 S.

Iryna Svider

(Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University)

THE CONCEPT OF EQUIVALENCE IN TRANSLATING VERSE

У статті розглядається проблема передачі цілісності змісту та формивіршованих творів. Звертається увага на концепт еквівалентності у процесі перекладу поезії.

Ключові слова: віри, переклад, трансформація, концепт, еквівалентність.

The verse, as a work of fiction, has the most complex, well-formed structure and rules of writing, since its author aims to present his idea, translating it into a specific set of peculiarities of the organization of the poetry language. Each verse, like any artwork, is unique, and it is its clear and unchanging structure that distinguishes it from others. Conversion or change of the minimum unit of the structure of the verse will cause the violation of the rhythmic principle determined for this verse [7, p. 168].

Among the main scholars of poetry translation theory L. Barkhudarov, S. Goncharenko, V. Komisarova, L. Retzker, A. Fedorov, I. Alekseyev, P. Bech, M. Dudchenko, L. Kolomiets, A. Mishustin, O. Cherednychenko and others are to be mentioned. As for foreign investigators we should point out P. Flynn, J. Jarniewicz, A. Lefevere, F. R. Jones, E. Honig. But, it is obvious that at the present stage of the development of translation studies still there is no holistic theory of translation of the verse, which would fully consider the specifics of poetry translation.

The aim of this article is to solve the complex issue of preserving the uniqueness of the poem in the translation process, thus the translation involves not just replacing the words of one language with another, but also the complete transformation of the structure of the verse.

Poetry translation may be defined as relaying poetry into another language. Poetry's features can be sound-based, syntactic or structural or pragmatic in nature. Apart from transforming text, poetry translation also involves cognition, discourse, and action by and between human and textual actors in a physical and social setting.

Seeing genre as communication implies that poetry translation involves not only transforming text but also cognition, discourse, and action by and between human and

textual actors in a physical and social setting [2]. Poetry translators are typically concerned to interpret a source poem's layers of meaning, to relay this interpretation reliably, and/or to "create a poem in the target language which is readable and enjoyable in its own right, with merit as an independent, literary text" [9, p.23-24; 1, p. 25-26].

In poetry, however, surface semantics and underlying imagery are often so closely and complexly bound with linguistic form that it is notoriously difficult to interpret these relationships and reproduce them in a foreign-language text that meets Phillips's quality demands. This has inspired a popular discourse of poetry translation as loss. Some lament the loss of source-text reproduction, as in Lefevere's view that "most poetry translations are unsatisfactory renderings of the source text" because they fail to capture its totality [6, p. 99]. Others lament the loss of target-text quality, as in Robert Frost's reputed saying that "poetry is what is lost in translation" [4]. E. Etkind emphasizes: "The art of poetry translation to a large extent is the art of allowing losses and making transformations. Without deciding on the loss and transformation, one can not be engaged in martial art with foreign-language poetry. And the most important thing for the translator of poetry is to know in every concrete case, what kind of loss can be allowed and in which direction the text should be converted"[11, p. 68].

As the modern researcher in the poetry translation R. Tchaikovsky notes, the phenomenon of poetry possessing the properties of figurativeness, rhythmicity, delicacy, is the strongest complex or imaginative influence on the human psychics: the uniqueness of the structure of poetry works powerfully emotionally influences the reader, stimulates his imagination and creative energy [10]. At the same time, the aforementioned features and advantages of poetry determine the need for more effective methods and techniques for the verse translation.

So, we encounter the impossibility of an ideal translation. In many cases, the translator donates a form for the sake of content, since the level of awareness of the translator of the personality and author's picture of the world, reflected in the verse, depends on whether he can reproduce the mood that originated from the readers of the original. This phenomenon is tightly connected with the concept of equivalence.

Translation equivalence is a principal concept in Western translation theory. It is a

constitutive feature and the guiding principle of translation. As Catford points out, "the central problem of translation-practice is that of finding TL equivalents. A central task of translation theory is that of defining the nature and conditions of translation equivalence" [3, p.20]. Actually, since the fifties of the twentieth century, many translation theorists have involved and elaborated translation equivalence in their respective theories. However, the concept of translation equivalence is sometimes distorted, and, perhaps, this is why some people deny its validity and necessity. To argue for the necessity of translation equivalence, we should first clarify its features.

Philosophically speaking, there are no things that are absolutely identical. Nida expresses this view as follows: "There are no two stones alike, no flowers the same, and no two people who are identical. Although the structures of the DNA in the nucleus of their cells may be the same, such persons nevertheless differ as the result of certain developmental factors. No two sounds are ever exactly alike, and even the same person pronouncing the same words will never utter it in an absolutely identical manner" [8, p. 60].

As far as languages are concerned, there are no two absolute synonyms within one language. Quite naturally, no two words in any two languages are completely identical in meaning. As translation involves at least two languages and since each language has its own peculiarities in phonology, grammar, vocabulary, ways of denoting experiences and reflects different cultures, any translation involves a certain degree of loss or distortion of meaning of the source text[5]. That is to say, it is impossible to establish absolute identity between the source text and the target text. Therefore, we can say that equivalence in translation should not be approached as a search for sameness, but only as a kind of similarity or approximation, and this naturally indicates that it is possible to establish equivalence between the source text and the target text on different linguistic levels and on different degrees. In other words, different types of translation equivalence can be achieved between the source text and the target text such as phonetic equivalence, phonological equivalence, morphological equivalence, lexical equivalence, syntactical equivalence and semantic equivalence.

Equivalence in translation cannot be interpreted as identity in terms of its scientific

sense. As we know, there are no words that have exactly the same meaning in one language. As far as the whole text is concerned, it is simply impossible to transfer all the message of the original text into the target text. This means that equivalence between the source text and the target text can be established on different levels and in different aspects. As one of the three principal concepts in Western translation theory, equivalence is a constitutive feature and the guiding principle of translation. Without equivalence of certain degrees or in certain aspects, the translated text cannot be regarded as a successful translation of the original text. In short, equivalence is of absolute necessity in and a basic requirement of translation.

Therefore the problem of the equivalence of the translation of poetic text is associated with a number of unsolved problems. This is a loss of the form of poetic text while preserving the lexical-semantic content and, conversely, the loss of the system of images of the original while preserving its form.

REFERENCES

1. Boase-Beier J. Knowing and not knowing: style, intention and the translation of a Holocaust poem. *Language and Literature*. 2004. V. 13(1). P. 25–35.
2. Buzelin H. Unexpected allies: how Latour's network theory could complement Bourdieusian analyses in translation studies. *Translator*. 2005. V. 11(2). P. 193–218.
3. Catford John C. A Linguistic Theory of Translation: an Essay on Applied Linguistics. London : Oxford University Press, 1965. 110 p.
4. Frost R. A Backward Look. Washington, DC: Library of Congress, 1964. P.29
5. Le Meiyun. Linguistics and Theory of Translation. *Journal of Foreign Languages*, № 5.1989. P. 36-41.
6. Lefevere A. Translating Poetry: Seven Strategies and a Blueprint. Assen: Van Gorcum, 1975. 127 p.
7. Lotman Y. M. About poets and poetry. St. Petersburg: Art-St. Petersburg, 1996. 846 p.

8. Nida E. A., Taber C. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden : E. J. Brill, 1969. 218 p.
9. Phillips P. Dethroning the dictionary. *Perspectives: Studies in Translatology*. V. 9.(1), 2001. P. 23–32.
10. Tchaikovsky R. R. Ethics of artistic translation in the aspect of multiculturalism. *Bulletin of the Moscow State Linguistic University*, 2013. № 15 (675). P. 229-243.
11. Etkind E. *Poetry and translation*. Leningrad, 1963. 431 p.

Антоніна Уманець

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

ADEQUATE ACTUALIZATION OF TEXT CONCEPTS IN THE PROCESS OF TRANSLATION

Summary. The article treats peculiarities of actualizing text concepts in the process of translation and actual use of language means. The languages of source and target texts differ in ways of reflecting and reorganizing concepts of objective reality, contextual interrelation of elements of different language levels and complex of extralingual factors typical of every language.

Keywords: text concepts, actualization, denotational model, semantic model, transformational model, paradigm, adequate translation.

The main objective for a translator is to eliminate hurdles which hamper adequate actualization of text concepts in a variety of aspects related to cultural identity or difference. The choice is viewed in terms of either content, structure of a language or its textual, interpersonal, experiential, logical metafunctions, which involve interference and transposition processes and specify plurilingual conceptual basis of a source and target texts. Due to a great number of works covering different aspects of actualizing text concepts in the process of translation, more in-depth research of structural, grammatical, semantic and pragmatic correlations of source and target texts has been observed [1-6].

The context gives a priority to the speaker or translator emphasizing verbalization of conceptual matters as a result of cognitive modeling mechanisms of two different languages. The actual use of language means reflects deterministic paradigm of traditional and modern trends involving recoding, monolingual understanding, situational conceptualization.

Associative-correlative and informative relations in source and target texts imply situational conceptualization as well as verbalizing different conceptual matters at the lingual and paralingual levels.

The ways of actualizing intertextual relations which characterize conceptual language basis of different language communities, their knowledge paradigms, historic and cultural processes influence the adequate translation.

Actualization of potential peculiarities typical of different language types,

verbalization of various conceptual matters as a result of cognitive modeling mechanisms of two different languages reflect denotational, semantic and transformational models.

The most popular translation model is denotational which implies referential peculiarities of language signs. Semantic model treats the plane of content of languagesigns, while transformational model considers an infinite number of transforms generated from a finite number of nucleus structures.

There exist a number of reasons which help to estimate the correlation: semantic meaning and content of a message expressed by text fragments. The meaning of text structures can be reduced without deficiency of meaning (language redundancy) or extralingual reasons (communicative irrelevance of the author's and addressee's objectives).

The prospects for future research will cover the aspects of comparison heterogeneous and cognate language structures of source and target texts, and peculiarities of their translation.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение. Москва : Междунар. отношения. 2008. 184 с.
2. Бідненко Н. П. Technical Translation : навч. посіб. Дніпропетровськ : Дніпропетровськ. держ. ун-т, 2014. 270 с.
3. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). – Теорія та практика перекладу, аналізу тексту : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2012. 203 с.
4. Матвіїшин О. М. Художній переклад як особливий вид міжмовної та міжкультурної комунікації. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2013. Вип. 11. С. 232-237.
5. Сопилюк Н. М. Переклад як особливий вид міжмовної та міжкультурної комунікації. *Філологічні трактати*. 2010. Том 2. № 3. С. 199-203.
6. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.

УДК 81'255.4

Natalia Frasyuniuk
(*Kamyanets-Podilsky Ivan Ohienko National University*)

**ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ LIFE В АНГЛОМОВНОМУ
РОМАНІ ДЖОНА ГРІНА «THE FAULT IN OUR STARS»**

The article deals with the verbal expression of the concept LIFE in the English-language novel by John Green "The fault in our stars". It is revealed that the concept LIFE is verbalized by direct nominations, units of different parts of the language, grammatical structures, syntactic structures, a metaphor.

Key words: *language concept, verbal expression, text.*

На межі століть у мовознавстві постала антропологічна парадигма науково-лінгвістичного значення, дослідження в рамках якої передбачають вивчення мови як невід'ємної частини когнітивного апарату на шляху до імпліцитних процесів взаємодії людини, реальної дійсності, мислення та мови.

Людина живе і спілкується, одержуючи інформацію через лінгвістичні джерела і таким чином потрапляє у світ концептів, створених для соціальних, інтелектуальних, духовних потреб, оскільки вся інформація надходить через слово та мову.

Словник когнітивних термінів подає таке визначення концепту: «Концепт – термін, який служить поясненню одиниць ментальних чи психологічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини» [5, с. 90]. У лінгвістичній літературі концепт розглядається як універсальна сутність, що формується у свідомості на базі безпосередньо чуттєвого досвіду, безпосередніх операцій людини з предметами (З. Попова, Й. Стернін), як логічна категорія, через яку культура входить у ментальний світ людини (Ю. Степанов, Р. Павіленіс та ін.), і як основна експресивна одиниця національного менталітету (В. В. Колесов), і як поняття практичної філософії (Н. Арутюнова), і як багатомірне утворення (В. Карасик, С. Ляпін та ін.) і як ментальну одиницю оперативної свідомості та глобальну мисленнєву одиницю, що представляє предмет реального чи ідеального світу та вербально зберігається у пам'яті носіїв мови

(О. Кубрякова, З. Попова, Й. Стернін, О. Бабушкін, О. Селіванова, Л. Лисиченко та ін.), і як «алгебраїчне» вираження значення, яким володіють мовці у писемному й усному мовленні [6, с. 4] тощо.

Концепти «виникають унаслідок взаємодії різних факторів, таких як національна традиція, фольклор, релігія, ідеологія, життєвий досвід, зразки мистецтва, відчуття і система цінностей» [2, с. 3] із значення слова, і є результатом зіткнення словникового значення слова з особистим і народним досвідом людини. Чим багатший культурний досвід людини, тим багатші потенції концепту [6, с. 4]. Вони (концепти) функціонують в контекстах різних типів пізнання – буденного, художнього і наукового. При цьому ключ до семантичної моделі концепту лежить у таких аспектах: 1) наборі атрибутів, що свідчать про належність до того чи іншого концептуального поля; 2) визначеннях, зумовлених місцем у системі цінностей; 3) значенні на функції в житті людини [1, с. 3–4].

Функціональними особливостях концепту є «постійність існування, тобто розвиток семантики слова з розгортанням внутрішньої форми до логічної межі (символ, міф); художня образність; збереження семантичного синкретизму значень кореня як семантичного інваріанта всієї словотвірної моделі входження в систему ідеальних компонентів культури; загальнообов'язковість для всіх, хто усвідомлює свою належність до цієї культури» [3, с. 35].

Концепт як об'єкт лінгвістичних досліджень має вербальне вираження, до якого відносять «етимологію слів, синоніми, антоніми, типові синтаксичні позиції, контексти вживання (семантичні комплекси), семантичні поля, оцінки, образні асоціації, метафорику, фразеологію та мовні шаблони» [7, с. 5], а також паремію, афористику, суб'єктивні дефініції [4, с. 75].

У нашому дослідженні розглядається вербальне вираження концепту *LIFE* в англomовному романі Джона Гріна «*The Fault in Our Stars*».

Концепт *LIFE* у художньому тексті вербалізується: 1) прямими номінаціями (лексемами в прямому значенні); 2) одиницями різних частин мови; 3) граматичними структурами; 4) синтаксичними структурами; 5) метафорою.

Описуючи концепт *LIFE*, автор найчастіше вживає такі іменники як

activity, growth, heart, soul, being, breath, energy, enthusiasm, impulse, life blood, liveliness, viability, vigor, vitality, living:

“She once told me that the key to happy life was achievable dreams, and hers were nothing out of the ordinary. Marriage, family ... the basics. It meant I’d have a steady job, the house with the white picket fence, and a minivan So is Rik Smits. So are tulips. Gus stopped in the middle of the clearing with the bones right in front of us and slipped his backpack off one shoulder, then the other..”

“Energy and enthusiasm ,go hand in hand, and without them, any life is only temporary, because there’s nothing to make it last. I’d love to hear your dad talk about coins, because that’s when you see a person at his best, and I’ve found that someone else’s happiness is usually infectious”.

“After the prayers for the living and the endless litany of the dead (with Michael tacked on to the end), we held hands and said, “Living our best life today!”

При передачі стану життя в англійському художньому дискурсі домінують дієслова: *at the age you are , be somebody’s life , the breath of life to/for somebody , come to life , fight for (your) life , for your life , get a life , the life and soul of the party, life is cheap , (have) a life of its own, life’s too short, make life difficult (for somebody), make somebody’s life a misery, live your life, deserve a life, end your days/life (in something), lay down your life, take somebody’s life* *мощо*:

“Hazel, you deserve a life.”

“Hazel, you’re a teenager. You’re not a little kid anymore. You need to make friends, get out of the house, and live your life.”

“Dr. Simons said, “A re they just going to gate-check a BiPAP?” And Maria said, “Yeah, or have one waiting for her to fight for her life.”

“I laughed again, and told him that life is cheap having most of your social engagements occur at a children’s hospital also did not encourage promiscuity, and then we talked about Peter.”

Щодо граматичних конструкцій, то вони використовуються рідше. Найчастіше уживаними граматичними конструкціями, що позначають концепт LIFE було виявлено: *to be alive, to have a poor life, to have a hard life, to enjoy a life, to feel*

life, to give a life, the life of somebody, want the life, end your days/life to be dead:

“’Cause I’m just—I want to go to Amsterdam, and I want him to tell me what happens after the book is over, and I just don’t want my particular life, and also the sky is depressing me, and there is this old swing set out here that my dad made for me when I was a kid.”

“Persians finally overran the Spartans, I looked over at Augustus again. Even though the good guys had just lost, Augustus seemed feel his life. I nuzzled up to him again, but kept my eyes closed until the battle was finished”.

Аналіз мовного матеріалу показав, що для вираження концепту LIFE можуть використовувати різні комунікативні типи речень: розповідні, питальні, спонукальні, окличні. Акти життя можуть реалізовуватися різноманітними синтаксичними моделями, що відображають типи речень, різні за комунікативною метою, емоційним забарвленням та модальністю як оцінкою висловлення з погляду реальності / нереальності. До найтипівіших речень, що вербалізують концепт LIFE можна віднести:

1) окличні речення такої моделі як *What + N!*, *How + adj!*, *That’s + Adj + N!*:

“That’s a brilliant life! I exclaimed. I clasped my hands together, almost as if applauding. Then I rushed over and hugged her”.

“Oh, she said. That’s a very hard life.”

2) номінативні речення (реалізується не одним реченням, а складним синтаксичним цілим – надфразовою єдністю) та звертання:

“Augustus, darling! I am alive when you live!!!! She so unded positively joyous”

До синтактико-стилістичних засобів, які вербалізують концепт LIFE можна віднести такі стилістичні засоби:

1) повтор, що полягає у дво- або кількарізовому використанні в межах контексту в певній послідовності тотожних чи подібних висловлень. Стилістичний прийом повтору є семантично значущим елементом, який формує змістову структуру повідомлення:

“I was thirteen,” I said again, although of course I was only thinking crush crushcrushcrushcrush. I was flattered but changed the subject immediately. “Shouldn’t you be in school or something?”

2) інверсія, яку мовці іноді застосовують задля емоційно-сміслового вираження концепту LIFE:

“He was alive. Don’t try to justify him. Little did he understand the situation, but he was in love”.

3) синтаксичний паралелізм:

“Live your ideas, and live your hopes. And live your life”.

“An Imperial Affliction was my book, in the way my body was my body and my thoughts were my thoughts”.

4) експліцитні порівняння:

“Hazel remembered reading somewhere that life was like a bird in the hand. You set it free, or it died.”

“Yeah,” I said. “Like it would be like one of those inflatable moonwalk machines, except for always.”

б) метафора:

“It gives me a deep, rich sense of joy to see Jamie asleep on a real bed, his head on a soft pillow. His lanky arms and legs sprawl out, leaving little room for me where I am meant to sleep. He is so much bigger in reality than the way I see him in my head. Almost ten- soon he won’t be a child at all. Except that he will always be a child to me”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Истина : фон и коннотации. Логический анализ языка. Культурные концепты. 1991. С. 21–31.
2. Арутюнова Н. Д. Введение. Логический анализ языка. Ментальные действия. 1993. С. 3–7.
3. Колесов В. В. Концепт культуры образ – понятие – символ. Серия 2 : “Языкознание” 1992. Вып. 3, № 16. С. 30–40.

4. *Компанцева Л. Ф.* Концепт и концептуальный анализ: аналитическая палитра. Наукові записки Луганськ. нац. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія : “Філологічні науки”. 2005. Вип. 6. С. 68–97.
5. *Кубрякова Е. С.* Краткий словарь когнитивных терминов. М. 1996. 245 с.
6. *Лихачев Д. С.* Концептосфера русского языка. 1993. Т. 52, № 1. С. 3–9.
7. *Старко В. Ф.* Концепт ГРА в контексті слов'янських і германських культур. 2004. 16 с
8. Gohn Green The Fault in Our Stars. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gohngreen.com/stories/the-faults-in-our-stars/>

Дарія Хохель
(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)

ІРОНІЧНЕ ВЖИВАННЯ ЕПІТЕТНИХ СТРУКТУР В ОПОВІДАННІ КЕТ РЕМБО «“РАВЛИК”, СПОВНЕНИЙ ПРИВИДІВ»

Summary: The article focuses on the functions of the epithet structures in Cat Rambo's short story "The Haunted Snail". The features of short speculative fiction texts are taken into account.

Key words: epithet structure, description, characteristic, speculative fiction, short story, text, Cat Rambo.

У сучасній короткій спекулятивній прозі одним із важливих компонентів текстової організації є різноманітне і стратегічне вживання епітетних структур, що дасть можливість ефективно створювати фантастичні образи в умовах обмеженого обсягу тексту.

На думку сучасного дослідника Марка Ожевича термін «спекулятивна проза» «є найбільшою, найрізноманітнішою, найбільш динамічною категорією у сфері сучасної оповіді» [2]. За твердженням дослідника, існує три підходи до визначення спекулятивної прози: «піджанр наукової фантастики, який зосереджений на проблемах людини, а не технологічних, жанр, відмінний і протилежний науковій фантастиці у своїй виключній зосередженості на можливих майбутніх, і над-категорія для всіх жанрів, які свідомо відходять від зображення «загальноприйнятої реальності» щоденного існування» [2]. Дослідження текстів цього жанру у його третьому, найширшому значенні набуває актуальності з огляду на збільшення кількості гібридних текстів, які неможливо чітко віднести до одного жанру. Текст оповідання Кет Рембо «“Равлик”, сповнений привидів» належить до цієї категорії.

Особливості організації тексту оповідання відображені в епітетних структурах, які являють собою «досить жорстке архітектонічне та семантичне утворення, що виникає як результат поєднання-злиття означення й означуваного» [1, с. 13], під якою на думку Олександра Волковинського «розуміється як

зовнішньо-конструктивне (архітектонічне) поєднання компонентів, так їхній, скажімо, агрегатний стан, що зумовлюється специфікою функціонування цієї структури як складової ще більшого системного утворення — літературно-художнього тексту» [1, с. 13]. Такі характеристичні одиниці тексту дозволяють розглянути ключові компоненти образності тексту, тому метою дослідження є розглянути іронічні епітетні структури, які вжиті для характеристики образів привидів і місця, яке вони переповнили в тексті оповідання Кет Рембо «“Равлик”, сповнений привидів».

Описи самого центрального образу оповідання – атракціону «Равлик» - містять такі епітетні структури «the slowest ride in the entire amusement park», «a clever postmodern play on a haunted house ride» [3], «a deconstructed, ironic ride experience» [3]. Перша епітетна структура містить зображення «загальноприйнятої реальності» щодо атракціону, його не надто захопливої природи. На противагу їй послідовно вжиті друга і третя епітетні структури є іронічним визначенням мети цього атракціону, які одночасно можуть сприйматися як самохарактеристики природи оповідання авторкою.

Описи привидів розділено на секції, відповідно до описуваного типу привидів. Єдиною спільною характеристикою є те, що «ghosts, who are always drawn by irony» [3]. Ця структура знову актуалізує іронічну природу оповідання.

Два типи привидів протиставляються – дбайливі привиди і лихі. Опис дбайливих привидів подається через характеристику їхніх дій: «spectral fingers combing your hair, readjusting your collar, removing schmutz from your nose» [3], які підкреслено незагрозливі. На противагу цьому лихі привиди описуються з двох сторін, як звичних дій, так і приналежності до явищ та істот: «the angry ghosts, the ones who like to pinch and nip, the ones that make babies cry unexpectedly, that refuse to let a cat rest in the sunlight, ghosts of fleas and ticks and temper tantrums» [3]. Зауважимо на тому, що ця епітетна структура містить фонетичні повтори, спрямовані на підтримку когерентності великого за обсягом характеристичного утворення у короткому тексті.

Опис парку, у якому міститься «Равлик», містить образи фізичних виявів

привидів: «mittens filled with garlic» [3], «otherworldly frostbite» [3]. Друга з цитованих епітетних структур наголошує на всеохоплюючому впливі привидів в іронічній формі. Далі міститься описи привида атракціону «Равлик» як «an ectoplasmic track» [3], що протиставлений первинній його фізичній характеристиці просто як повільного атракціону. Посилено також характеристику його очікуваного ефекту: «the tickly fingers of the ghosts poking in your mouth whenever you opened it to scream» [3], тобто іронічне у його природі заміщено на жахливе.

Отже, епітетні структури в оповіданні Кет Рембо «“Равлик”», сповнений привидів» увиразнюють іронічну образність тексту завдяки своїй природі та стратегічному попарному вживанню для створення характеристик, заснованих на взаємному протиставленні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волковинський О. Поетика епітета: монографія / Олександр Волковинський. — Кам'янець—Подільський: Сисин О. В., 2011. — 350 с.
2. Oziewicz M. Speculative Fiction. *Oxford Research Encyclopedia of Literature*. March 29, 2017. Oxford University Press. URL : <http://oxfordre.com/literature/view/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-78>
3. Rambo C. The Haunted Snail. *Daily Science Fiction*. URL : <https://dailysciencefiction.com/fantasy/fantasy/cat-rambo/the-haunted-snail>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Аніщенко Ірина Миколаївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, викладач кафедри іноземних мов.

Барбанюк Олеся Олександрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови.

Борисенко Наталія Дмитрівна – Житомирський державний університет імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології та перекладу.

Винарчук Марія Петрівна – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романської філології та компаративістики.

Галайбіда Оксана Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови.

Главацька Олена Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови.

Грачова Ірина Євгенівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології.

Грона Наталія Вікторівна – Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка, доктор педагогічних наук, викладач, голова циклової комісії викладачів української мови і літератури.

Дмитрошкін Денис Едуардович – Хмельницький національний університет, старший викладач кафедри германської філології та перекладознавства.

Забужанська Інна Дем'янівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, кандидат філологічних наук, асистент кафедри англійської філології.

Загороднова Вікторія Федорівна – Бердянський державний педагогічний університет, доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови та славістики.

Зданюк Тетяна Вікторівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької мови.

Змієвська Олена Олександрівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської філології.

Калинюк Тетяна Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької мови.

Ковалишин Катерина Анатоліївна – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, аспірант кафедри германських мов і перекладознавства.

Кодубовська Оксана Олександрівна – Житомирський державний університет імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, викладач кафедри англійської мови.

Козачишина Оксана Леонідівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології.

Крамар Володимир Броніславович – Хмельницький національний університет, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та перекладознавства.

Кришталюк Ганна Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Кучерява Оксана Анатоліївна – ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат педагогічних

наук, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін

Малашук-Вишневська Наталія Володимирівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської філології.

Матковська Марія Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доцент кафедри англійської мови.

Мельник Ірина Валеріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови.

Мосійчук Антоніна Вікторівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології.

Никитюк Світлана Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет, викладач кафедри англійської мови.

Підпала Вікторія Вікторівна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, асистент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Постемська Інна Сергіївна – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, асистент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Свідер Ірина Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови.

Уманець Антоніна Володимирівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов.

Фоміна Галина Віталіївна – Національний університет біоресурсів і природокористування України, кандидат філологічних наук, доцент кафедри

журналістики та мовної комунікації

Фрасинюк Наталія Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови.

Хохель Дарія Юріївна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, викладач кафедри англійської мови.